

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

aziz nesin

SEÇİLMİŞ ÖYKÜLER

adamı zorla deli ederler

7 YTL
7.000.000 TL

Nesin Vakfı

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Aziz Nesin

•

Adamı Zorla Deli Ederler

ADAM YAYINLARI

©

Adam Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş.

Özel Basım : Ocak 2005 (100.000 adet)

Kapak Düzeni : Erkal Yavi

05.34.Y.0016.953

ISBN-975-418-856-4

Aziz Nesin

•

Adamı Zorla Deli Ederler

İT KUYRUĞU

Dolaştığımız köylerde bişey dikkatimi çekti. Bu köylerde çok iri köpekler vardı, ama hepsi de kuyruksuzdu.

Öğretmene,

– Köylüler, “köpekler acar olsun” diye kulaklarını keser, tuzlar, biberler, yine o köpeğe yedirirler. Bunu biliyorum ama, kuyruklarının kesildiğini bilmiyordum, dedim.

Öğretmen,

– Belki de bunların cinsi böyledir, dedi.

İlk gittiğimiz köyde, bizi evinde misafir eden ihtiyara,

– Neden bu köpekler kuyruksuz, cinsi mi böyle? diye sordum. İhtiyar güldü.

– Onun hikâyesi vardır, başınızı ağrıtmazsam anlatayım, diyerek anlatmaya başladı:

– Nahiye müdürü haber yollamıştı: “Bu yıl sizin köyde otuz domuz vuracaksınız!” diye.

Haber köye gelince, şaşırdık!.. Köylüler bana, “Senin aklın eriktir, bu işlerden anlarsın, git de Nahiye Müdürüne anlat...” dediler. Gittim, “Bey, dedim, ben, ondört yıl askerlik ettim... Ne Yemen’i kaldı, ne Trablus’u, ne Çanakkale’si, ne de Kafkas’ı...”

Nahiye Müdürü,

– Çok söyleme!... dedi, yaptınsa memlekete borcunu ödedin, vazifeni yaptın, karşılık mı bekliyorsun?

– Estağfurullah bey, dedim, demem o deme değil!... Sonra İstiklal Harbine gönüllü katıldım. Etrafıma delikanlıları topladım, çıktım dağa... Elime çarşaf kadar kâğıt verdiler: Cephe Kumandanı diye...

Nahiye Müdürü,

– Beni boş sözlerle meşgul ediyorsun, devletin işlerini oyalyyorsun, ne diyeceksen çabuk de! dedi.

Ben yine anlattım:

– Çok şükür, zafer Allahtan, savaş kazanıldı. İşte böyle, kurşun, şarapnel, kılıç yarısından delik deşik köye döndüm.

Bitürlü Nahiye Müdürü lafımı tamamlatmıyordu.

– Yani, dedi, “hidemat-ı vataniye”den kendine maaş tahsis edilmesini mi istiyorsun? Görmüyor musun, bu fakir millet neler çekiyor?

– Görmez olur muyum bey, dedim, daha geçen hafta tahsildar sarı öküzü haczetti. Dur ki, diyem... Çok şükür, devlet bana vereceğini verdi. Kırmızı kurdeleli madalyam var... Yıldızlı, mühürlü kâğıtlarım da var... Ne ise, köye bir tarihte bir öğretmen gelmişti. Laf arasında ona başımdan geçenleri anlattım. O da uzun kış geceleri, beni konuşturur, bunları bir bir yazardı. Allah selamet versin, sonra başka yere gitti. Aradan zaman geçti. Bizim köyden şehire okumaya giden bir çocuk, bigün köye geldi. “Bak Çavuş Dayı, gazete seni yazıyor”, dedi.

Meğer bizim öğretmen, benim hayatımı gazeteye satmış!.. Diyeceğim, hayatım bundan başka para getirmedi. Onun parasını da ben almadım. Kimseden bişey istediğim yok. Hem devlet bana bir de üstegmenlik beratı verdi. Eskiden, büyük bayramlarda bizi başkente çağırıp, geçit törenine de sokarlardı. Şimdi ihtiyarladım, ayağımı uyduramıyorum. Yani bayramlarda subay urbası giyip, belime kılıç takıp dolaşabilirmişim. Bu ak sakalımla, o güzel elbise bana yakışır mı hiç? Hem biz, şalvar yaptırıyoruz, subay urbası nereden dikineceğiz? Besbelli hatırımı almak istemişler, Allah razı olsun!

Nahiye Müdürü,

– Peki öyle ise, daha ne istiyorsun, seni paşa mı yapacaklardı?.. Bak, ben bu kadar sene okudum, hâlâ yedek teğmenim!.. dedi.

– Bey, dedim, şimdiki halime bakma sen... Emrimde beşyüz atlı, bin de mavzerli piyade vardı. Önüme kâfiri kattım mı, çok kâfir paşalarına dünyayı dar ettim, pabucu ters giydirttim. Şunun şurasında kaç günlük ömrüm kaldı, ne o senin dediğin hidemat mı ne, ne ondan para istiyorum, ne de paşalık!..

– Peki ne istiyorsun?

– Beni sana köylü gönderdi. Emretmişsiniz, bu yıl bizim köyde otuz domuz vuracaktınız... Başınızı ağrıtmamın sebebi şu ki: bizim köyde benden başka domuzun yüzünü gören, bilen yok.. Ben de Galiçya cephesinde gördüm. Öldüyse Allah rahmet eylesin, sağsa kulakları çınlasın, Etem Bey isminde bir teğmenimiz vardı. Bir bıyığı na senin gibi iki nahiye müdürünü assan, tartardı. Onunla bir gece keşfe gittiydik. Nasıl olduysa bir kör kurşun, şu baldırıma saplandı. Besbelli, yolda inilemişim.

Etem Bey,

– Ne o Çavuş, yaralandın mı? diye sordu.

– Yok bey, dedim...

O zamanın insanları başkaydı. Keşif kolunun gerisinde kaldığını görüne, koca teğmen beni sırtladı, taa Almanların seyyar hastane çadırına kadar getirdi. İşte ben domuzu, o Alman hastanesinde gördüm. Almanlar domuz besliyorlardı. Belki domuz eti verirler diye, hastanede etli yemek yemedim. Kusura kalma, başını ağrıttım; ihtiyarlar çok konuşuyor. Bizim köyde, benden başka domuzu bilen gören yok!

Nahiye Müdürü kızdı,

– Görün efendim, diye bağırdı. Fazla laf dinlemem, bu yıl sizin köyden otuz domuz isterim. Hem domuzu öğrenmiş olursunuz, hem de öldürürsünüz!..

– Bey, dedim, bizim köyde domuz olmaz, etraf köylerde de yoktur. Biz yalnız domuzun lafını ederiz. Birine kızdık mı “Domuz!”, daha kızdık mı “Domuz oğlu domuz!” deriz, ama domuzun kendisini bilmeyiz.

Nahiye Müdürü büyük bir kâğıt tomarı çıkardı.

– Siz ne cahil heriflersiniz, dedi. Devlet sizi, bu kadar düşünüyor da, bak neler hazırlıyor. Hepsi burada yazılı. Okuman var mı?..

– Yok!..

– Bir de üsteğmen olmuşsun!

– Bey, dedim, kimseye zararı yok!

– Dinle, dedi, bak bu kâğıtlarda ne yazıyor: Mısır tarlalarının ve mısır mahsulünün en büyük düşmanı domuzmuş! Mısır da

memleketin en büyük gelir kaynağıymış!.. Köylünün fazla mısır mahsulü alması için... Anlıyor musun? Yani sizin iyiliğiniz için, domuzların öldürülmesi gerekiymiş!.. Siz, Türkçe bilmez misiniz? Domuzlar öldürülecek!...

– Anladım bey, dedim, elbette domuzun öldürülmesi gerek. Sen domuzu göster, biz de öldürelim. Ama biz mısır ekmeyiz... Babalarımızın babaları da ekmezlerdi. Babalarımızın babalarının babaları da ekmezlermiş!...

– Ekin efendim, dedi, tembel tembel oturacağınıza mısır ekin! Mısırlara domuz gelsin, siz de domuzları vurun. Devletin emri de yerine gelsin!.

– Başüstüne, ekmesine biz ekeriz, ama bey, bitmez ki... Bizim topraklarda mısır bitmez. Malum a, altı ay, bazı da sekiz ay kış olur, kar kalkmaz!

– Herşeye bir bahane buluyorsunuz! diye, bağırды. Amerikan köylüsü kutuplarda buzun üstünde karanfil yetiştiriyor. Bir öğrenmişsiniz, olmaz...

Artık canım burnuma gelmişti:

– Size bu emri verenlere söyleyin, bu yıl kar yağdırmasınlar, biz de mısır ekelim, mısıra domuz gelsin, biz de vuralım.

– Bana bak, dedi, resmi makama, vazife başında hakaret ediyorsun. Cezası iki yıldan başlar.

– Estağfurullah beyim, biz kimiz, zatınıza hakaret edelim? Köyde domuz yok.

– Bak, hâlâ söylüyor, sizin köyde domuz olmadığını sen mi daha iyi biliyorsun, yoksa bu emri verenler mi? Ha?.. Söyle bakalım?..

– Biz cahil insanlarız, nereden bilelim, ama köyde domuz yok!... dedim.

– Bu emri verenler, dedi, haritalara bakıyorlar, kitapları karıştırıyorlar da sizin köyde domuz olduğunu öyle anlıyorlar. Belki domuz var da sizin haberiniz yok, görmüyorsunuz!.. Mademki, var diyorlar, gözünüzü dört açın!..

– Açalım bey ama, dedim, köyde domuz yok!..

– Ne nankör heriflersiniz, ne kalın kafalısınız. Sizin iyiliğiniz, sizin adam olmanız için çalışıyoruz, onu da anlamıyorsunuz. Bu

emri koskoca Tarım Bakanlığı vermiş. Her vilayete göndermiş. Valilere demiş ki, bu yıl vilayetinizden şu kadar domuz isteriz... Eee koskoca vali domuz avına çıkacak değil a... O da kaymakama, bu yıl ilçenizde şu kadar domuzu öldüreceksiniz diye yazmış. O da nahiye müdürlerine yazmış, ben de size yazdım. Ne geri kafalı he-riflersiniz. Her köye eşit olarak böldüm işte, sizin köye otuz domuz düştü...

– Müdür Bey, dedim, cahil olmaya cahiliz, geri kafalı olmaya geri kafalıyız, lakin köyde domuz yok!

Müdür,

– Sizin köyde domuz olmadığını Tarım Bakanı bilmiyor, dedi, Avrupada yıllarca tarım okullarında okuyan uzmanlar bilmiyor, müsteşar bilmiyor, vali bilmiyor, kaymakam bilmiyor, ziraat memurları bilmiyor, ben de bilmiyorum da, siz biliyorsunuz ha! Görüyor musun, bu cahillik ne fena şey?... Bak bu hareketin ucu ne-reye varıyor? Önce hakaretin ucu bana dokunuyor benden kaymakama, kaymakamdan valiye... Gördün mü ucu kime dokunuyor?

– Estağfurullah Bey, dedim.

– Estağfurullahı mestağfurullahı yok, diye yerinden kalktı, oturdu... Devlet sizden domuzları bedava istemiyor, vurduğunuz domuzların kuyruklarını bana getireceksiniz. Ben sizin elinize kâğıt vereceğim... Kâğıtları Ziraat Müdürüne tasdik ettireceksiniz. Sonra bankaya gidip, her domuz kuyruğu için onikibuçuk kuruş alacaksınız, daha ne istiyorsunuz?.. Size iyilik de yaramıyor! Anlıyor musunuz, memleketin her tarafında domuzlarla mücadele var. Söyle bakalım, buğdayın kilosu kaç?

– Banka sekiz kuruştan alıyor.

– Gördün mü?.. Bir domuz kuyruğu, birbuçuk kilo buğday eder. Ben sizin yerinizde olsam, tarlalarda çoluk çocuk uğraşıp duracağıma, devlete domuz kuyruğu satarım. Haydi, marş! Fazla laf istemiyorum. Emir emirdir. Siz vurmazsanız, candarmayı köye gönderir, hepimize vurmasını öğretirim!..

– Allah ömürler versin, dedim, çıktım.

Köye gittim; Müdürün dediklerini bir bir anlattım. Köyden biri,

– Domuz besleyelim, üretelim. Sonra kuyruklarını kesip müdüre verelim! dedi..

Köylüler,

– Mundar hayvanı köye sokmayız! diye direttiler. Akıllı biri vardı. Onun askerlik ettiği yerde çok domuz varmış. Bana,

– Çavuş Ağa, dediler, sen bir zahmet oraya kadar var. Oradan otuz domuz kuyruğu al da gell..

Dedikleri yer trenle iki günlük yoldu. Arkadaşlara,

– Madem öyle, dedim, bir domuz kuyruğunu onikibuçuk kuruşa alıyorlar. Gitmişken bari çok alırız da, satarız, hiç olmazsa yol masrafını çıkarırız.

Karar verdik, bankadan borç aldık. İki çuval alıp çıktım, yola...

Uzatmayalım, dedikleri yere vardım. Orada domuz çok... ama, dünyada benden başka açığöz yok mu? Meğer, benim gibi herkes oraya domuz kuyruğu almaya gelmiş, pazar yerine dağlar gibi domuz kuyruğu yığılmış! Alan alana...

– Tanesi yirmibeş!

– Biz bu mereti devlete onikibuçuk kuruşa satacağız; hani bunun yol parası?!..

Ver aşığı, tut yukarı, üç aşağı beşyukarı, onbeşerden ikiyüz kuyruk aldım.. Handa adamlara gösterdim.

– Koca herif, dediler, sen hiç domuz kuyruğu görmedin mi?

– Neye, nesi var?

– Bunlar domuz kuyruğu değil, it kuyruğu!

.....

Meğer madrabaz, it kuyruğunu kesmiş, zeytinyağına sokmuş, domuz kuyruğu diye bana yutturmuş!.

– Şimdi ne yapacağız?... dedim.

– Hiç, dediler, sen bunları al götür, uçlarını biraz daha kes, küçült, biraz da sen yağla, Ziraat Müdürüne götür, anlamaz zaten...

Havalar sıcak, yol uzun, başladı mı kuyruk kokmaya, kurtlanmaya... Trende herkes,

– Nedir bu koku!.. diye söylenir.

Köye gelince

– Çavuş Ağa, dediler, şimdi de karga mücadelesi varmış. Nahiye Müdürü ikiyüz karga başı istiyor.

– Kargadan çok ne var, vurun götürün: onbeş gün sonra çekirge mücadelesi başlar, dua edin de çekirge başı istemesin!..

Öbür köylerden bizde domuz kuyruğu olduğunu duymuşlar, köy ziyaret yeri oldu... Tanesi yarım kayme...

Otuz kuyruğu da Nahiye Müdürüne götürdük. Müdür,

– Bak, dedi, nasıl kuyruk varmış köyünüzde. Hem şu kuyruklara bak, iri iri... Kimbilir nasıl domuzdu bunlar?.

O günden sonra murdar diye bizim eve kimse gelmez oldu, domuz kuyruğu tuttum diye kimse elimi sıkmaz oldu. Akli başında bikaç kişiyi kenara çektim:

– Size bişey diyeceğim ama, günahı benim değil, dedim, bana yutturdular!.. Ben de Nahiye Müdürüne yutturdum. Benim getirdiğim domuz kuyruğu değil, it kuyruğuydu!..

Sonra işin dalgasını anlattım. Açıkgozün biri, başladı işe, bu yüzden buralarda kuyruklu it kalmadı. Şimdi kasabada kuyruk tüccarı oldu.

Geçenlerde kasabaya gittim, gördüm onu.

– Nasılsın? dedim...

– Allaha şükür, itlerin sayesinde geçiniyoruz!.. dedi.

EDEBİYAT MERAKLISI

İkinci kata yeni bir kiracı taşındı. Kiracıların taşınması kolay oldu da, eşyalarının taşınması bir hafta sürdü. Bilirsiniz ya, şimdiki apartmanlar, bizim eski evlerimiz gibi değil. Aynı apartmanda oturup da birbirlerini tanımayan, selamlaşmayan komşular bile var. Örneğin, iki yıldanberi yanımızdaki apartmanda oturan sarışın kadının randevuculuk yaptığını, evinin basıldığını, ancak gazetelerde okuduktan sonra öğrendik.

Üst katımıza taşınan yeni kiracıları da tanımıyordum. Bir sabah kapıdan çıkarken, irikiyim bir adam, şapkasını göbeğinden aşağıya kadar indirip, aşırı nezaketle selam verdi. Ben de selam verdim, geçecektim.

– Bendeğiz, Mümin Ekrem Ozaner, dedi.

Cevap vermeme fırsat bırakmadan devam etti:

– Üst gatinize daşınan kiracı bendeğizim. Bir ahşam buyurun da sohbet idelim. Deşrifinizi irica iderim. Teşerrüf ettik, danıştığımızı çok memnin oldum.

Biz Mümin Beyle ayaküstü böyle tanıştık, akşam, hizmetçisi geldi,

– Beyfendi buyursunlar, diyor, dedi.

– Özür dilerim. Misafirim var!...

Ondan sonra her akşam Mümin Bey'den çağrı gelmeye başladı. Evlerine gitsek iyi eğleneceğiz ama, bizim eve de onu çağır-mak gerekecek. Bizde oturacak dört tane kazık gibi kahve iskem-lesinden başka bişey yok. Elin yabanisine rezil mi olacağız?... Ama her akşam, her akşam o kadar çok çağırdı ki, gitmesem, tutup ko-lumdan zorla evine sokacak sanki...

Bir akşam, yemekten sonra gittim. Modern ev eşyası sergisine benzeyen salonu size anlatmayayım. Buzdolabı, elektrik süpürge-si, pikap, çamaşır makinesi, düdüklü tencere, teyp, mikser deni-

len karıştırıcı ve bunlara benzer bisürü eşya bir fuar pavyonunda olduğu gibi salonda yerlerini almışlar. Mümin Bey, beni çalışma odasına aldı. Şaşırdım kaldım, duvardaki raflar kitaplarla dolu. Demek insan yanılıyor, dedim içimden... Ben bu Mümin Ekrem Bey'i, sonradan görme bir hacığa sanmıştım.

– Bendeğiz entelegtüvel möhiti severim, dedi.

Biraz dili kaba ama, ne çıkar!...

İşini sordum.

– Ticaret yapıyorum... dedi.

Mümin Bey, bana kendi şiirlerini okudu.

– Nasıl buldunuz? diye de sordu.

– Güzel!...

Ben güzel dedikçe okudu. Şiirden hikâyeye geçti.

– Hekâyelerim taha da gozeldir, dedi.

Arkadan piyeslerine geçti. Artık bunalmıştım. Konuyu değiştirmek için, elimi kitap raflarına attım. Bunca yıl yazar okurum, böyle zengin bir kitaplığım olmadı.

Mümin Bey,

– Gördüğünüz bütün kitaplar hedayadır, dedi.

– Yaa!.. Kim hediye etti?

– Bütün möelliflerle, maherrilerle tanışırın... Hepisi ehbabımdır. Eğsük olmasınlar, hatırmı sayarlar, onlar virdi...

Büsbütün şaşırdım

– Falih Rıfı'yı tanıyoğuz mu? diye sordu.

– Adını duydum, dedim.

Bir kitap çekti:

– İşte onun hedayası...

Kitabı elime aldım Falih Rıfı'nın "Zeytin Dağı".

– Hele ohu, başına ni yazmış?

İlk sayfada şunlar yazılıydı:

"Sayın Bay Mümin Ekrem kardeşime, dostluğumuzun hatırası olarak takdim kılındı. Falih Rıfı..."

Falih Rıfı böyle "olarak", "kılındı" diye yazı yazmaz ama, kimbilir!...

– Şo da Reşat Nöörü'nin hatırası...

Çalıkuşu... “Mümin Beye hürmetlerimle... Reşat Nuri.”

– Bendeğiz ticaretle maşgulum emme, bütün üdebayınan dos-tumdur.

Bir kitap daha uzattı:

– Bu da Rööşen Eşiref Beyin...

Kitabın üstündeki adamın yazısını kendisi okudu:

– “Gardaşım Möömin Beye, en derin hörmetlerimin gabulü ricasıyla... Rööşen Eşiref Önüaydın.”

Yakup Kadri'nin Yaban'ı... Halide Edip'in Sinekli Bakkal'ı... Hepsi de yazarların el yazılarıyla Mümin Ekrem'e adanmış. Arada, rafları dolduran kızıpiyos kitaplar var. Onlar da adama yazılı. Kitapları karıştırırken, bir zamanlar bir takmaadla yazdığım kendi romanımı görmeyeyim mi! Hemen kapağını çevirdim, onda da kitap şu yazıyla adanmış: “Pek muhterem Mümin Ekrem Beyefendiye... Hürmetkârınız Hasan Yektaş.”

Birden tepem attı.

– Bu Hasan Yektaş'ı da tanır mısınız? dedim.

– Danışıklığımız olmasa, heç kitabını imzalar da hedaye ider mi canım?... Daha geçen günü buradaydı.

Karısı, bilgiçlik taslamakta hiç de kocasından aşağı kalmıyordu. Kocasına bir üstünlüğü de vardı; güzel İstanbul ağzıyla konuşuyordu.

Bir akşam yemekten sonra beni yine evlerine kahve içmeye çağırmışlardı. O sıkıntılı havadan kurtulmak için,

– Büyük şairimiz Tevfik Fikret'i tanır mısınız? dedim.

Karısı, Mümin Bey'den önce atılıp,

– Aaa, hiç tanımaz olur muyuz! Kendisini pek severiz. O da bizi çok sever. Sık sık bizim eve yemeğe gelir. Benim yaptığım zeytinyağlı dolmalara bayılır... dedi.

Eh artık, bunları karıkoca iyice bozmanın sırası gelmişti. Alaylı alaylı gülerek.

– Aman Hanımefendi, siz ne söylüyorsunuz kuzum, Tevfik Fikret öldü... dedim.

Ben, ikisinin de utanacaklarını sanıyordum. Ama kadın bu kez de,

– Yaaa!.. Boşuna değilmiş, çoktanberi bize gelip gitmiyordu... dedi.

Kocası,

– Ben de neden bizim evden ayağı kesildi, hiç gelmiyor diye merak edip duruyordum. Demek ölmüş ha! Vah vah vah! diye dövündü.

Ben o zaman,

– Tefvik Fikret öleli, elli yılı geçti... dedim.

Bu sözüm üzerine kısa bir süre sessizlik oldu. İkisi de şaşırıp birbirlerine baktılar. Bu bocalamaları ancak birkaç saniye sürdü. Kadın hemen toparlanıp.

– Allah Allah!.. Zaman ne de çabuk geçiyor, daha dün gibi... demesin mi!

Hiç sesimi çıkarmadım. Bir zaman daha Mümin Bey'in tıraşını dinledim. Ayrılırken,

– Yarın akşam bize beklerim, buyurun!.. dedim.

– İrahatsız iderim!.. dedi.

Gerçekten de sıcaklığına ertesi akşam rahatsız etti. Ben herifi utandırmak için hazırlığımı yapmışım. Kahveler içildikten sonra,

– Benim sizinki kadar kitabım yok ama, benimkileri de yazarları bana imzalamışlardır, dedim.

– Çok gozeel!.. Ne kitaplarığız var?

Raftan Ahmet Vefik Paşa'nın Molière çevirilerini aldım. Mümin Bey'e uzattım.

– Okuyun bakalım, Ahmet Vefik Paşa bana ne yazmış?

Kitaptaki ithafı okudu:

“Sevgülü Hasan Bey oğlumuza... Ahmet Vefik.”

– Bu Ehmet Vefig Paşa, Üçüncü Golordu Kumandanı mıydı?

Cevap yerine, belki anlar da utanır diye, Naima Tarihi'nin bir cildini çektim, raftan.

– Bakın Naima ne yazmış?

“Nişane-i muhabbet olmak üzere, eser-i acizanem takdim kılındı. Hürmetkârınız ve muhibbi hassınız Naima kulunuz.”

Herifin yüzüne baktım. Düşünceye dalmıştı. Herhalde yediği

haltı anlamış, iyice utanmış olacaktı. Düşündü, düşündü:

– Senin bu Naim Ağa didiğin adam, İş Hanında gayfe üzerine ithalat yaptı mı?

Sesimi çıkarmadım. Ağzımı açsam, kendimi tutamayacağım, herifi yukarıdan aşağı sıvayacağım.

– Ve leekin, sizde heç tanınmış şahsiyyatın asarından yoh!.. dedi.

Elimi çevirilere attım, Faust çıktı.

– Goethe var! dedim. O da bakın, bana verdiği kitabına şunları yazmış: “Hasan’cığma.”

– Kimin eseri didin? diye sordu.

– Goethe’nin...

Elini şakağına dayadı,

– Gote...Gote...Gote...diye birkaç kez takrarladıktan sonra,

– Bildim, dedi, bu herif bi zamanlar Doç tofollerinin acantası değil miydi?

Hani katiller ifade verirlerken, işledikleri cinayeti bir yere dek anlatırlar da, “Ondan sonrasını hatırlamıyorum!..” derler ya. Ben de ondan sonra kendimi kaybetmişim, ne yaptığımı bilmiyorum. Bir de baktım, karakoldayım. Elimde parça parça olmuş Shakespeare’in bir cildi vardı. Mümin Ekrem Bey, eli yüzü tırmık, sıyrık içinde bir koltuğa oturmuş,

– Davacıyım! diyordu.

Komiser bana,

– Ne oldu? Anlatın!.. dedi.

Elimdeki kitabı uzattım. Kitabın başında, Shakespeare’in resmi vardı.

Komiser,

– Kim bu sakallı herif? diye sordu.

– Şekspir!..

– Ya!.. Demek ecnebi?..

– İngiliz!..

– Ne iş yapar?..

– Şair...

– Nerede oturur? Siz bu adamı ne münasebetle tanıyorsunuz?..

Çabuk adresini söyleyin!..

Mümin Bey'e döndüm,

– Allah rızası için beni tut, zaptet!.. diye yalvardım.

Komiser, odadaki iki polise döndü

– Bu işlere biz karışmayız, bunları siyasi şubeye götürün! dedi.

SINIR ÜSTÜNDEKİ EV

Eve taşındığımızın ikinci günüydü. Sağ yanımızda bir komşu var. Yol önlerinden geçiyor. Pencerenin önüne oturmuş bir yaşlı adam,

– Bu evi tutmasaydınız iyi olurdu, dedi.

İhtiyara sert sert baktım:

– Bizim bildiğimiz, bir kiracı bir eve taşındı mı, konukomşu “gülegüle oturun”a gelirler. Taşınmasaydınız iyi olurdu, ne demek? Komşuya böyle mi söylenir?

İhtiyar oralı bile olmadan,

– Benden söylemesi, dedi, o eve hırsız girer de ondan söyledim.

Bizim eve hırsız girer de öbürlerine girmez mi?

Cansıkıntısıyla cıgara almak için köşedeki bakkala girdim.

– Ne sözünü bilmez adamlar var, dedim.

Bakkal,

– Hayrola? dedi.

– Bizim evin yanında bir bunak oturuyor. Evlerinin önünden geçerken “Sizin eve hırsız girer. Taşınmasaydınız iyi olurdu,” demesin mi?

Bakkal,

– Doğru söylemiş, dedi, taşınmasaydınız iyi olurdu. O eve hırsız girer.

Bitek kelime söylemeden dışarı çıktım. O gün akşama kadar canım sıkıldı. Gece, sol yanımızdaki komşular oturmaya geldiler. Geceyarısına doğru tam giderlerken, komşumuz,

– Burası iyi evdir ama, hırsız girer, dedi.

Bunları kapıdan çıkarken söylediği için “neden bu eve hırsız giriyor da sizin evlerinize girmiyor?” diye sormadım.

Karım, canımın sıkıldığını görünce güldü:

– Ayol, anlamıyor musun, dedi, şimdi kiracıları evden çıkarmanın bin yolunu bulmuşlar. Demek, bir yolu da bu... Eve hırsız giriyor diye korkutup bizi evden çıkaracaklar. Evin kirası ucuz olduğundan ya kendileri taşınacaklar, yada bir tanıdıklarını getirecekler.

Aklım yattı ama, yine de gece gözümü uyku tutmadı. Hırsız, randevu vermiş gibi, ha geldi, ha gelecek diye bekliyordum. Derken uyuyakalmışım. Bir tıkırtı ile uyandım. Fırlamamla yastığın altındaki tabancayı alıp,

– Kıpırdama, yoksa yakarım!.. diye karanlığa doğru bağırmanın bir oldu. Eve yeni taşındığımızdan, elektrik düğmesini bitürlü bulamıyorum. Elektrik düğmesini bulacağım diye kendimi o duvardan bu duvara çarpıyorum. Derken ayaklarıma birşey takıldı, şangırtıyla kendimi yerde buldum. Hırsız çelme taktı diye azkalsın tabancadaki kurşunları herifin karnına dolduracaktım ama, yuvarlanırken tabanca biyana gitmiş, ben de biyana... Karanlığın içinden,

– Hah, hah, hah!.. diye insanın tüylerini diken diken eden bir kahkaha yükseldi.

– Ulan, biz korkunç yerli film mi çeviriyoruz, erkeksen karşıma çık alçak! diye bağırdım.

– Herhalde elektrik düğmesini arıyordunuz. Kapının sağındadır. Yeni kiracılar elektrik düğmesini bulmak için hep böyle zorluk çekerler.

Ses karanlıktan geliyordu.

– Ben adamı ne yaparım, sen beni biliyor musun? diye bağırdım.

Karanlıkta görmediğim adam,

– Bilmiyorum, dedi. Müsaade ederseniz elektriği açıp size yardım edeyim.

Çıt, diye elektrik düğmesinin sesi duyuldu, oda aydınlandı. Ben yere düşünce masanın altına girmişim, karım da karyolanın altına. Karşımda dimdik, benim iki boyumda bir adam vardı. Ayağa kalksam, herifi korkutamayacağım. Yattığım yerden ne olduğumu anlamaz diye, sesimi kalınlaştırıp,

– Sen kimsin? diye sordum.

– Hırsızım.

– Bana bak, ben yutmam, sen hırsız değilsin. Bizi hırsızım diye korkutup evden uğratacaksın. Baksana sen benim gözüme...

Adam,

– Hırsız mıyım, değil miyim, şimdi görürsün, dedi.

Babasının evi gibi her yanı karıştırıp, işine gelenleri almaya başladı. Hem de biyandan söylenip duruyordu:

– Demek siz burasını yatak odası yaptınız. Sizden önceki kiracılar, burasını oturma odası yapmışlardı. Daha öncekiler de öyle...

– Bana bak, dedim, sen hırsızlık ediyorsun ama sonra ben seni şikâyet ederim.

İşinden başını kaldırmadan,

– Babana kadar git şikâyet et, bir de benden selam söyle... dedi.

– Ama ben karakola gidene kadar sen kaçarsın.

– Kaçmam.

– Vallahi kaçarsın. Evde ne var ne yok toplar kaçarsın. Onun için, ben seni bağlayıp, karakola haber vermeye gideceğim.

– İmdaaaat!.. diye bir çığlık attı karım.

Mahalleli de bizim kapının önünde hazır mıymış ne, birden içeri doldular. Komşular hiç aldırış etmeden,

– Aaaa... Bu eve yine hırsız girmiş... diyorlardı.

Bazısı da,

– Bakalım hangisi? diye birbirlerine soruyorlardı.

Bizim komşuların içinde hırsızla tanışanlar, hal hatır soranlar bile vardı. Hırsız kılı kıpırdamadan ha babam öteyi beriyi kaldırıyor.

– Konukomşu, yardım edin de şu hırsız bağlayalım. Gidip karakola haber vereceğim, dedim.

İçlerinden biri,

– Vallahi siz bilirsiniz ama, boşuna zahmet ediyorsunuz sanırım, dedi.

Biz ne biçim bir yere taşınmışız, şaşırdım. Karım çamaşır iplemini getirdi. Hırsız da hiç karşı koymadı. Adamı bir güzel bağlayıp, bir odaya koyduk. Üzerinden kapıyı kilitledim. Hemen karakola

koştuk. Karım olanı biteni komiserle anlattı. Komiser evin yerini sordu, söyledik.

– Haaa... O ev mi? dedi.

– Evet, o ev, dedim.

– Biz o eve karışamayız, dedi. Bizim bölgemizin dışında.

– Peki, biz ne yapacağız? Zavallı adamı boşuboşuna mı bağladık?

– Bir üst yanınızdaki evde otursaydınız, bizim bölgemize girerdi. O zaman biz karışırđık.

Karım,

– Üst yandaki ev boş değildi, ne yapalım... dedi.

Bizim ev, iki karakolun emniyet bölgelerinin tam sınırındaymış. Komiser,

– Sizin eve dedi, “.....” karakol bakar, dedi.

Söyledikleri karakol da uzak. Biz oraya gidene kadar sabah oldu. Oradakilere anlattık. Evimizin yerini sordular. Söyledik. Bir polis,

– Haa... O ev mi? dedi.

– Evet, o ev, dedim.

– Bir altındaki ev olsaydı, biz bakardık. Sizin ev bizim bölgemizin dışında kalır.

Karım,

– Vah vah, dedi, adamı da sımsıkı bağlamıştık...

– Bizim ev hangi bölgeye girer? diye sordum.

Polis,

– Sizin ev candarmanın bölgesine girer. Oraya polis karışmaz. Siz candarma karakoluna gideceksiniz, dedi.

Yola çıktık. Karım,

– Aman önce eve gidip şu hırsıza bir bakalım, dedi, adam öldü mü kaldı mı?

Öyle ya... İster misin, bir de hırsız, sıkı bağlanmaktan kanı dönmesin de ölsün... Hırsız turalım derken, bir de katil olup çıkalım.

Eve gittik. Hırsız bağladığımız gibi duruyordu.

– Nasılsın? dedim.

– İyiyim, ama karnım acıktı, dedi.

Karım hırsıza yemek çıkardı. Tersliğe bakın, evde bamyaya varmış. Hırsız da bamyaya yemezmiş. Karım kasaptan biftek aldı, hemen pişirip hırsızın önüne koydu. Biz hırsızı şikâyet için candarma karakoluna gittik. Olanı biteni anlattık. Candarma komutanı, evin yerini sordu, biz de söyledik.

– Haaa... O ev mi? dedi.

Bizim evi de herkes biliyordu. Candarma komutanı,

– Sizin eve candarma karışmaz, polis karışır, dedi.

– Aman efendim, dedim, nasıl olur? Polise gidiyoruz, candarma karışır, diyor. Candarmaya gidiyoruz, polis karışır, diyor. Bu bizim eve elbet bir karışan görüşen olacak.

Candarma komutanı bir harita çıkardı.

– Bakın, dedi, siz haritadan anlar mısınız? Bu 140 rakımlı tesviye münhanisi. Burası da su terazisi. Burası da 208 rakımlı tepe. İşte candarmanın bölgesi buradan geçiyor. Eğer sizin oturduğunuz ev, iki metre daha kuzeybatıya yapılsaydı, o zaman candarmanın bölgesine girerdi.

– Canım iki metre için mi? Bakıverin ne olur?

– Ne mi olur? Onun ne olacağını siz değil, biz biliriz. (Haritadan gösterdi.) Bakın sizin ev burada işte. Candarma ile polis bölgesini ayıran sınırın üstünde. Anladınız mı? Bizim bölgeye evinizin bahçesinden ikibuçuk metre kadar giriyor ama, hırsızlık bahçede olmamış.

Yine polise gitmekten başka yol yoktu.

Karım,

– Aman bikez eve gidip hırsıza bakalım, dedi, Allah korusun bir ölürse, başımız derde girer.

Eve gittik, hırsıza,

– Nasıl? dedim.

– Yanıyorum, çabuk bir su... dedi.

Suyu içtikten sonra:

– Bakın söylüyorum, dedi, benim hürriyetimi kısıtlıyorsunuz. Buna hakkınız yok. Buradan bir kurtulursam sizi dava ederim.

– Peki, ne yapalım kardeşim, dedim, bizim evin kimin bölge-

sine girdiği belli değil ki, seni oraya şikâyet edelim. Böyle cenabet yere ev yapılır mı canım? Tam sınırın üstüne yapmışlar.

– Eeee... dedi, ben söylemedim mi? Siz beni salıverin, yoksa hürriyetimi kısıtlamak suçundan sizi mahkemelerde sürüm sürüm süründürürüm.

– Akşama kadar müsaade et, dedim, polise bikez daha gidelim de...

– Gitmesine git. Ama biz bu işi kaç zamandır biliyoruz. Önce sizin evin hangi bölgeye girdiğine karar verilecek. Yahut bölgele-
rin sınırları değiştirilecek. O zamana kadar heheey...

Bir daha polise gittik. Bir harita da komiser çıkardı:

– Bakın, dedi, candarma bölgesinin sınırı burası. Bahçe candarmada... Evin bir kısmı bizde, bir kısmı candarmada.

– Yatak odası sizin bölgede kalıyor. Hırsızlık da yatak odasında oldu, dedim.

– Evet, ama tespiti lazım, dedi, hem sonra bu hırsız yatak odasına uçarak girmediyse ya, bahçeden girdi. Bahçe candarmanın... Bu, yeni bir iş değil. Müzakere halinde. Bakalım sizin evi hangi bölgeye verirlerse biz de ona göre işlem yapacağız.

Eve dönüyorduk. Sağımızdaki evin penceresinden yine o ihtiyar seslendi:

– Geçmiş olsun, evinize hırsız girmiş.

– Girdi, dedim.

– O evde hiçbir kiracı oturmaz da onun için o kadar ucuza veriyorlar. Ev sahibi, kendi oturamıyor, kiracı bulamıyor. Evini yıktırıp, iki metre içeri alacaktı. O zaman tam bölgeye giriyor. Sonra sizi bulunca kiraya vermiş.

İhtiyarın karısı:

– Suç sizin değil, ev sahibinin, dedi. Ev yaptırırken suyu, elektriği, havagazını, manzarayı düşünüyorlar da, hangi bölgeye girdiğini hiç hesaplamıyorlar. İnsan hiç böyle sınır üstünde ev yaptırır mı?

Bir yıllık da kirayı peşin verdiğimizden evden çıkamazdık. Eve girdik. Hırsızları bağladığımız ipleri çözdük. Hırsız karşımıza geçti, oturdu. Birlikte akşam yemeğini de yedik. Sonra,

– Bana şimdilik allahaısmarladık, gene gelirim, dedi.

Şimdi, dörtbeş hırsız evimizin gediklisi oldu. Mahallede onları herkes tanıyor. Hatta onlarla işbirliği de yaptık. Başka, yabancı hırsızlar da dadanmasın diye elbirliği ile evimizi koruyoruz. Bakalım ne olacak? Ya kontratımız bitene kadar, evde altı hırsız, iki de biz sekiz kişi oturacağız, yada bizim evi bir bölgeye sokacaklar. O zaman da hırsızları bulabilirsek, bölgemize karışan karakola şikâyet edeceğiz. Birbirimize pek de alıştık, şikâyet de ayıp olacak ya...Çünkü evin bitakım masraflarını da onlar görüyor.

USTA PAYDOSSS!

Murat Usta... Taşçılığa, duvarcılığa ne zaman başladığını bile hatırlamıyordu. İlk çocukluk anılarını, taşlar, tuğlalar, duvarlar, yapılar biçimlendiriyordu. Kulağında iz bırakan ilk ses mi? Çekiçlerin, keskilerin, yontulan taşlardan çıkardığı seslerdi. Gözünde yer eden ilk biçim mi? Temelden başlayıp bulutlara doğru yükselen yapı duvarlarıydı.

Anasını hiç bilmiyordu. Babasının, sonradan ona söylediğine göre, anası onu doğururken ölmüştü. Murat Usta'nın yaşamıyla babasınıninki birbirine çok benziyordu. Babası da onun gibi öksüz büyümüş, ana yüzü görmemişti. Onların köyünün hemen bütün erkekleri, babadan oğula gelenek olarak büyük kentlerde taşçılık, duvarcılık yapırlar, kıştan kışa köye dönerlerdi.

Murat, üç yaşına dek köyde, daha yakını olmadığından, bir uzak akrabasının yanında kalmıştı. Babası, üç yaşındayken Murat'ı alıp, çalıştığı heryere onu da birlikte götürürdü. Babası bir yapıda çalışırken, Murat da taşların, duvarların, harçların arasında kendikendine oynardı. Kendikendine de sayılmazdı, çünkü çevresini dolduran taşlar, harçlar, malalar, keskiler, çekiçler onun arkadaşlarıydılar. Bu araç gereçleri, o yaşlarında kendisini anlayan birer canlı varlık sanır, onlarla konuşurdu. Sıcak yaz geceleri, babasıyla birlikte, yapı yerinde uyurlardı. Babası, köyüne dönmüyor, kışları da kentte geçiriyordu. Murat da köye hiç dönmedi.

Sahnedede doğup büyümüş, ana babadan tiyatro adamları vardır ya, Murat da işte böyleydi, sahnede değil ama, taşların, duvarların arasında büyümüştü. Babası gibi, dedesi de, dedesinin babası da hep taşçıydılar. Hep bu işin anılarını dinlerdi babasından... Babasına öykünerek, o da taş yontmaya, harç karmaya, duvar örmeye çalışırdı. Buyüzden küçücük elleri, yara bere izleriyle doluydu. Tüm dünyasını, işte bu taşlar, tuğlalar, harçlar, duvarlar dolduru-

yordu. Başka bir deyişle, onun için dünya demek, taş yontmak, taşlara biçim vermek, duvar örmek, yapı kurmaktır.

Büyüdükçe, taş, tuğlaya, duvar örüp yapı kurmaya olan tutkusu da arttı. Çocukluğunun taşlardan kurulu bu oyun dünyası, gittikçe, yine taşlardan kurulu bir gerçek dünyaya dönüşüyordu. Oyun olsun diye çekiç sallamaktan, yaralı bereli elleri daha küçük yaşta nasır bağlamıştı. Bigün oynarken yapı iskelesinden düşüp başı yarıldı. Bigün de kazılmakta olan temelin toprak yığını üstüne göçtü, zorlukla kurtarıldı. Sol elinin başparmağı, iki büyük taş arasında sıkışıp ezildi. Bigün de yarı beline dek kireç kuyusuna düştü.

Onun taşlarla, yapı araç gereçleriyle olan ilişkisi, bir aile içinde bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerine benziyordu. Bu ilişkiler, zaman zaman mutluluk getirse de, zaman zaman da üzücü olaylarla doluydu. Her zaman taşlarla, gönyeler, madırgalar, malalar, çekiçler, harçlarla iyi geçinemiyor, bir aile içinde olduğu gibi arada sırada onlarla kavga ediyordu. Ama o böyle böyle, nasıl bir jönlör tabaklarla, halkalarla oynarsa, o da tıpkı seyircilerini şaşırtan bir usta jönlör hüneriyle taşlarla oynamaya başladı. En sert taşlar bile, onun hünerli parmaklarına baş eğiyor, isteğine göre biçim alıyorlardı.

Okula gidemedi. Hatta, okula gitmeyi düşünemedi bile... On yaşındayken babası bir iş kazasında ölünce, Murat'ın bu yeryüzünde, taşlardan harçlardan, tuğlalardan başka hiçbir şeyi, hiçbir şeyi kalmadı. Artık bu araç gereçleri arkadaşlarıymış, akrabalarıymış gibi görüyordu. Öbür ustaların yanında biriki yıl boğaz tokluğuna getir götür işlerinde çalıştı. Bu zanaat, sert, insafsız, yanlışı hiç affetmeyip çok acı ödeten bir zanaat olduğundan, Murat'ın yüz çizgileri de daha o yaşta derinleşip sertleşti, acılaştı. Ondördüne bastığında, artık duvarcı çırağı olarak gündelik alıyordu. Onaltı yaşında kalfa, biriki yıl sonra da yapı ustası olmuştu. Ünü gündengüne yayılıyordu. Taşlarla konuşa konuşa, taşları da konuşturmaya başlamıştı.

Askerliğinde de kışla duvarları ördü, büyük yapılara taşlar yonttu. Askerliğini bitirince evlendi, ilk karısından niçin ayrıldığı-

nı, kendisinden başka bilen olmadı. Ama dedikodulara, söylentilere bakılırsa karısı taşları sevmiyordu, yapılardan, duvarların güzelliğinden hiç mi hiç anlamıyordu da o yüzden Murat Usta'nın değerini bilememiş, onu aldatmıştı. Kendisini aldattı diye karısını suçlamıyordu. Yıllardır içlidişli olduğu kadar sessiz, sert ve soğuk olduğunu, kendisi de biliyordu çünkü...

İkinci kez evlendi. İkinci karısı onu, yonttuğu taşlardan, kurduğu yapılardan, ördüğü duvarlardan kısıkanıyordu. Sıksık, "Sen işini benden çok seviyorsun" diye, Murat Usta'yla didişir, çekişirdi. Oysa Murat Usta, evlenip yalnızlıktan kurtulunca, yapılarını daha güzel, duvarlarını daha sağlam yapacağını sanmıştı. İşle eşini, birbirinden ayrılmaz bir sevgide yüceltip birleştirmek istiyordu. Yanıldığını çabuk anladı, ama bir taş soğukluğu ve sertliğiyle anlamaz görünüp dayandı. Sonunda, ikinci karısı da ondan ayrıldı.

Elli yaşındayken, ünü her yana yayılmıştı. Büyük mimarlar, mühendisler, işleri hep ona vermek isterlerdi. Yaralı bereli parmakları, nasırlı elleri, olağanüstü hünerliydi. Yılların deneyimleriyle, yapı işlerinden iyi bir mühendis kadar anlardı. Çünkü o, öğrenmenin en iyi yolundan geçip gelmiş, herşeyi yapa yapa öğrenmiş, işinin bütün kurallarını kendisi yeni baştan bulmuştu. Mühendisler, mimarlar, ona işleri, büyük güven ve gönül rahatlığıyla bırakırlardı. Öyle ki, kimi büyük yapılarda mühendisin, mimarın adı bile geçmez, halk bu yapılara, Murat Usta'nın işi derdi.

İşinde hiç şakası olmayan, sert huyundan ötürü, yanında yetişmiş ustalar ona korkulu bir saygı duyarlardı. Biçok ustalar yetiştirmiş, onları da işlere salmıştı. Yetiştirmeleri onu sayarlar, ama pek de sevmezlerdi. Çünkü bu duvarcı ustası, yüksek bir duvar gibi hep önlerinde durur, aşılmaz ustalıklarıyla onları kendi gölgesinde bırakırdı.

Altmış yaşındayken artık duvarcılarının piri sayılıyordu. Köprüler yaptı, üstünden insanların, hayvanların, taşların, hele kadınlarla çocukların geçtiğini gördükçe, gözleri sevinçle parlardı. Büyük büyük biçok yapılar kurdu. O yapılarda yaşayan, çalışan insanları gördükçe, içine sığmayan sevinci taşar, gözpınarlarında boncuk boncuk gözyaşı olurdu. Onu ençok sevindiren, okul yapmaktı.

Yaptığı okulları, sonradan gidip dışardan seyreder, ordaki çocukların seslerini, çığırmalarını kendi içindeymiş gibi işitirdi. Her yapıyı bitirdikten sonra büyük mutluluk duyardı. Bütün yaşamında yalnız bikez yaptığı işten mutsuzluk duyduğu için, işi bitirmeden bırakmıştı. Bu, bir cezaeviydi. Belki cezaevi de gerekliydi, belki cellatlık da gerekliydi, ama o işleri başkaları yapsın... Belki de gereksizdi... Cezaevinin duvarlarını örerken, kendisini, içine gireceği ağı ören örümcek, kendine kapanacağı koza yapan bir böcek sanmaya başlamıştı. Kendi mezarını yapar gibiydi, oysa yaşamak istiyordu... Buyüzden, yaşamında ilk kez, aldığı bir işi bıraktı. Bırakmasaydı, sevdiği işinden, güzelim taşlardan, duvarlardan nefret edecekti.

Tatil günleri pekaz olmuştu, o günlerde de, meşk eden bir sanatçı gibi, durmadan taş yontar, yoksul evlerinin onarımına yardımcı olurdu. Her tür taşın dilinden anlıyor, her tür taş da onun dilinden anlıyordu, sanki taşça konuşuyordu. Pek seyrek, çalışmadığı tatil günleri olursa, gider, eskiden kurduğu yapıları dışardan seyreder, orda yaşayanları, çalışanları görüp, kendikendine övünür, böbürlenirdi bile bile, ama hep kendikendine...

Bunca yapı kurmuştu da, kendine bir ev bile yapmamıştı. Oysa parası vardı, yapabilirdi. Neden yapmıyordu, bilinmez. Belki, çok, çok büyük, çok, çok güzel ev yapmak isterdi kendine de ondan... Belki, kendi evinde kendisini dışardan seyredip sevinemeyecekti de ondan... Belki yapayalnızdı, yaşlanmıştı artık da ondan...

Bu yapıları kuruyor diye insanların ona para vermelerine pek şaşıyordu, buna bunca yıldır bitürlü alışamamıştı. Çünkü o, bütün bu işleri salt kendisi için, kendi beğenisi, kendi keyfi için yapıyordu. Hem keyfini çıkarıyor, hem de üste para alıyordu. Oysa mutluluğu için yapıyordu bu yapıları. Zengin olsaydı, ona kendi isteğinde yapılar kurdursunlar diye, üste para bile verirdi sevine sevine... Asıl korkunç olanı, ona günün birinde artık duvar ördürmelerini, taş yontturmamaları, yapı kurdurmamalarıydı. Yetmiş yaşındayken, acı acı düşünmeye başlamıştı. Çünkü, korkusundan kimseye söylemediği ağırları, sancıları, sızıları başlamıştı. Eski gü-

cü, çabası kalmamıştı. O taşsız, duvarsız yaşayamazdı. Duvarların, taşların da onsuz yaşayamayacağına inanıyordu, onları da canlı sa-
yıyordu, bu parmaklar onlara da can veriyordu çünkü...

Ağrıları çok arttığı bugün, onu eski çıraklarından biri zorla dok-
tora götürmüş, doktor, böbreğinde taş olduğunu söylemişti. Pekaz
gülen Murat Usta kahkahayı bastı:

– Hele doktor, dedi, benim böbreğimde taş olmayacaktı da ya
ne olacaktı?

Yetmişbeşinde doktora ikinci götürülüşünde, doktor,

– Kireçlenme var... dedi.

Murat Usta, sanki hasta olmadığı söylenmiş gibi, keyifle gülüm-
sedi.

Yetiştirmeleri olan ustalar,

– Murat Usta'm, gayri çalışma, yeter, dinlen... diyorlardı.

Kıt katık da olsa geçinebilecek parası vardı, ama hâlâ çalışıyor-
du. Sola eğik sırtı kamburlaşmıştı.

Yetiştirmesi ustalarla, Murat Usta arasında, gizli bir rekabet de
vardı. Çünkü, yeniler, onun üstün baskısı altında eziliyorlardı. On-
lara açık açık,

– Nerde Murat Usta, nerde şimdikiler... denildikçe, elbet içle-
rinden ona çok kızıyorlardı.

Onunkisi öyle bir ündü ki, onu gerçekten geçmiş, aşmış bile
olsalar, yine onun şanı dillerde dolanacaktı.

Yetmişsekiz yaşındayken, artık o ağır işte çalışamaz oldu. Çe-
kiç sallayacak, mala tutacak, taş kaldıracak gücü yoktu kollarında.
Saçları, posbıyıkları apak, beli de iki bükülmüdü. Yetiştirmelerinin
böbürlenmelerini duydukça gülümseyerek şöyle derdi:

– Bilirim, hepsi de zorlu ustalardır. Onları da ben yetiştirdim.
Ne var ki benim babam da duvarcıydı, dedem de, bütün soyum
sopum da... Onlar, on yıllık, yirmiotuz yıllık duvarcı, bense bin yıl-
lık duvarcıyım...

Kendi diliyle onlara, birikimin, kalıtımın ne demek olduğunu
anlatıyordu. Bin yıllık duvarcı Murat Usta'nın elbet bir geçilmezli-
ği vardı, o ustalıkta aşılamaz bir duvarcıydı.

Gün geldi, Murat Usta döşeğe serildi, yerinden kalkamaz oldu.

Kimi kimsesi yoktu. Ama, eski çırakları olan günün ünlü yapı ustaları onu yalnız bırakmıyorlardı. Muayene eden doktorlar söz birliği etmişlercesine,

– Çok yaşamaz, ancak biriki günlük ömrü var... diyorlardı.

Oysa koca Murat Usta, ölmüyordu. Hiç durmadan sayıklıyordu:

– Taş getir! Tuğla ver! Harç koy!.. Taş getir! Tuğla ver! Harç koy!..

Başında bekleyen ustalar, elbette çok üzgündüler; Murat Usta'nın onlara çok emeği, çok hakkı geçmişti. Ama nasıl anlatmalı, sevinme değilse bile, artık miadı dolmuş bu ihtiyardan, altında ezildikleri onun üzüne baskısından kurtulacakları için de, adı konmamış, anlatılmaz bir gizli duygu içindeydiler.

Üç gün, beş gün, on gün, onbeş gün geçti, Murat Usta ölmedi, durmadan sayıkladı:

– Taş getir, tuğla ver, harç koy!..

Gözleri kapalıydı ama sesi hâlâ sertti.

Doktorlar, şaşırıp şaşırıp kalıyorlardı.

Murat Usta'nın yetiştirmelerinden çok sevdiği bir usta vardı. Uzak bir yerde çalışıyordu. Murat Usta'nın ağır hastalığını duyunca, işini bırakıp telaşla geldi. Ustasının başına geldiğinde, hâlâ durmadan sayıklamaktaydı:

– Taş getir, tuğla ver, harç koy!..

Sesi kısılmıştı, yavaşlamıştı ama, yine de bir derinden sertliği vardı.

Altı saattir başında bekleyen usta, Murat Usta'nın durmadan biteni sayıklamalarından nerdeyse çıldıracaktı.

Yeni gelen usta, koca Murat Usta'nın, derisi kemiklerine yapışmış, şişkin damarlarla, yara bere izleriyle dolu, iri kemikli elini öptü. Murat Usta, günlerdenberi hiçkimseyi tanıyamıyordu.

– Taş getir, tuğla ver, harç koy!..

Yanındakilerden biri,

– Bitürlü can veremiyor, ölemiyor zavallı... dedi...

Uzaktan gelen usta,

– Böyle sayıkladıkça hiç ölemez... dedi.

Yerinden doğrulup, gözleri yaş içinde, koca Murat Usta'nın kulağına eğildi.

– Taş getir, tuğla ver, harç koy!..

Gözleri yaşlı genç usta, koca Murat Usta'nın kulağına seslendi:

– Usta, koca Murat Ustaaa, paydooooos!..

Murat Usta'nın sesi soluğu kesildi. Artık paydos etmişti, bir daha hiç işbaşı yapmamak, bir daha hiç yorulmamak üzere... Rahatça son paydosuna girdi, soluğu kesildi.

ADAMI ZORLA DELİ EDERLER

- Gözlüklü olanı,
– Arkadaşlar, dedi, bu birdenbire karar verilecek iş değil. İyice düşünüp taşınmak gerekir.
- İçlerinden en genci,
– Evet, dedi, çok iyi düşünmeliyiz. Kendi elimizle kendi başımıza püsküllü bela almayalım.
- Yüzü çilli adam,
– Önce şunu düşünelim, dedi, biz şimdikinden memnun muyuz?
- Hep birden,
– Değiliz! dediler.
- O tekrar sordu:
– Neden memnun değiliz?
- Gözlüklüsü,
– Deli birader, dedi, herif deli...
- Öbürleri,
– Evet, deli!.. Zırdeli!.. diye tekrarladılar...
- Çilli adam,
– Tamam, dedi, mesele burada işte. Yeniden bir deli seçmeyelim.
- Şişman göbekli adam,
– Bundan önceki de deliydi, dedi.
- Gözlüklü,
– Biz bunlar deli diye seçmiyoruz ki... dedi, akıllı, uslu adamlar diye seçiyoruz. En akıllı bildiğimiz sonradan zırdeli çıkıyor.
- İkidebir öksüren zayıf ihtiyar,
– Allah Allah... dedi, ne hikmettir bilmem ki, bu makama gelenler aklını oynatıyor.
- Şişman,

– Bu makama gelenler değil, bu makama getirdiklerimiz, diye sözü düzeltti.

Genç olanı,

– Makamın ne kabahati var? dedi. Anlaşılan bunlar aslında hep deli, ama delilik yapmaya fırsat bulamıyorlar. Biz başımıza geçirince fırsat bu fırsat diye işi azıtıyorlar.

Sıska ihtiyar,

– İster eskiden olsun, ister sonradan... Benim bildiğim, bunların hepsi deli çıkıyor, şimdiye kadar bir akıllısını göremedik, dedi.

Çilli adam,

– Yahu, şöyle böyle diyorsunuz ama, bu adam benim aşağı yukarı otuz yıllık arkadaşım. Biz bunu başkan yapmadan önce deliliği falan yoktu, dedi.

– Olabilir... Her deli, anadandoğma deli olmaz ya... Demek delirmek için kendisini başkan yapmamızı beklemiş.

Gözlüklü,

– Onu bunu bırakın, dedi, eskisi geçmiş. Bu kez kimi başkan yapacağız?

Herbiri bir ad ortaya attı. Bütün adlara karşı konuldu. Yeni seçilecek başkan hem deli olmayacak, hem de seçildikten sonra delirmeyecekti.

Belki yüz ad saydılar. Hiçbirini gözleri tutmadı. Gözlüklü adam.

– Tamam, dedi, benim aklıma geldi. Rasim Bey'e ne dersiniz?

– Allah için namuslu adam.

– Hem namuslu, hem terbiyeli, hem de alçakgönüllü...

– Kimsenin malında gözü yok. İyiliksever.

– Bilgili, tokgözlü, toksözlü...

– Çalışkan, tecrübeli...

Rasim Bey'i öve öve bitiremiyorlardı. Şişman, göbekli adam,

– Benim bildiğim, Rasim Bey, başkan olmak istemez! dedi.

Sıska ihtiyar,

– Evet, dedi, ben onu çocukluğundanberi tanırım. Hiç sanmam ki başkan olsun.

Çilli,

– Olmaz, dedi, imkânı yok olmaz. Böyle işlere burnunu sokmak istemez.

Genç adam,

– Kabul etmez! dedi.

Gözlüklü bağırdı:

– Peki, ne yapalım? Ben de biliyorum olmaz ama, söyleyin de öyle yapalım. Bir adam bulduk işe yarar, o da kabul etmeyecek.

Bu toplantıda konuşanların gösterdiği adayın kazanmaması olanaksızdı. Halkın onlara büyük güveni olduğundan, kimi seçin derlerse, halk onu seçerdi.

Hep birden kalkıp Rasim Bey'in evine gittiler. Durumu anlattılar. Kimi başkan yapmışlarsa, sonunda ne mal olduğu anlaşılmıştı. Hepsisi deli çıkmıştı.

Rasim Bey,

– Bana ne kastınız var? dedi. Beni de delirtmek mi istiyorsunuz?

– Estağfurullah. Sen akli başında bir insansın. Bu işi senden rica ediyoruz.

– İmkânsız, yapamam.

– Bu bir memleket görevi Rasim Bey.

– Milletin umudu sizde Rasim Bey...

– Halka hizmet...

– Vatan işi bu Rasim Bey...

O denli üstelediler ki, sonunda Rasim Bey,

– Bir şartla kabul ederim, dedi.

– Söyle, emret!..

– Bütün şartlarını peşin peşin kabul ediyoruz.

Rasim Bey,

– Şartım şu, dedi. Bakın açık söylüyorum. Sonradan söylemedi demeyin. Dalkavukluk istemem!.. Ziyafet miyafet istemem, kimse beni şişirmeyecek... Beni öve öve göklere çıkarmayacaksınız. Benim için nutuklar vermeyeceksiniz. Nasıl? Yapabilir misiniz? Ben de insanım. Beni baştan çıkarmak yok, kabul mü?

– Kabul!.. diye bağırdılar.

- Gördün mü namuslu insanı?
- Akli başında adam böyle olur işte...
- Aşkolsun şu Rasim Bey'e...

Rasim Bey seçimi kazandı, başkan oldu. Daha o sabah evine elliye aşkın tebrik telgrafı geldi. Bir tanesini açtı, okudu:

“Pek muhterem ve memleketimizin en değerli, güzide evladı, pek Sayın Bay Rasim” diye başlıyordu.

Öbür tebrik telgraflarını okumadı.

- Allahım, sen beni koru!.. diye Tanrıya yalvardı.

Az sonra kapı çalındı. Gözlüklü adam, elinde büyük bir çiçek demetiyle geldi. Eğilerek tebriklerini sundu. Rasim Bey suratını astı,

- Bunların ne gereği var? dedi.

Biraz sonra, sıska ihtiyar, bastonuna dayanarak, bir elinde büyük bir çiçek demetiyle geldi. İki büklüm, Rasim Bey'in ellerine sarıldı. Rasim Bey suratını astı, sert ve soğuk,

- Zahmet ettiniz! dedi.

Genç olanı, çilli adam, şişman göbekli, sırayla geliyorlar, tebriklerini, saygılarını sunup gidiyorlardı.

Rasim Bey,

- Aklımı sen koru Tanrım! diye dua ediyordu.
- Şerefimize ziyafet var! diye haber geldi.

Rasim Bey, gitsem mi, gitmesem mi, diye düşünürken, kapıyı araba dayandı.

Salon, saray salonu gibi donanmıştı. Kırk kişilik sofrada vazolar, çiçekler, şamdanlar, neler neler yoktu. Gözlüklü adam, kadehi elinde ayağa kalktı.

Önce seçim başarısını kutlamakla söze başlayıp Rasim Bey'e döndü:

- Ey büyük zekâ!.. Ey eşsiz adam!.. Ey harika insan!.. Senin yapıcı zekânla kısa zamanda...

Yüzü kıpkırmızı olan Rasim Bey sofradan kalktı, öfkeyle evine döndü... İçinden,

- Bu ders onlara yeter! diyordu.

Ertesi gün, işinin başına gitmek için evinden çıktı. Bir de bak-

tı ki, sokakta bir şenlik... Evinin kapısından belediye dairesine kadar yola halılar serilmiş. Davullar, zurnalar çalıyor. Defne dallarıyla her yan donanmış. Okul çocukları yollara dizilmiş. Bir alkıştı koptu.

– Yaşa!

Genç adam, şehir bandosunun davulcusuna bağırıyordu:

– Daha kuvvetli vur!

Çocuklara bağırıyordu:

– Daha kuvvetli bağırın!

– Yaşaaaa...

Yollarda kurbanlar kesiliyordu. Anayolun ortasına defne dallarıyla süslü bir tak yapılmış, üstüne, “Yeni başkanımız, çok yaşa!” yazılmıştı.

Kürsüye çıkan şişman göbekli adam nutka başladı:

– Çalışkanlığı, doğruluğu, işbirliği, yurtseverliğiyle bütün hemşerilerin kalbinde sarsılmaz biyer almış olan yeni başkanımız...

Hiddetten kıpkırmızı olan Rasim Bey ileri atıldı. Şişman, göbekli adamın okuduğu kâğıdı elinden çekip aldı, yırttı.

– İstemem böyle şey! diye şişman adamı tersledi.

Çilli adam,

– Yurttaşlar! diye bağırdı, şu alçakgönüllülük örneği hareketi kimde gördünüz? Yaşasın yeni başkanımız!

– Yaşasın!..

Yoğun bir alkış koptu. Yeni başkan alkışlardan, yağmurdan kaçır gibi koşarak kendisini büyük yapıya attı. Salon, gelenlerle dolup taşıyordu.

Elleri göbeğinde bağlı genç adam,

– Bir emriniz var mı, sayın başkanım? dedi.

Sıska ihtiyar,

– Hiçkimse şimdiye kadar bu makama sizin gibi yakışmamıştı, dedi.

Başkan,

– Vallahi, billâhi istifa ederim! diye bağırdı, çıkın dışarı!..

Odadakiler, iki büküm eğilerek geri geri gittiler:

– Başüstüne!..

– Emredersiniz... çıkalım!

Rasim Bey başını salladı, lâhavle çekti.

Çilli adam,

– İstirahat buyurun Beyefendi! dedi.

Gözlüklü,

– Siz bilirsiniz ama, ilk günden bu kadar yorulmasanız iyi olur efendim! dedi.

Başkan,

– Defolun!.. diye bağırdı.

Çalışma olanağı yoktu. Dışarı çıktı.

Genç adam,

– Çekilin!.. Başkanımız geliyor! Yol açın! diye halkı dağıttı.

Rasim Bey evine kapandı. O gün hiç dışarı çıkmadı. Ertesi sabah, orada çıkan iki yerel gazeteyi getirtti. Gazetelerde kocaman resimleri basılmıştı. Biri “Hemşerilerinin övündüğü büyük zekâ”, öbürü “Dünyanın en çalışkan başkanı” diye yazıyordu. Bütün gazeteler onun övgüleriyle doluydu.

Akşam otomobille kapısına geldiler:

– Bugün gelen oyuncu kızlar, evinize mi gelsinler, yoksa zatıâliniz gazinoyu teşrif eder misiniz?

Rasim Bey,

– Ben gelirim, dedi.

Gazinoda genç adam,

– Aynı havayı teneffüs etmekle mutluluk duyduğumuz Sayın Başkanımız... diye başladı, yarım saat konuştu. Rasim Bey onu susturmuştu ki, arkadan gözlüklü başladı:

– Ne kadar mutluyuz ki, böyle erdemli bir başkanın..

Rasim Bey gülümsüyordu.

Aradan bir yıl kadar geçti... Gözlüklü, genç adam, şişman, göbekli, sıska ihtiyar yine toplanmış konuşuyorlardı:

– Biz bununla başa çıkamayız arkadaşlar!..

– Bu hepsinden baskın çıktı. Biz başkan seçmemişiz, başımıza bela satın almışız.

– Deliyle başa çıkılmaz birader...

- Mağrur, küçük dağları ben yarattım diyor.
- Bu ne burnu büyüklük?
- Deliler böyle olur.
- Peki ne yapacağız? Yeni seçimlere kadar bu deliyi başımızda çekecek miyiz?
- Yok canım! Ne diye? Herif tımarhanelik deli işte, doğduğu evi müze yaptırıyor. Meydana heykelini diktirmeye kalktı!
- Dün birinin suratına tükürmüş.
- Geçen gece de rakı masasının üstüne çıkıp çiftetelli oynadı.
- Peki, ne yapacağız bu zırdeliyi?
- Yapılacak şey, bunu doktora muayene ettirip bir deli raporu almak, sonra da tımarhaneye göndermek.
- Gözlüklü,
- Vakit kaybetmeyelim, belki birisinin üzerine atılır, elinden bir kaza çıkar, dedi.
- Evet, evet... Çok doğru.
- Yarın sabah erkenden, bağlatalım, tımarhaneye gönderelim.
- O zaman yeni seçimlere gideriz.
- Peki, şimdi kimi başkan yapacağız?
- Aman arkadaşlar! Dikkatli olalım, hiç olmazsa bukez akli başında birini seçelim.
- Doğru... Bu delilerden bıktık vallahi!..

KUYRUK

Bahçekapı'daki Yerli Mallar Satış Mağazası'ndan Yeni Postane'ye saptım ki, bir anababa günü... Kuyruk ama, bildiğiniz kuyruklardan değil... Üç örgü, beş örgü, yedi örgü, arap atı kuyruğu gibi. Sıra sıra, örgü örgü kuyruklar birbirine girmiş, arapsaçına dönmüş. Gelen araba dayanıyor. Şoförler, sol elleriyle arabaların karoserlerine güm güm vurup,

– Şu klaksonu yasak etmenin de yeri var mıydı? diye barbar bağırıyorlar. Oysa klâkson çalmak değil, havan topu patlatsan acaba şu insan yığınının sökmenin olanağı var mı? Artık arabalar eze biçe, beş dakikada beş metre ya alabiliyor, ya alamıyorlar.

– Önüne bak!

– Arkana bak!

– Önü arkası kaldı mı be?

– Kuyruğa girin!

– Hangi kuyruk kardeşim?

– Hangisi olursa, gir birine!

– Birader, şu insanlar bitürlü medeniyeti öğrenemediler. Yirminci yüzyılda yaşıyoruz. Ne demek yirminci yüzyıl? Medeniyet demek. Medeniyet ne demek? Atom bombası bir, kuyruk iki, bu ikisini öğreneceksin, başka çaresi yok. Önüne bak be! Hössst!

– Yooo... O kadar değil; medeniyet dedin mi, bunun içine naylon da girer, plastik de girer, lasteks de girer, efendime söyleyeyim, taaa bikiniye kadar her şey girer. Çüşüş! Nasırıma bastın yahu, kör müsün?

– Niye çikleti saymıyorsun? Medeniyet dedi miydin çiklet de içine girer.

– “Sallan - yuvarlan” dansı?.. İtme ulan!

– Onu bilir onu söylerim, biz daha bir kuyruk olmasını öğrenmedikçe adam olamayız. Öfff!.. Amma yükleniyorlar. Yavaş be!..

Bir afili delikanlı bağıyor:

– Yağlıdır, değmesiiiin!..

Yoldan, yani ortada yol filan da kalmamış ya, işte o kalabalıktan geçmeye çalışan iki kişiden biri,

– Acaba bu kuyruk ne kuyruğu? diyor.

Öbürü,

– Ne kuyruğu olursa olsun, dal! diyor.

Ben de onlara uyup kuyruğa dalıyorum. Başka da yapacak şey yok, isteristemez biyerden bağlanıyorum kuyruğa.

– Allah razı olsun bu kuyruğu icat edenden.

– Dolmuşu unutma. Kuyruk bir, dolmuş iki...

Önündeki ihtiyar kadın,

– Bu kuyruk, ne kuyruğu? diye soruyor.

– Yahu, kuyruğu bulmuşsun, daha ne kuyruğu diye sorulur mu? Kuyruk işte...

– Öyle ya, gir içine elbet bişey verecekler!

Hem böyle söyleniyor, hem de herkes birbirine soruyor:

– Bu ne kuyruğu kuzum?

Böyle soranlar yine kendileri biraz sonra bir başkasının aynı sorusuna cevap veriyorlar:

– Bu kuyruk yok mu, bu kuyruk! İşte bu kuyruk sayesinde karaborsacılığın dibine darı ekildi.

Kalabalığın bir başında bir polis, öbür başında bir polis, durmadan bağıyorlar:

– Yavaaaş!..

– Kuyruğa girin, kuyruğa!..

– Arabaya yol verelim!

Adım adım, hayır ayak ayak ilerliyoruz. Saat dokuzda randevum vardı, ama geçti artık, saat on olmuş.

– Bayım, siz benden sonra geldiniz. Lütfen açığözlülük etmeyelim.

– Ne münasebet? Asıl zatiâliniz açığözlülük ediyorsunuz. Ben saat yedidenberi buradayım. Gelen önüme geçti, gelen önüme geçti. Kibarlık edelim dedik, ama olmuyor.

Yanımızdaki başka kuyruktan bir yurttaş,

– Bu hayat hep böyledir birader, diye söze karışıyor, benim de öyle oldu. Yirmiiki yıldır memurum. Daha dünkü çocuklar başımıza şef, müdür kesildiler. Gelen geçti, gelen geçti... Affedersiniz, ben eşek kuyruğu gibi, ne uzadım, ne kısalttım.

– Affedersiniz, ne dağıtıyorlar burada?

– Vallahi bendeniz de bilemiyorum. İki saattir buradayım, kimi otomobil lastiği diyor, kimi gaz diyor.

– Otomobil lastiğini n'apiyim?

– Amma yaptın be teyze! Lastiğini veren allah, elbet bigün otomobilini de verir.

– Bari dört lastiğini de veriyorlar mı?

– Onu bilmem. İçeri girenler çıkmıyorlar ki...

– N'oluyor peki?

– İzdaam olmasın diye arka kapıdan çıkarılıyorlar.

Saat onbuçuk oldu. Kalabalık arttıkça artıyor.

– Eğer otomobil lastiğiye vesika isterler. Vesikası olmayanlara lastik mastik vermezler.

– Vesika mı? Demokrat Parti'den mi? Şükür Allaha hepimiz demokratız.

– Eğer gaz veriyorlarsa yandık.

– Versinler de, ne verirlerse versinler birader. Tek versinler.

– Gaz verirlerse cebine mi koyacaksın? Yanımıza kap da almadık.

– Sen önce numaranı al bikez, sonra gider evinden teneke, kova da getirirsin.

– Ay numara da mı veriyorlar?

– Yok sana numara vermeden gaz vereceklerdi... Nerde bu bolluk!.. Yahu, bin kez söyledik itme diye...

– Affedersiniz, arkadan itiyorlar.

– İşim var da biraz...

– Beyimin işi varmış, Allah Allah... Senin işin var da biz eğlenceye mi geldik? Herkesin işi gücü var. Patlamadın ya, sıranı bekle!

– Acaba öğlen paydosuna kadar alabilecek miyiz?

– Sanmam. Yüklenme ulan! Üstüme mi çıkacaksın?

- Kimse büyük küçük tanımıyor. Ne ahlak kaldı, ne terbiye...
- Siz kırkı geçtiniz galiba...
- Neden sordunuz?
- İnsan kırkını geçti miydi, artık kendisinden başkasında ahlak, terbiye kalmaz da...
- Ne alacakmısınız? Ne dağıtıyorlar?
- Ensülin.
- Ensülin mi? Nedir o?
- Şeker hastalığına birebir.
- Aaa... N'apicim, istemem.
- Aman birader, n'apicim olur mu? Al da sat. Bizim Yunus Efendi kuyruğa gire gire zengin oldu. Şurda ikibuçuğa al, şuracıkta yirmibeş liraya elini öpene sat...
- Biliyor musunuz, memlekette yeni yeni iş sahaları açılıyor.
- Tabii, ne demek... Kuyruk deyip geçme kardeşim. Kuyruktan apartıman dikenler var. Çek şu dirseğini kafamdan...
- Sen başını dirseğimden çek! Şuna bak be... Lâhavle...
- Kardeşim, affedersiniz, bu kuyrukta ne veriliyor?
- Hükümet bez dağıtıyor.
- Ne bezi?
- Şimdiki zamanda herbişey Amerikan kardeş. Ne bezi olacak, Amerikan bezidir.
- Bez değil. Ezbere konuşmayın. Çimento dağıtıyorlar. Önümdeki ihtiyar kadın sinirleniyor:
- Ne bez, ne tuz, ne de gaz. Siz hiç radyoları dinlemediniz mi?
- Dinledik. Ne varmış radyoda?
- Başbakan bütün kuyrukları yasak etti. Yalnız kahve kuyruğuna müsaade etti. Kahveden başka hiçbirşeye kuyruk olmayacak. Kahve lafı bir anda ağızdan ağıza dolaşıyor. Bütün kuyruklar, atsineği konmuş atkuyruğu gibi titreyip dalgalanıyor.
- Kahve ha?..
- Kahveyi iki gün beklerim burda. Almadan gitmem.
- Kahve, kahve... Yalnız kahve kuyruğuna emir var. Öbür kuyrukların çok ağır cezası var.
- Neden?

– Çünkü muhalifler, inat olsun diye, durup dururken kuyruk oluyorlarmış. Memlekette kıtlık var, desinler diyerekten, hiç yoktan kuyruk icat ediyorlarmış.

– Sakın bu kuyruk da muhaliflerin bir numarası olmasın.

– Yok canım, baksana bu kuyruğun iki başını iki polis bekliyor.

Saat onbir... Mağazanın kapısına on adım kadar var daha. Kepenkleri de inmiş olduğundan içeride ne dağıtıldığını göremiyoruz.

– Bari çok mu veriyorlar?

– Elli gram.

– Sanmam. Nüfus başına elli gram kahve verseler kahve mi yeter bu millete?..

– Doğrusu elli gram kahve için burada bekleyemem.

– Sen elli gram kahveyi bul, öp de başına koy. Elli gram kahve ne demek? İki kilo da nohut karıştırdın mı, mis gibi ikibuçuk kilo kahve olur.

İki arkadaştan biri,

– Yahu, benim yanımda para da yok, diyor, sen bana ikibuçuk lira versene...

Öbürü,

– Vereyim ama birader, diyor borç vermem. Aldığın kahvenin yarısını bana verirsın.

Bağırın, çağırın, ezilen, haykıran, paketini düşüren, arkadan itile itile kepengi yarıya kadar indirilmiş mağazadan başımızı eğerek içeri giriyoruz. Önümdeki ihtiyar kadına tezgâhtar soruyor:

– Kaç numara istiyorsunuz?

– Ne numarası?

– Numarasız mı olacaktı? İşimiz var Hanım, seni bekleyecek değiliz. Çabuk söyle!

– Çekilmiş mi veriyorsunuz? Benimkisi ince çekilmiş olsun oğlum. En ince numarasından ver!

– İncesi, kalını hepsi bir teyze. Ama tüylüdür. Bir parmak tüyü var.

– Aaaa... Hiç tüylüsünü de görmemiştim. Bir yaşına daha bas-

tım. Tüylü kahve olur muymuş?

– Ne kahvesi yahu? Kaç numara giyiyorsun?

– Otuzbeş. Ama, taraklı olsun...

– Çattık...

– Ayol, ayakkabı demedin mi?

– Şapka teyze, şapka...

Tezgâhtar kutudan şapkalar çıkarıyor. İhtiyar kadın,

– Aaa!.. Ben şapkayı n'apiyim ayol? diyor, hem de erkek şapkası... Ama dur, bu kuyruk şapkası ucuz olur. Ver bitane, oğlana alayım bari... Kaça?

– 68 lira 73 kuruş...

Kadın parayı çıkarıp veriyor. Kahverengi bir şapka beğeniyor, sıra bende.

Tezgâhtar,

– İtalyan malı Bayım, diyor, yarına bulamazsınız. Bu zamanda parayla mı? Yalnız çabuk olalım biraz...

Yaz olsun, kış olsun, şapka giymem ama, kuyruğa girilip alınan şapkanın ucuzluğunu düşünerek bir şapka aldım.

Arkamdaki adam, şapkalar bitecek de alamayacak diye barbar bağırıyor.

– Bana dört tane ver. Biri 56, üçü 57 numara olsun, Gri yok mu? Ya gri olsun, yada bej...

68 lira 73 kuruş verdim, şapkayı aldım. Geldiğim yerden dönüş yok. Merdivenden çıkılıyor, mağazanın arka kapısından başka bir sokağa... Saat onikiye çeyrek var. Kelepir şapka almanın sevinciyle yorgunluğumu unuttum. O gün akşama kadar şapka paketi elimde dolaştım. Akşam saat beşte vapura binmek için Kadıköy İskelesi'ne geldim. Bileti alırken birisi seslendi:

– Hasan!..

Bir de baktım, benim ta çocukluk arkadaşım Aynacı Burhan. Ortaokuldayken edepsizliğinden okuldan kovulmuştu. Haydi yaptığı edepsizliği de söyleyeyim. Oturduğu sıranın yanına, yere ayna koyar, aynadan kadın öğretmenlerin bacaklarını seyrederdi. Sonra iş çakıldı. Aynacı Burhan'ı okuldan sepetlediler. Onu çoktandır görmemişim.

- Ooo... Nasılsın Burhan?
- Teşekkür ederim. Çok iyiyim.
- Ne iş yapıyorsun?
- Reklamcılık.
- Ne reklamcılığı?
- Ne olsa... Tüccarların satılmayan mallarını şıp diye sattırıyorum. Bugün bir Yahudinin tam dokuzyüzyetmiş şapkasını sattırdım.

Şapka lafı ilgimi çekti, daha derinden sormaya başladım:

- Nasıl sattırıyorsun?
- Çok kolay. Herifin elinde üç yıldır bitürlü satamadığı tapon mallar varmış. Piyasada hepsi beni tanır. Yazıhaneme geldi. Kazançtan yüzdeyirmibeş komisyon üzerinde anlaştık. Bütün mallarını saat üçe kadar sattırdım. Allah bin bereket versin, sekizyüz lirasını aldım. Dokuzyüz alacaktım ama, ahali herifin vitrin camlarını kırdı. Zararı da yarı yarıya bölüştük.

- Peki Burhan, ne yapıyorsun da mallarını sattırıyorsun?
- İkişer, üçer liraya, onbeş yirmi serseri tutuyorum. Dükkânın önünde yarım saat kadar kuyruk oluyorlar. Hatta yarım saat bile sürmüyor. Kuyruğu gören arkaya giriyor, gören giriyor. Bilirsin ya şimdi ahalide bir kuyruk merakıdır gidiyor. Ondan sonra önünü alabilirsen al... Bu akşam şapka kalmayınca kuyrukta saatlerce beklemekten kızanlar dükkânın vitrin camlarını indirdiler. Azkalsın mağazayı yakacaklardı. Güç zaptettik. Çok enayiler var Hasan kardeşim.

- Evet... diye karşılık verdim.
- Ama bildiğin gibi değil, çok, pekçok enayi var...
- Bilmez olur muyum? Vardır. Hemde ne enayiler...
- Çok eşekler var.
- Vardır kardeşim.
- Ne dangalaklar var bir görsen...
- Görmeye ne lüzum var. Bilmez miyim?
- Bir kuyruk gördüler mi, enayiler hemen kuyruğa takılıyorlar.
- Bari şapkalar ucuz muydu?
- Yok canım, her mağazada satılan şapkalardan...

– Ben o enayileri değil de şapkaları merak ettim.

– Vapura onbeş dakika var. Gel de Karaköy'deki şapkacılar da göstereyim.

Şapkacı mağazalarının vitrinlerine bir bakayım ki, benim aldığım şapkadan dolu. Hepsinin üzerindeki etiketlerde 68 lira 73 kuruş yazmıyor mu?

– Demek şurdan gelip rahat rahat aynı paraya almıyorlar da, ille o kuyruğa girip canları çıka çıka, ezile çiğnene alıyorlar ha... Gerçekte çok enayiler var.

– Hem de su katılmamış. Yarın da Marpuççular'da Hırant'ın mağazasında nargile sattıracağım. Herifin elinde eskiden kalma bin nargile varmış.

– Nargile de alırlar mı?

– Bu enayiler alır birader. Nargile değil, yalnız marpucu olsa yine alırlar. Yeter ki bir kuyruğa girsinler. Yalnız bişeyden korkuyorum.

– Neden?

– Bin nargile yetmez de, dükkânı kırar dökerler. İşte ondan korkuyorum.

Vapura giderken, Aynacı Burhan,

– Elindeki pakette ne var? diye sordu.

Paketin üstünde, şapkayı aldığım mağazanın adı yazılı olduğu için, paketi arkama gizledim.

– Hiç, dedim, kendime ayakkabı aldım da...

Eve gidince şapkayı masanın üstüne koydum. Ona bakıp bakıp hem enayiliğimi seyrediyor, hem de dua ediyorum. Ya Burhan söylemeseydi de, ertesi gün kuyruğa girip de marpuç alsaydım, ben o marpucu ne yapardım, nerde kullanırdım?

DOLMUŞUN KAPISI

Şoför,

– Kurtuluş! der demez, arabanın kapısına saldırdım. Ne yaptım-
sa kapıyı bitürlü açamam. Kapının kulpu dönmez. Şoför içerden
bağırıyor:

– Sola kıvrır!

Sola kıvrıyorum kıvrımasına ama, kulp kıvrılmıyor. Şoför bağı-
rıyor:

Solumu, sağımı mı şaşırdım? Dolmuşun arkasına başka arabalar,
otobüsler, kamyonlar yığıldı. Trafik memuru, fıırt, fıırt düdüğü
öttürüyor.

– Sola kıvrır be!

– Kıvrılmıyor kardeşim.

Şoför uzanıyor, kapıyı açıyor, içeri giriyorum. Dolmuş yürüyor
ama, şoförün de çenesi açıldı:

– Ne adamlar var be dünyada?.. Tüh Allah kahretsin... Yahu sa-
ğını solunu daha öğrenememişler be!

Şoförün çenesi kapanmıyor bitürlü:

– Her yolcuya teker teker anlat. Kapı bu yahu... Sola çevir, tak
açılır...

Kendimi övmek gibi olmasın, bir iyi huyum vardır, haksız ol-
duğum zaman karşımdaki ne derse desin, hiç sesimi çıkarmam.

Şoför, hızını alamamış, boyuna dırdır ediyor:

– Bir kapıyı açmasını öğrenemeyen insan bu dünyada ne diye
yaşar bilmem ki...

Utancımдан renkten renge giriyorum. Ne dese adam haklı. Bu
sefer yolcular da şoförü tutup ona hak veriyorlar.

Bir şişman adam:

– Efendim, dikkatsizlik... diyor, dikkatsiz insanlar.

Bir şoför, bir o şişman adam söylüyor:

– Bayım, vallahi bıktım artık... Bu adamlara araba kapısı açmasını öğretmek için bir kurs açmalı...

– Yok kardeşim, yok... Medeniyetin mektebi yoktur. İnsanın kendisinde olmazsa ne yapsan boş...

Eminönü'nde şişman adam arabadan inmek istiyor. İstiyor ama, bitürlü kapıyı açamıyor. Şoför, bu sefer ona bağıyor:

– Bayım, sağa çevir kulpu...

– Çevrilmiyor kardeşim.

– Sola çeviriyorsun bayım... Yahu bu cenabet, dışardan sola, içerden sağa çevrilecek...

– Kardeşim, ne sola dönüyor, ne sağa... Kıpırdamıyor körolası...

Bir hayli çekişiyorlar. Sihirli define kapısı gibi, kapı bitürlü açılmıyor.

Şoför uzanıp kapıyı açıyor. Şişman adam kendini zor dışarı atıyor. Büsbütün kızan şoför söylenip duruyor. Neredeyse küfüre başlayacak. Herifin pis ağzına dayanılır gibi değil. Kurtuluş'a gitmekten vazgeçtim ama, ya kapıyı açamazsam diye korkumdan inemiyorum.

– Odun oğlu odunlar... Yarmalar!..

– Bay şoför, ben burada ineceğim.

Kapının kulpuna yapıştım. Açabilmek için az önce şoföre öyle dikkat etmişim ki... Sağa çeviriyorum. Ooooooh, çok şükür, dışarıdayım. Başka bir araba bekliyorum.

– Kurtuluş?

– Evet...

Araba önümde. Şoför paylamasın diye, az önce öğrendiğim gibi kapının kulpunu sola çeviriyorum, olmuyor. Sağa çeviriyorum, olmuyor. Bir daha zorluyorum, bir daha, öyle ki elime kan oturuyor.

Şoför bağıyor:

– Yukarı kaldır yahu, yukarı...

Yukarı kaldırınca kulpu, kapı açılıyor. Şimdi bu şoför başladı:

– Buradan başka İstanbul yok...

Yolculardan biri şoföre hak veriyor:

– Boşu boşuna kaldırım çiğniyorlar.

– Artık bir taksi kapısı açamayan da insanım diye yaşamamalı dünyada...

Bu ağır sözlere nasıl dayanılır? Şoför de, yolcular da hep beni haksız çıkarıyorlar.

Karaköy'de bir yolcu inmek istiyor. Ama kapı açılmaz.

Şoför:

– Yukarı kaldır! diye bağıyor.

– Asıl be!

– Asılıyorum, kalkmıyor.

Şoför kapıyı açıyor, adam çıkar çıkmaz, ne olur ne olmaz ben de kapıyı açamam diye dışarı atıyorum kendimi. Şimdi Karaköy'deyim. Zar zor bir araba buluyorum. Kapının kulpunu sola çeviriyorum, olmuyor; sağa çevir, olmuyor; yukarı, a-ah, aşağı, ı-ıh... Bre aman. Şoförden paparayı yiyeceğim sağlam, asılıp duruyorum. Kulpu dört yöne çeviriyorum, bana mısın demiyor.

– İt be it!..

Şoföre soruyorum:

– Nereye iteyim?

– Nereye itilir yahu?.. İt!.. İtmesini de mi bilmiyorsun... İçeri doğru it!

Hiç böyle içeri doğru itilip de açılan kapı görmedim.

– Kapıyı itme be! Kulpu it!..

Hele şükür kapı açılıyor. Şoför durur mu?

– Her müşteriye teker teker öğret...

Bir yolcu,

– Kaz gibi adamlar! diyor.

Bunu söyleyen yolcu kapının yanında oturuyor. Şoför onu,

– Kapı açık! diye tersliyor.

Adam kapıyı açıp küt diye kapıyor.

– Olmadı!.. Kapanmadı.

Adam bir daha deniyor, yine kapanmıyor.

– Kapanmadı!

Yanındaki yolcu,

– Hızlı çek! diyor.

Çat!.. Pat!.. Küt!..

– Yavaş yahu, diyor, yavaş be!.. Alt tarafı yirmibeş kuruş vereceksiniz be!..

Şoför uzanıp kapıyor kapıyı ama çenesini açıyor:

– Haftada bir kapı tamiri. Kazan kazan kapı tamirine ver. İş mi bu yani? Sizin evinizde kapı yok mu? Saat gibi kapı bu, yavaşça tık diye kapatacaksın.

Bir yolcu Galatasaray'da inmek istiyor. Yine kapı açılmaz. Bir patırtı, kıyamet, sağa, sola, yukarı, aşağı... Sonunda kapı açılıyor. Yolcunun arkasından kendimi sokağa fırlatıyorum.

– Kurtuluş?

– Evet, buyurun!

Buyurması kolay ama, nasıl buyuracaksın? Kapının kulpuna yapışıyorum. Yukarı kaldır kalkmaz, aşağı indir inmez, sağa sola dönmez, it itilmez... Tüh Allah kahretsin... Bütün kuvvetimi deniyorum. Koca Yusuf pehlivan kalksa mezardan bu kapıyı açamaz.

– Kendine çek!

Bu kapı da kendine çekilince açılmış. Kaç para eder, bay şoför başlıyor söylenmeye... Ama yooo, bu kadarına dayanamam artık.

– Birader, diyorum, hepsinin kapısı bir başka çeşit bunların. Bizim ne suçumuz var bunda? Kimini sağa, kimini sola çevireceksin. Kimi yukarı, kimi aşağı... Bir kısmını iteceksin, bir kısmını çekeceksin...

Şoför, büsbütün kızıyor:

– İnsan bu kadarcık şeyi de bilmez mi be... Ford arabaların kulpunu sola, Studbaker'leri sağa çevireceksin. Şevrole oldu mu iteceksin kulpu. Hilman'ları kendine doğru çekeceksin. Fiat arabası oldu mu önce bir sağa çevirir, sonra üstüne basarsın. Buick'ler en kolayı, bir sola, bir sağa çevirir, kulpu kendine doğru biraz çeker, sonra biraz yukarı kaldırır, kuvvetlice aşağı indirirsin, sonra kendine doğru çekip de, hafifçe üstüne basar, itersen, çıt diye açılır kapı...

Şoför, durmadan her marka otomobil kapısının nasıl açılacağını anlatıyordu. Ben tatlı tatlı dinliyordum ama lafının sonunu kö-

tü bağladı:

– İnsanın bu kadarcık bişeyi öğrenmemesi için mankafa olması lazım.

Yolculardan biri şoförden de baskın çıkıyor:

– Dangalaklık efendim. Düpedüz dangalaklık bu... Alt yanı yirmi-otuz çeşit otomobil var. İstanbul gibi bir şehirde yaşayan insan bu kadarcık bişeyi öğrenemezse, kaldırsın kendini denize atsın...

Şoför onaylıyor:

– Öyle ya, ölsün be!.. Ölsün daha iyi.

– Koy önüne bir torba saman, yesin.

Bana sövüp sayan yolcu Taksim'de iniyor. Tam kapıdan çıkarırken:

– Vaaay... Aman!.. diye bağırıyor.

– Ne oldu? Ne var?

İyi olmuş kerataya. Kapıyı kaparken baş parmağı araya sıkışmış. Elinden şakır şakır kanlar akarken kapıya sövüp sayıyor:

– Namussuz kapı... Hiç böyle kapı görmedim.

Herif aman zaman diye bağıradersun, şoför gaza basıyor, Harbiye'ye uçuyoruz. Harbiye'de bir müşteri daha binmek istiyor ama ne mümkün... Otomobil kapısı değil, kale kapısı namussuz. İstanbul surlarının kapısını bir haftada açan Fatih Sultan Mehmet gelse açamaz. Şoför,

– Bastır! Bastır be!.. diye bağırıyor.

– Neresini bastırayım?

– Ömründe hiç arabaya binmedin mi? Düğmesini bastır!

– Düğmesi nerede yahu?

– Kilit düğmesi be!..

Düğme dediği nerede biliyor musunuz? Kapıyla, kilitle, kulpla hiç ilgisi olmayan biyerde, arabanın iç yanında, pencere camının altında... Ben düğmeye basıyorum, adam kulpa, kapı açılıyor. Açılır açılmaz da canımı dar atıyorum dışarı.

Artık yürümeye karar verdim.

Yanımda bir araba duruyor.

– Nereye bayım?

– Kurtuluş.

Şoföre bakıyorum, yaşlıca bir adam. Artık bu küfür filan etmez, diyorum içimden. İçerde de üç yolcu daha var. Acaba kapıyı açmayı... Bilirim bunları, herbirinin ayrı bir huyu vardır. Elimi kapı kulpuna atmadan soruyorum.

– Arabanız ne marka?

– De Soto!..

“De Soto” mu? Bu nasıl açılır. Zaten kapının kulpu da yok.

– İt!..

İtiyorum.

– Bastır!

Bastırıyorum.

– Çek!.. Kendine çek!.. Döndür!

– Döndürdüm.

– Kaç defa döndürdün?

– İki.

– Olmaz, baştan döndür. Üç defa...

Şoför yardıma geliyor, o da açamıyor. Yolcularla şoför içerden, ben dışardan zar zor kapıyı açıyoruz. Bu sefer de bitürlü kapanmaz. Ben çekerim, şoför çeker, kapı kapanmaz. Bütün kuvvetimle kapıyı çektim. Eski araba sarsıldı. Küüt diye bir ses...

Şoför,

– Hah, kapandı şimdi... dedi.

Gidiyoruz, şoför anlatıyor durmadan. Ellibin liralık arabaymış. Yolcular bir yılda hurdaya çıkarmışlar. Dolmuşa inip binmesini, kapıyı açıp kapamasını bilmiyorlarmış. Ayda bikez kapıyı tamire götürürmüş. Şoför sövüp sayıyor. Bereket, bu seferkiler bana değil, başkalarına.

Kurtuluş’a gidiyoruz. Araba duruyor. Bir yolcu kapıyı açmak istiyor. Açılmaz.

– Bu araba De Soto, diye öğrendiklerimi satıyorum, yukarı al, sola it...

Öbür yolcu işe karışıyor, üçüncüsü yardım ediyor. Şoför söyleyerek kapıya uzanıyor. Hiçbirimiz açamıyoruz. Öbür yandaki kapıyı kurcalıyoruz, zorluyoruz, o da açılmıyor. Kaldık mı arabanın içinde... Kanter içinde kalan şoförde küfürün bini bir para... Bir

kısmımız sağ, bir kısmımız sol kapıda uğraşıyoruz. Masallardaki sihirli kapı gibi, ne yapsan açılmaz.

– Sustayı çekin! Hadi! Dayanın!..

Tramvaylar, arabalar arkamıza yığılmış. Trafik memuru sesleniyor. Şoför arabayı kenara çekiyor. Bir erkek yolcu ceketini çıkar-
mış, kapıyı açmaya çalışırken, biri de öbür kapıyı tekmeliyor. Ka-
dın yolcu avazı çıktığı kadar,

– İmdaaat!.. diye bağırıyor.

– Sus hanım, ortalığı telaşa verme. Kadın kaçırıyor zannede-
cekler.

Polis koşup geliyor, etrafımızı kalabalık çeviriyor.

– Ne var?

– İçerde kaldık, kapı açılmıyor.

Kadıncık çığlık çığlığa, şoför kapı kilidinin sustasını bozan
müşterilere küfür eder, dışardakiler güler halimize...

– Bir keser yok mu, keser...

– Keserle açılmaz, varyoz lazım.

– Bir çilingir çağırın en iyisi...

Karanlık bastı, biz hâlâ dolmuşta mahpusuz. Seyirciler gittikçe
artıyor. Ne içerden açılıyor, ne dışardan... Başka bir şoför bizimki-
ne:

– Arkadaş, diyor, bunu açsa açsa Yenişehir'de tamirci Yanko
açar. Geçen gün Büyükdere'ye müşteri götürmüştüm. Benim de
başıma geldi. Öldür Allah kapı açılmadı. Sonra müşterileri tersyü-
zü getirdim, beş tamirhane dolaştıktan sonra Yanko usta açtı.

Yenişehir'de Yanko ustanın tamirhanesine gidiyoruz. Usta evi-
ne gitmiş. Ustaya haber gidiyor. Biz içerde artık patlayacağız. Bir
saat mi, iki saat mi sonra usta geliyor. Bir zaman da o uğraşıyor.

– Siz bunu Tarla başı'ndaki kilitçi İbo var, ona götürün, diyor.

Kilitçi İbo'ya gidiyoruz.

– Sustalının dili dişliye geçmiş, diyor.

– Ne yapacağız?

– Gece vakti olmaz. Bunun bir günlük işi var. Gündüz gözüy-
le inşallah...

İçerde yalvarmaya başladık:

– Aman İbo usta, ocağına düştük. Bizi buradan kurtar. Ne istersen verelim, yüz, ikiyüz... Kadın ağlamaya başladı:

– Ah n'olur, kocama bir haber verin bari...

Halimize acıyan İbo usta işe girdi. Gecenin onikisinde,

– Olmuyor, dedi, bunun işi uzun... Pencereden çıkın!..

İlkin kadının canını kurtardık. Pencereden başını uzattı. Ayaklarından biz tuttuk, başından dışardakiler, karga tulumba kadını çıkardık. Yolcunun biri şişman olduğu için ne yaptıksa dışarı çıkaramadık. Sonra beni çıkardılar. Hürriyet havasını ciğerlerime çektim. Şişman yolcuyu çıkarmaya çalışıyorlardı. Bana da: “Yardım et” dediler. Çeke çeke adamı yarı beline kadar dışarı çıkardık. Ama tam beline gelince, ne içeri, ne dışarı, adam pencereye takılı kaldı; yarısı içerde, yarısı dışarda.

– Vazgeçtim, içeri sokun! diye yalvarıyor. İçeri de sokamıyoruz.

Ben artık oradan uzaklaştım. Ne yaptılar bilmiyorum. Tabii Kurtuluş'a yaya gittiğimi, o günden sonra dolmuşa binmeye tövbe ettiğimi tahmin edersiniz.

YAŞASIN ZÜĞÜRTLÜK

Bankadan ev çıkıyor, bankadan apartıman çıkıyor, para çıkıyor, seyahat çıkıyor, ikramiye çıkıyor, hayat boyunca gelir, aylık çıkıyor, herşey çıkıyor. Ne çıkmıyor ki bu bankalardan? Yeter ki biyerden yüz lira uydur, koş hemen bankaya yatır. Şansın yokmuş da, hiçbirşey çıkmamış diyelim. Ne kaybedirsin? Paran yine para, üstelik faizi de işliyor.

Gelgelelim, yıllar yılı ben işte o yüz liracığı biraraya getirip de bankalardan birine yatıramadım. Sıkarım dişimi, dayanırım, dayanırım, seksen olur, doksan olur, tam yüz olacakken ille biyerden bir dert çıkar, gider paracıklar...

Sanki paralar, biz bu adamın cebinde biraraya gelmeyelim, yüz lirayı birarada görmesin şu adam, diye inat etmişler. Onlar inat etti, ben inat ettim, sonunda o yüz adet Türk lirasını biraraya getirebildim. Yine elimden gider korkusuyla, hemen götürüp yatıracaktım bankaya ama, o akşam da geç kaldığımdan bankalar kapamıştı.

O kadar gözüm korkmuş ki, paralar cıva gibi tanelenerek elimden kayıp gidecek sanıyorum. Görmemişin oğlu olunca ne yapar? Ben de öyleyim işte... Ne diye övünecekmişim, doğrusu bu.

Paracıklarımı yastığımın altına koydum, yattım. Bitürlü uyuyamıyorum. Yüz lirayı biraraya getirdim ya, artık durmadan ahkâm yürütüyorum:

– Azmin elinden hiçbirşey kurtulmaz. İnsan bişeyi isterse mutlaka yapar. Yok az kazanıyorum, yok hayat pahalı, yok efendim geçim zor, bunlar hep bahane... Bak, nasıl yüz lirayı biriktirdim. Demek, istesem ikiyüz de, beşyüz de biriktirebilirim, bin de biriktirim, onbin de...

Ondan sonra dalga geçmeye başlıyorum. Bin, onbin oluyor, onbin yüzbin oluyor, yüzbin yüzmilyon oluyor. Boyuna dizi dizi

sıfırları hizaya sokuyorum; sonra gecenin karanlığında onları sağdan üçer üçer ayırıp okuyorum: Yüz milyon, bir milyar, on milyar, yüz milyar... Evet, azmin elinden hiçbirşey kurtulamaz.

Eskiden gazetelerde milyonerlerin hayatını yazarlardı. Zamanımızda öyle milyonerler çıktı ki, milyonlar bozuk para gibi kaldı. Ben önce milyoner oluyorum, sonra milyarder oluyorum. Daha sonra trilyoner... Dünya yüzüne şimdiye kadar trilyoner gelmiş mi? Yok... İşte ben trilyoner oluyorum. Milyoner, milyarder babam da olur. İş trilyoner olmakta... Trilyon bel!.. Birin önünde... efendime söyliyeyim... Kafamı bitürlü toparlayamıyorum ki... Parmağım ile karanlığa bir "bir" çiziyorum, sonra yine parmağım ile birin önüne sıfırları koyuyorum. Bir sıfır, iki sıfır, üç sıfır... beş sıfır... on sıfır, onbir... oniki, tam oniki tane sıfır... Ama birin önünde, ya ikinin önünde olursa? İki trilyon... Alt tarafı sıfır, elimi yorganın altından çıkarıp parmağım ile karanlığa bir yuvarlak daha çiziyorum. Etti üçyüz trilyon. Sıfırlar, reklam ışıkları gibi karanlıkta asılı duruyor. Bazısı kayıyor düşüyor, kaçıyor. Yaramazları tutup yerlerine koyuyorum. Yine kaçıyorlar, yine tutuyorum. Hep demezler miydi bize, parayı kazanmak birşey değil, iş onu tutmakta diye... Gerçekten öyle oluyor. Sıfırları bitürlü tutamıyorum. Bilya taneleri gibi kaçıyorlar, yuvarlanıyorlar. Ne yapsalar elimden kurtulamazlar, bikez artık zengin olmaya karar verdim mi, vermedim mi?

Yataktan doğrulup bir cıgara içiyorum. Keyifle sıfırlarımı seyre diyorum. Maşallah, hepsi de tombul tombul, fıstık gibi. Genç, güzel kadınların dudaklarına, kalçalarına, omuzlarına, bellerine, göğüslerine benziyor. Zengin olmak ne de zevkmiş...

Güneş doğuyor. Hemen elimi yastığın altına atıyorum, yüz liram oracıkta. Doğru bankaya koşuyorum. Daha bankalar değil, dükkânlar bile açılmamış. Bankanın kapısında bekliyorum. Bir arkadaş rastlıyor;

- Ne o? diyor, ne oldu sana?
- Yooo... birşey yok, diyorum.
- Gözlerin kanlanmış, rengin sararmış.
- Bu gece uyumadımda... Çok işim vardı, çalıştım.

Bankaya para yatırdığımı görmesin diye arkadaşımı savıyorum.

Banka açılıyor. Çekine çekine içeri giriyorum. Aman Yarabbi... Ne büyük, ne süslü yer. Çiçekler, vazolar, güzel güzel kadınlar, şık beyler... Tavanda koca koca avizeler. Saraya girdim sandım. İçeride belki yirmi memur var. Heryer gıcırgıcır. Stil mobilyalar. İçime bir korku düşüyor. Demek bütün bu adamlar benim verdiğim paranın geliriyle geçinecek ha?.. Bu koca binalar benim paracıklarım, bu lüks eşyalar benim paracıklarım, hesap makineleri, daktilolar hep benim paracıklarım... Olmaz böyle şey... Ben para vereyim, onlar yaşasın.

– Buyurun efendim, bir emriniz mi var?

Ne kadar da nazik insan bu bankacılar... Bu nezaket karşısında dönüp gidemedim. Paracıklarımı verdim. Güler yüzlü memur iki dakikada işimi gördü. Banka cüzdanından başka, bir de hediyeye cep defteri verdi.

Dairede o gün arkadaşlar,

– Sen ayakta uyuyorsun!.. diye takıldılar. Hiçbirine yüz vermedim. Öğleyin bir arkadaşım,

– Haydi lokantaya! dedi.

– Karnım tok, dedim.

Sabahleyin de bişey yememiştim. İşten artmaz, dıştan artar. Akşam bir simitle nefsimi körlettim. Bir gece önceden uykusuz olduğum için erkenden yatağa girdim. Başımı yastığa kor komaz sıfırlar cirit oynamaya başladı. Tekrar dün gece kaldığım yerden dalga geçmeye başladım.

Havada, saydam, ışıklı bir kelebek gibi bir sıfır uçtu, uçtu, geldi yüzün önüne kondu. Oldu bin... onbin, yüzbin, milyon... Sıfırlar, sıfırlar, sıfırlar... Bir parmak oynatışta, bir sıfır yapıp, yerine oturtuyorum. Sonra onlara,

– Uslu durun! diyorum, ben öyle haylazlıktan hoşlanmam. Hayatta düzenli olmak şarttır. Her sıfır kendi yerine, marş marş!..

Sıfırlar korkudan titreyerek yerlerine geçiyorlar. Bir komutan gibi komut vererek sıfırlarıma talim yaptırıyorum:

– Hizaya geeel!..

Sıfırlar yanyana diziliyor.

– Uygun adımla!.. Marş!..

Rap, rap, rap!..

– Bir, iki, üç, dört, bin, yüzbin, milyon!..

Sıfırlara on dakika mola veriyorum,

– Sağooool!.. diye bağırıyorlar.

Sıfırlara talim yaptırarak sabahı ettim. Sallana sallana evden çıktım. Ayaklarım kendiliğinden bankaya götürdü beni. Sanki bana, banka batacakmış gibi geliyor, yahut bankayı sırtlayıp götürecukler, paracıklarımın üstüne oturacaklar.

O gün de peynir ekmekle akşamı ettim. Uyku gözlerimden akıyordu. Erkenden yattım. Gözümü yumsam da, açsam da olmuyor. Sıfırlar gecenin içinde göbek atıyorlar, mambo oynuyorlar.

Banka ikramiyesinden bir apartıman çıkıyor, apartımanı beş yıllık peşin kira, ayrıca hava parasıyla kiraya veriyorum. Kendim ucuz biyerde oturuyorum. Aklıma geldi, ben bu eve yüzyirmi lira kira veriyorum, yazık değil mi? Hemen yarın sabah ucuz biyere taşınmalıyım. Kenar mahallelerde yirmi liraya bir oda bulurum. Ayda yüz lira bana kalır, bankaya yatırırım. Yılda binikiyüz lira eder. On yılda onikibin, yüz yılda yüzyirmibin... Havadan para işte... Müsrifliğin sırası mı?

Yine sabahı ettim. Bankanın önünden geçtim. Arkadaşlar eskişi gibi benimle ahbaplık etmiyorlar. Aman etmesinler. Çay kahve ısmarlamaktan kurtuldum, daha iyi. Sevgilim telefon etti. Kendim için,

– Bugün gelmedi, dedim.

Oysa onunla evlenecektim. Ama şimdi vazgeçtim. Bankaya parayı yatırdığımdanberi onu görmek istemiyorum. Evlilik masraf kapısıdır.

Çeki taşı asılmış gibi göz kapaklarım kapanıyordu. Dosyanın üzerine başımı koyup uyumaya hazırlanırken sıfırlar, varyete kızları gibi karşıma dizildi. Uyumak elimde mi?

Uyku hapı almayı düşünmedim değil... Arkadaşlardan birinde varmış, halime acıdı, verdi. Uyku hapı da etkisiz. O gece, öyle zengin oldum, öyle zengin oldum ki... Sonra birara iflas etmeye-yim mi? Bütün milyarlarım elimden uçtu gitti. İflas eden milyonerlerin geleneğine uyup azkalsın intihar edecektim. Bankadaki yüz

liram aklıma gelince intihardan vazgeçtim. Yeniden zengin oldum. Öyle zengin oldum ki, dünya yüzündeki bütün paraları topladım, kimsede metelik kalmadı. Gazeteciler gelip röportaj yapıyorlar:

– Nasıl zengin oldunuz? Nasıl başarı kazandınız?

Doğrusunu hiç söyler miyim?

– Çalışmakla... Hayata beş parasız atıldım.

Bir konferans çekiyorum. Sonra yoksullara iyilik etmeye başlıyorum. Sömürdüğüm insanların çocuklarına bayram hediyesi çorap dağıtıyorum. Hasta işçiler için günde bir öğün piyaz verdiriyorum. Elinden topraklarını aldığım köylülere avuç avuç toprak dağıtıyorum. Yapmadığım iyilik kalmıyor. Herkes benden “Ne iyilik-sever adam!” diye sözediyor.

Gece de iyilik yapmakla sabahı ettim. Açlıktan, uykusuzluktan ayakta zor duruyorum. Doğru bankaya gittim... Cüzdanı memurun önüne attım.

– Versene sen benim yüz liramı!.. dedim.

– Hepsini mi istiyorsunuz? diye sordu.

– Hepsini, hepsini!.. diye bağırđım, yeter be!.. Eşimden dostumdan oldum, insanlığımdan oldum, sağlığımdan, mutluluğumdan oldum... Allah kahretsin!.. Hay o paranın ben içine...

Sinirlerim iyice bozulduğu için, kendimi tutamıyordum. Bütün banka memurları yöremi çevirdi, beni yatıştırmaya çalışıyorlardı.

– Verelim beyefendi, dediler.

Paramı aldım. Cebimde de seksen liram vardı. Hemen bir lokantaya koştum. Ver ondan, ver ondan, ver ondan... Oradan en lüks otele... Üç gün üç gece uyumuşum. Ooooh, dünya varmış be!.. Bütün paramı ezdim.

Zenginlerin çektiklerini düşünüyorum da, kendi halime şükre diyorum. Zavallıların uykusuzluktan, açlıktan, iflas korkusundan, batmaktan, hırsız tehlikesinden neler çektiklerini ben bilirim.

Yaşasın züğürtlük!..

HANGİ PARTİ KAZANACAK?

– Murat Ağa her şeyi bilir, dediler.

Kasabaya gelince, birkaç gece Murat Ağa'nın evinde misafir kalmıştım. Kahvede Murat Ağa'yı buldum.

– Murat Ağa, sen bilirmişsin, öyle dediler. Söyle bakalım, bu seçimlerde hangi parti kazanacak?

Murat Ağa,

– Heç belli olmaz, dedi.

– Hangi parti kuvvetliyse o kazanmaz mı?

– Yok. Belli olmaz. Ak koyun kara koyun seçim sonunda belli olur. Bu kasabadakilerin herbirine teker teker sorsan gene bilinmez. Niden, biliyo musun? Bak, diğne.

Sol bacağını altına aldı, peykeye bağdaş kurdu. İyice yerleştikten sonra cigarasını yakıp anlatmaya başladı:

– İlkin bu bizim memmekette parti marti yoktu. Vardı ya, yalnız adı var, kimi kimsenin partiden haberi yok. Biz o zamanlar partiyi hükümet bilirdik. Koca bir bina, hükümet binası, içinde parti varmış, denirdi. Derkene bir parti işidir çıktı ortaya, bir cayırtıdır koptu. Terzi Kâmil, bana geldi. “Murat Ağa, gel seninle şu yeni çıkan partinin bir şubesini de burda açalım” dedi. “Ulan oğlum Kâmil, bu senin parti dediğin hırdavatçı dükkânı değil. Git işine...” dedim. Arkadan Abukat Rıza Bey de geldi. İlle bir parti açalım, derler. Abukat Rıza, yeni particilerin kodamanlarıyla konuşmuş. Mektüpleşirmiş. “Bu melmeket senin sözünü diğner, gel şu partiyi kuralım” dediler. “Ulan oğlum, sizin aklınız ermez” dedim. “Bir vakit bu melmekette Selbes Fırka deydi bir fırka kuruluydu. O Selbes Fırka'yı kuranları darmaduman ettiler. Heriflerin ocağına incir ağacı diktiler. Hiçbiri melmekette dutunamadı, macır olup gittiler.” Abukat Rıza Bey, “Aman Murat Ağa, şimdi ne zaman... O zamanlar geçti. Şimdiki zamanda Emerika'da her nasılsa, bizde de

öyle olacak. Herbir insan bir partiye girmeye ganunen mecbur” dedi. Uzatmayalım, kurduk partiyi. Biz partiyi kurunca, öbür partide kaç insan varsa hep bizim yeni partiye döküldüler. Partinin kâtibi, adam yazmaya yetişemiyö. Ulan, bu kadar adamı ne yapacağız? Beni bir korku aldı yiğenim, heç sorma... Abukat Rıza Bey bizim başkanımız olduğundan “Aman Rıza Bey, şu kaydı kapayalım, başımıza bir iş çıkacak” dedim. “Hiçbir iş çıkmaz” dedi. “Adamı çok olan parti makbuldür” dedi. “Ne kadar çok adamımız olursa, hükümeti biz alırsın” dedi. Öbür partiden gelen yetmezmiş gibi, parti pırtı bilmeyenler de bizim partiye girmediler mi yiğenim! Bunun sonu nereye varır? Amanın... Amanı zamanı anlayan, bilen mi var? Gelen giriyor. Melmeket bizim partiye doluyor yiğenim. Yukardan bi duyan olursa tiftiğimizi atarlar. Hiç olmazsa, ben şu partiden çıkıp ötekine gireyim, dedim. Bize boyuna parti merkezinden tebrik gelirmiş. Bizim Abukat Rıza Bey bir nutuk veriyor ki, sanırsın alkıştan pazaryeri yıkılacak. Derkene yiğenim, bir haber geldi, bizim partinin Genel Başkan’ı geliyormuş diye... Yedi-den yetmiş melmeket yollara döküldü. Bir yukardan gören duyan olursa, bizi hep buralardan sürerler de ibret olsun deyî kasabayı dört bucağa dağıtırlar. Biz Abukat Rıza Bey’i gayet iyi nutuk verir sanırdık. Sen nutku, bizim partinin Genel Başkan’ından diğ-ne. Herif bi konuşuyo, milleti hüngür hüngür ağlatıyo. Bir de arkadan konuşuyo, millet gülmekten yerlere seriliyo. Bir daha ağlatıyo, bi daha güldürüyo. Sanırsın yiğenim, düğmemiz herifin elinde. Düğmeyi çevirdi mi ağlıyoruz, düğmeyi öbür yana çevirdi mi gülüyoruz.

Nutuk bitince parti binasına geldi. Bizim Abukat Rıza’ya,
– Kasabanın nüfusu ne kadar? diye sordu.

Rıza Bey,

– Yirmidörtbin, dedi.

Bizim Genel Başkan,

– Seçime girmeyecekleri, yani oy vermeyecekleri nüfustan sayma, dedi.

– Onları saymazsak, seçmenler aşağı yukarı onikibin...

– Bizim partiye kaydı olan ne kadar?

– Dokuzbin...

Genel Başkan,

– Öyleyse bu kasabada seçimi kazandık! diye bağırdı.

Sonra yiğenim, bizim partinin Genel Başkan'ı gitti. Öteki partiyi bir korkudur almış. Hemen o partinin başkanı bizim kasabaya seğırtti. O gelmeden ben bizim partiden çıkıp ötekine girecektim ya, herif birden bastırdı. Bu sefer de o, bi nutuk çekti. Amanın yiğen, olursa nutuk böyle olur canım. Böyük camide mevlit okunsa millet böyle ağlamaz. Nutkunun sonunda,

– Vatandaşlar, dedi, biz iktidarda kalırsak, her köylüye panga-dan bin gayme borç vireceğiz.

Vay yiğen vay, panganın borç vireceğini duyan, öteki partiye bi koşuş koştu. Ertesi gün bizim Abukat Rıza başını, dizini dövüp durur.

– N'oldu Rıza Bey, köpekdişin mi ağrıyo? dedim.

– Dişlerim takmadır, hamdolsun ağrımaz. Daha kötü, bizim partinin üyeleri hep o yana geçti.

– Bize heç mi kimse kalmadı?

– Bi kurucularnan bi de panganın bin gayme vireceğini duymayanlar bizde kaldı.

Başladım ben de dövünmeye. Ben saçımı başımı yolarım, Abukat Rıza saçını başını yolar.

– Aman Rıza Bey, didim, böyle döğünmeğilen iş bitmez. Di kalk, biz de öteki partiye girelim. Geç kalırsak tefter doldu diyerek bizi almazlar.

– Dur hele, merkeze tilefon ettim, bakalım ne cevap gelecek?..

Yiğen, kasabada bi alışveriş başladı, bi alışveriş başladı, heçbi görülmüş şey değil. Millet para yiyo canım.

– Ulan bu ne rezillik, parayı sokakta mı buldunuz? diyorum.

– Pangalar biner gayme virecek ya... diyorlar.

Dereyi görmeden paçalar sıvanır mı? Biz sıvarız yiğen.

Abukat Rıza, elini başına vuruyo da,

– Heyvaah, seçimi kaybettik, deyi bağırıyo ki, bağırtısından dağ taş inliyo.

Derkene yiğen bizim partinin Genel Başkan'ı gene dötrnala se-

ğırttı. Vallaha, tomoğilden inmedi de ayağının tozuynan tomoğilin üstüne çıktı, bi nutuk çekti. Allah Allah!.. Canım, bu senin laf dediğın nasıl bişey?.. Bi ağzını açıyo millet ağlıyo, bi ağzını açıyo millet gülüyo. En sonunda,

– Vatandaşlar, didi, buraya benden önce biri gelmiş, pangadan bin gayme virilecek deyi sizi kandırmış. Biz iktidara geçerse, hane başına pangadan ikibin gayme borç vireceğiz.

Ah yiğen, olmalısın da görmelisin. Bizim partinin dokuzbin azası yok muydu. Sekibinyediyüzü öte yana geçmişti. İkibin gaymeyi duyan hep bu yana, gene bizim partiye aktardı da, eskiden dokuzbin iken üye sayımız onbirbini geçti. Abukat Rıza,

– Bu sefer seçimi silme kazandık, diyo.

Bi Rıza değel, herkes böyle diyo.

Kasabada bi alışveriş başladı, eski alışveriş yanında heç.

– Ulan bu ne? diyorum.

– Öteki partinin virdiği para bitti, şincik de sizin partinin virdiği ikibin gaymeyi yiyoruz, diyorlar.

Yiğen, bizim köylü kısmının işine akıl mı erer! Eline geçmemiş parayı yir, bitirir de yeniden virilecek parayı yemeye başlar.

Bu sefer öteki parti ilerigelenleri dövünmeye başladı. Onların başkanı geldi.

– Pangadan ikibin gayme vireceğiz deyi sizi aldatmışlar, dedi.

Bizim partiden biri,

– Aldatmadılar, didi, nasıl aldatabilirlermiş. Biz o virilecek parayı yidik bilem...

Başkan,

– Pekiy, say ki aldatmadılar, didi, öteki parti hane başına ikibin gayme mi viriyo, biz nüfus başına ikibin gayme vireceğiz. Var mı diyeceğiniz?

Herifin nutkunun gerisini diğneyen yok. Koşan partiye giriyo. Bizim parti boşandı. Rıza Bey,

– Heyvah, seçimi kaybettik, deyi ünner yatar.

Ben bu kez iyicene öteki partiye girmeye karar virdim. Öteki partinin nüfus başına ikibin gayme vireceğini duyan ha babam nüfusu artırmaya gayret veriyo. Nikâh memuru, nikâh kıymaya yeti-

şemiyo. Aman, bu böyle giderse, melmekete sığılmayacak.

– Ulan oğlum, bu sizin ettiğiniz nedir? diyorum.

– Vatana evlat ilazım, diyorlar.

Hey Allah'ım, durdunuz durdunuz da, vatana evlat bu sıra mı ilazım oldu. Derkene yiğen, bizim parti Genel Başkan'ı seğırtti geldi. Aman, zamanında geldi. Bigün daha geç kalaydı bizim partide kimseyi bulamayacağından başka partinin yerini de bulamayacaktı. Geldi efendim, gelmesiynen bi nutuk çekti.

– Vatandaşlar, didi, öteki parti sizi nüfus başına ikibin gayme vireceğim deyi kandırmış. Bizim parti de nüfus başına ikibin gayme virdikten başka, panga fayizi de alınmayacak.

Duyan bizim partiye gürr deyi aktardı. Abukat Rıza, kazandık seçimi, deyi külahı havaya atıyo.

– Aman, Rıza Bey, şu sıra bi seçim olsa... Öteki partinin başkanı gene gelirse, yandık. Hep o yana geçerler.

Dediğim gibi de çıktı. Öbür partinin başkanı yetiştı.

– Vatandaşlar, didi, panga fayizi almayacağız ne demek?... Biz fayiz de almayacağımız gibi, bütün eski borçlarınızı sileceğiz. Pangaya hiçbi borçlu vatandaş kalmayacak.

Meydanı bi görsen yiğen, düğün evine döndü. Göbek atan mı istersin, türkü çağırın mı... Kıyamet!

– N'öreceğiz ulan Rıza Bey? didim.

– Yandık Murat Ağa, didi, şap gibi yandık. Partide heçbi kimse kalmadı, hep o yana geçti.

– Aman, biz de geçelim.

– Dur hele, bizim başkana yazdım. Bakalım, panga borçlarını sildikten sonra üste ne verecek?

Seçimlere de bişey kalmadı. Bugün yarın seçimler çok yaklaştığından porupaganda yasakmış, pangayı olduğu gibi dağıtsak para etmezmiş. Aman, geç kaldık... Bizim partide yüz kişi yok, ötekinden onsekizbin kişi kayıtlı.

– Aman Rıza Bey, bizim kasabada bu kadar seçmen yok, bunlar nerden geldi? diye sordum.

– Panganın borçları sileceğini duydular, bir kişi, partiye iki kişi diye yazılıyo, dedi.

– Bizdeki hakiyki seçmen ne kadar?

– Onikibin...

– Bana allahasımarladık Rıza Bey. Bu iş parti işi. Bu işte darılmak olmaz. Ben öbür partiye geçiyorum.

İyi mi? Ben de ötekine geçtim yiğen.

Murat Ağa, kahveciye üçüncü kahvesini ısmarladı. Yeniden bağdaş kurdu, ayaklarını değiştirdi, sol ayağını altına aldı. Bana sordu:

– Şimdi söyle yiğen, sen söyle... Partinin birinde onsekizbin üye var, öbüründe bin kişi bile yok. Söyle yiğen, seçimi hangi parti kazandı?

– Aman Murat Ağa, bu da sorulur mu? Elbet onsekizbin üyesi olan kazanmıştır.

– Bilemedin yiğen, bilemedin. Seçimi bizim esas parti, hani benim çıktığım parti kazandı. Ben bile çıktığım partiye oy virdim, ne dersin? Yeni girdiğim partiye virmedim. Bizim işimiz bilinmez canım. Biri gelir, ikibin vireceğiz der, gür o yana geçerler. Öbürü gelir, üçbin vireceğiz der, gürr öbür yana geçerler. Emme kulak asma, seçim zamanı geldi mi, gene herkes kendi bildiğini okur.

– Peki, neden böyle olur?

– Canım yiğen, herif geliyo, ikibin gayme vireceğiz diyo, herifin parası boşa mı gitsin? Parası ziyan zebil olmasın deyi, onun partisine giriliyo. Para ele geçmeden yenmiyo mu canım, tıpkı onun gibi... Parayı duyan öbür yana geçiyo. Emme seçime gelince, göynünden hani partiyi tuttuysa ona rey viriyo. Yiğenim bu iş hiç belli olmaz. Herbirimizi yakasından dutup sorsan, sana rey vireceğiz, deriz. İnanma... Pabuçları giyerkene belli olur. Bi gayfe daha içer misin yiğen?

BAY DÜDÜK

Sürte sürte bir hal oldum. Kısmetim bağlanmış demek. Kimse bana iş vermiyor, hiçbir yerde iş bulamıyorum. İnsan darda kaldı mı, en olmayacak şeyleri bile düşünüyor. Maçka'dan Dolmabahçe'ye doğru, işte böyle en olmayacak şeyleri düşününe düşününe gidiyordum. Stadyumun önüne geldim, bir ana baba günü. Öyle kalabalık, caddeden geçmenin imkânı yok. Bu adamlar stadyuma nasıl giriyorlar? İnsan anaforunun içinde, bir o yana, bir bu yana fırfır dönüyordum. Bir dalga geliyor, elli metre aşağı iniyoruz. Önden itiyorlar, yirmi adım geri bas; arkadan dayanıyorlar, otuz adım öne yürü. Dört yandan birden sıkıştırıyorlar, o zaman olduğum yerde fırlıdak gibi dönüyorum.

Bi yere geldim dayandım ki, söküp çıkmanın imkânı yok. Kendimi bu insan seline bıraktığımı sanmayın. Ha babam zorluyorum. Ama nereye? Bir saat kadar debelendim, çabaladım, çırpındım, o insan düğümünün içinden bitürlü kendimi söküp çıkaramadım. Bana öyle geldi ki, içine düştüğüm bu insan anaforundan bir daha ömrüm oldukça artık kurtulamayacağım. O yana itile, bu yana kakıla son soluğumu şuracıkta verip güme gideceğim.

İşte tam o umutsuzluk sıramda, bir düdük öttü. Düdük ama, ne düdük... Anadandoğma sağının duyacağı bir düdük. Düdüğün ötmesiyle o birbirine kenetlenmiş insan kalabalığı şak diye ikiye ayrıldı. Düdüklü adama yol verdiler. Bir de baktım: Aaa... Bizim Musa değil mi?

– Musaaaa!.. diye bağırdım.

“Ulan Musaaa!..” diye de bağırabilirdim. Ama düdüğe olan saygımdan olacak, böyle diyemedim. Sesimi duyunca Musa elimden tuttu, beni o kalabalıktan çıkardı. Yürümeye başladık. Önümüz tıkanıkça, Musa düdüğüne asılıyordu. Düdüğü duyanlar birbirlerini ezerek kaçıyorlar, bize yol açıyorlardı. Musa önde, ben arka-

sında, böyle ilerleyerek stadyumun kapısına geldik. Musa bir düdük de kapıda öttürdü. Kapıdaki memur,

– Buyurun! diye bize yol verdi.

Turnikeden geçtik, içeri girdik. Geniş bir soluk alınca,

– Ulan Musa, sen Beden Terbiyesi Genel Müdürü mü oldun? Nedir bu, düdük elinde fırfır öttürünce herkes sana yol veriyor? dedim.

– Beni bırak da sen kendini anlat, ne iş yapıyorsun? dedi.

– Hiçbir iş yaptığım yok. Beş aydır iş arıyorum. Ama erkeklerle iş yok. Şimdi gelirken onu düşünüyordum. Bir iki makyaj yapıp kadın kılığına mı girsem? Ama onları doğruluyorum. Ben de yanımda çalıştırmak için birisini arasam, kazık gibi erkek alacağım, güzel bir kadın seçerdim. İçimde kötülük olduğundan değil. Nasıl olsa ikisi de aynı işi yapmayacak mı, hiç olmazsa, karşında güzel bir kadın görürsün de gönlün gözün açılır.

Musa,

– Anlaşılan, sen iyice bitiksin... dedi.

– Hem de nasıl! Beş ay işsizlik ne demek?

Ondan sonra maçın heyecanıyla konuşmadık. Maçtan çıktık. Musa, fırfır düdüğü öttürüp bize yol açıyor. Düzlüğe çıkınca,

– Arabaya binelim, dedi.

Binelim binmesine, ama nasıl bineceğiz? Ben diyeyim beşyüz kişi, siz deyin bin kişi araba, otobüs bekliyor. Bir boş araba geldi mi, yüz kişi birden koşuyor.

– Bize iki günde sıra gelmez.

Musa,

– Sen dur! dedi.

Önümüzden bir taksi geçerken, cebinden düdüğü çıkarıp, fırfır öttürdü. Düdüğü öttürmesiyle hızla giden taksi döndü, geldi önümüzde durdu. Biz taksiye bindik. İşin şaşılacak yanı, boş arabaya başkaları saldırmadı. Arabada,

– Ulan Musa, yoksa sen Trafik Müdürü mü oldun? dedim.

Parmağını dudağına götürüp “sus!” işareti yaptı. Nişantaşı'nda taksiden indik. Musa cüzdana davrandı. Şoför:

– Ayağını öpeyim abi, para istemez kurban olayım... dedi. Pa-

ra almadı.

– Şoför tanıdık mı? dedim.

– Yoo... dedi.

– Ulan Musa, yoksa sen Polis Müdürü mü oldun?

Yine bir “sus!” işareti verdi.

– Şurdan öteberi alalım da eve gidelim, dedi.

Kasaba gittik. Kasap dükkânının önünde bir kuyruk var, sonu görünmüyor. Kuyruktakiler sıra kavgası yapıyorlar, birbirlerine girmişler. Bizim Musa hemen düdüğe sarıldı. Düdüğün ötmesiyle, herkes yerli yerine çekildi. Kasap da dışarı uğrayıp, Musa'ya,

– Buyurun! dedi.

Biz kuyruğu yarıp içeri girdik.

– Bir kilo bonfile...

Kasap soruyor:

– Başka emriniz?

– Beyin var mı?

– On tane yeter mi?

Kasap paketi yaptı. Musa cüzdanı çıkardı. Kasap,

– Vallahi olmaz beyefendi... diye parayı almadı. Ama biz etleri aldık, dışarı çıktık.

– Ulan Musa, yoksa sen Belediye Müdürü mü oldun?

Benim sorularıma hep, sus, diyor.

– Bu akşam, yemeği dışarıda yeriz. Bu aldıklarım yarına, dedi. Ertesi gün pazar.

– Neler istersin? dedi.

– Hiçbişey istemem, dedim.

Efendim oradan gittik manava. Oradan gittik bakkala. Bizim Musa, dükkândan içeri girmeden önce bikez düdüğe asılıyor. On-dan sonra içeri giriyor. Elimiz kolumuz paket doldu. Hiçbiyere de on para verdiği yok.

Bir düdük daha öttürüp bir taksi çevirdi. Apartımanına gittik. Şoföre:

– Bekle! dedi.

Musa bekâr. Apartımanında bibaşına oturuyor. Elimizdekilerini bıraktık. Kapıda bekleyen taksiye bindik. Bir gaziinoya gittik. O

şoför de para almadı.

Gazino tıklım tıklım dolu. Musa düdüğü fora etti. Daha ağzına götürmeye kalmadan gazinonun önce garsonları, arkadan sahibi olacak, biri koştu.

Bize, sahnenin önünde, bir masa koydular. Biz bişey istemeden masayı donattılar.

– Ulan Musa, yoksa müfettiş misin?

Ben sordukça, sus, diyor, başka bişey demiyor. Musa büyük bişey olmuş ama ne olmuş? Bitürlü çıkaramıyorum. Sazlar, şarkılar başladı. Biz de kafaları çekiyoruz. Garsonlar etrafımızda pervane olmuşlar. Derken arkada bir gürültü koptu. Sarhoşlar birbirlerine girdiler. Onlar bıçakları fora ederken bizim Musa da düdüğe asıldı. O aslan kesilmiş kavgacılar, düdüğün bir fırt etmesiyle uyuz it gibi kuyruklarını kısıp oturdular.

Bu bizim Musa ne olmuş? Düşünüyorum, düşünüyorum, bitürlü bulamıyorum. Gazinodaki hesap şöyle böyle ikiyüz lirayı buldu. Gazinocu, “para almam da almam” diyor.

Bir arabaya bindik, eve geldik. Ertesi gün pazar. Musa kolları sıvayıp kendi eliyle yemekler yaptı. Ben gidecek oldum.

– Olmaz, dedi, bir hafta misafirim ol da, aklın başına gelsin.

Bir hafta Musa’nın evinde yan gelip yattım. Geziyoruz, tozuyoruz, eğleniyoruz. Musa’nın hiçbir yere on para verdiği yok. O ver-se de almıyorlar.

– Ulan Musa, sen bir büyük adam olmuşsun ama ne? Söyle şunu! diyorum.

Söylemiyor. En sonunda,

– Söylerim, ama kimseye söylemeyeceksin, dedi.

– Söylemem.

– Dinine?

– Söylemem.

– İmanına?

– Söylemem.

Yemin yemin üstüne. Kimseye söylemeyeceğime iyice inandıktan sonra, cebinden düdüğü çıkardı, öptü, başına koydu.

– İşte birader, dedi, bütün keramet bu mübarek düdükte. Bi-

gün Karaköy'de dolmuş bekliyordum. Kuyrukta bekle bekle, sıra geleceği yok. Elimdeki zincire bağlı düdüğü sallayıp dururken her nasılsa dalgınlıkla düdüğü ağzıma götürüp öttürmüştüm. Oradan bir memur koşup geldi, selamı çaktı. Sen olsan ne yaparsın?

– Bilmem!

– “İntizamı temin edin oğlum!” dedim, yürüdüm.

Biraz gittim. Kalabalıktan, caddeden karşıya geçemiyorum. Düdüğü çıkarıp öttürdüm. Bütün taşıtlar durdu. Karşıya geçtim, “Yahu bu ne iş?” dedim kendi kendime. Düdüğü öttürdün mü, işler istediğin gibi yürüyor. Sonra anladım birader. Bizde bütün işler düdükle yürümez mi? Vapur düdükle kalkar, tiren düdükle kalkar. Araba düdükle durur. Kavgacı düdükle barışgörüştür. Hatta düdüğün sesini duyan kaçır. Bak, şimdi şu meydanda bir düdük öttüreyim, çil yavrusu gibi herkes biyana dağılır... O zaman anladım, bizde bütün işler düdükle yürüyor. O gün bugün işte bu düdüğün sayesinde geçinip gidiyorum. Bak, dinine, imanına başkasına söyleme. Yoksa eline bir düdük geçiren fırlar ortaya. İşe ke-sat girer.

Söylemeyeceğime yemin ettim, ama, yazmam diye yemin etmedim ya... İşte yazıyorum. Şimdi benim de sizden bir ricam var. Şu söyleyeceklerimi siz de sakın başkasına söylemeyin. Musa'dan ayrılınca hemen bir düdük de ben satın aldım. Taksim Meydanı'nda bir düdük öttürdüm. Gelgelelim, hiçkimse düdüğe aldırış etmediği gibi, ilk öttürüşte beni yakaladılar. Ertesi gün de gazeteler: “Sahte müfettiş yakalandı”, “Kendine polis süsü veren biri tutuldu” gibi benim için yazmadık söz bırakmadılar. Oysa, Tanrı bilir ya, düdük öttürmekten başkaca hiçbir suçum yoktu. Ondan sonra anladım ki, bizde düdük geçiyor geçmesine ama, öttürmesini bileceksin. Benim gibi, düdüğü öttürürken, elin ayağın titrer, öttürsem mi, öttürmesem mi diye kuşkuyla düşersen hapyı yuttuğun gündür.

Benim de sizden ricam, düdüğün nasıl öttürüleceğini başkalarına söylememenizdir. Yoksa düdük, öttürmesini bilen için çok işlere yarıyor.

FİŞE GİREN ÇIKAMAZ

Arif Bey, altmışiki yaşında, orta boylu, tombalak bir adamdır. Ne güleç yüzlü, ne de asık suratlıdır. Beşiktaş'la Nişantaşı arasındaki sırta, babadan kalma iki katlı evinde, karıkoca yaşıyorlar.

Arif Bey, "Aaah, ah, artık o adamlar kalmadı" diye arasıra özlemini duyduğumuz insanlardandır. Dosdoğru, düpedüz, hayatta hiç eğilip bükülmemiş, etliye, sütlüye hiç karışmamış, kendi kabuğu içinde yaşayan, sonuna kadar namuslu bir adam...

Evin üst katındaki iki odası kitaplarla doludur. Kitaplarının arasına gömülüp enfiye çekmek en büyük mutluluğudur.

Yıllarca liselerde öğretmenlik yaptı. Ama öğretmenliği arasız sürmedi. zaman zaman da bilgisinden yararlanılmak istenince, kendisine, başka devlet işlerinde görevler verildi.

Bigün Arif Bey'in çalıştığı devlet dairesindeki odasına bir adam geldi, sivil polis olduğunu söyledikten sonra,

– Kalemde Yaşar adında biri çalışıyor efendim, dedi.

Arif Bey, Yaşar'ı şöyle böyle hatırlıyordu. Sivil polisin Yaşar için arka isteyeceğini sanarak canı sıkıldı. Sivil polis,

– Yaşar'ın nasıl biri olduğunu bilerseniz ona burada iş verir miydiniz, bilmem, dedi. Poliste sabıka dosyası vardır. Fişe geçmiştir. – Polis burada polisçe gülümsedi. – Elimden kurtulacaklarını sanıyorlar. Polis, öylelerinin her zaman enselerindedir.

Arif Bey'in tüyleri diken diken olmuştu. Kendisini uyardığı için polise teşekkür etti.

Polis,

– Bununla beraber, işine son verip vermemek sizin bileceğiniz bir konu. Uyanık bulunmanız için ben size durumu bildiriyorum, dedi.

Sivil polis gittikten sonra, Arif Bey, Yaşar'ın kim olduğunu araştırdı. Burada ücretli çalışıyordu; çalışkan bir adamdı. Ama ne olur-

sa olsun, poliste fişi olan birini yanında çalıştırmak sorumunu üstüne alamazdı. Doğru, namuslu insanlar iş bulamazken, neden bir sabıkalıya iş vermeliydi. Arif Bey hemen Yaşar'ın işine son verirdi. Biraz sonra da Yaşar, Arif Bey'in odasına girdi. Esmer, zayıf, kırk yaşlarında bir adamdı. Ağlamaklı bir yüzle,

– Beyefendi, beni neden işten çıkardığınızı biliyorum. Bunu çoktan bekliyordum, dedi.

Arif Bey, hayatında, bilerek bir sabıkalıyla ilk olarak yüzyüze geliyordu. Onu daha fazla dinlemek istemediği için eliyle, çık işareti yaptı. Yaşar çıkmadı.

– Beni iki dakika dinleyin, ne olur, dedi. Benim başıma gelen bir iftiradır. Onaltı yıl önce olmuş bir iş... İnsan şeytana uyar. Ama ben o suçumun cezasını çoktan çektim beyefendi.

Arif Bey,

– Çık dışarı! diye bağırdı.

Poliste fişi olan adama, yüreğinden en küçük bir acıma duymuyordu.

Yaşar'ın işten çıkarılmasından bir zaman sonra, başka bir sivil polis Arif Bey'i gördü. Odacılardan birinin poliste fişi olduğunu söyledi. Odacıyı çalıştırıp çalıştırmamak Arif Bey'in bileceği işti. Polis ona bişey demiyordu. Ancak, ileride ne olur ne olmaz, diye hatırlatıyordu.

Arif Bey, odacının da işine son verdi. Odacı, Arif Bey'in ayaklarına kapandı:

– İnkâr etmiyorum beyefendi, yirmi yıl önce bir iştir oldu. O zaman delikanlılıkla arkadaşlara uydum.

Arif Bey,

– Başka bir işe gir! dedi.

– Hangi işe girsem, arkamdan gelip bildiriyorlar. Allah kimseyi polisin fişine geçirmesin. İşportacılık bile yapamıyorum. Çoluğum çocuğum...

Arif Bey odacıyı dışarı attırdı.

Ne kadar çok insanın poliste fişi olduğuna Arif Bey şaşmıştı. Ayda biriki sivil polis gelip, Arif Bey'in yanında çalışanlardan kimlerin poliste şundan bundan ötürü fişlendiklerini bildiriyordu. Si-

vil polisler, fişli sabıkalarının işten çıkarılmalarını istemiyorlardı. Orası Arif Bey'in bileceği bir işti. Ama, ileride bir sorum da almak istemiyorlardı üstlerine.

Bir pazar sabahı, Arif Bey'in evine komşusu Meliha Hanım geldi. Oğlu Attilâ için bir ricada bulundu. Attilâ'nın başı beladaydı. Delikanlının başına lisedeyken bir iş gelmişti. Annesi iftira diyordu ama, Arif Bey bunun iftira olduğuna inanmadı. Sabıkalarının hepsi bir iftiraya kurban gittiklerini söylerlerdi. Bunu Arif Bey iyice öğrenmişti. Meliha Hanım'ın oğlu, o ilk suçundan sonra yeni bir suç işlememişti ama, ne zaman kimin yaptığı bilinmeyen bir gece hırsızlığı olsa, delikanlıyı çekip alıyorlar, asıl hırsız bulunana kadar tartaklıyorlardı.

Arif Bey'in yüreğinde poliste fişi olanlara ilk kez bir acıma oldu. Attilâ'nın babası arkadaşaydı. Adam, sekiz yıl önce ölmüştü. Kadın, oğlunun polisteki fişinin kaldırılması için, Arif Bey'in aracılığını rica ediyordu. Ağlayan kadın,

– Allah düşmanımı bile polisin fişine geçirtmesin, dedi. Oğlum hiçbir yerde iş bulamıyor. Kaç yere girdi. Haftasına çıkarıyorlar. Tezgâhtar oldu, ona bile bırakmadılar.

Arif Bey, Attilâ'ya acımaya acıdı. Bununla birlikte, poliste fişli bir sabıkalıya yardım edemezdi.

Meliha Hanım'la konuştuklarının üçüncü gecesini Arif Bey'in evine hırsız girdi... Hırsız, mutfaktaki yemeklerden karnını doyurmuş, kunduralıktan da bir ayakkabı alıp gitmişti. Arif Bey, bu işi bitürlü çözemedi. Çünkü gece hırsız istese, evden, çok değerli birkaç parça eşya çalabilirdi.

Arif Bey, evinde hırsızlık olduğunu polise haber verdi. Hiçkim-seden şüphelenmiyordu. Üç gün sonra Arif Bey'in karakola kadar gelmesini rica ettiler. Karakolda onaltı, sabıkalı gece hırsız vardı. Komşusu Meliha Hanım'ın oğlu Attilâ da bunların arasındaydı. Arif Bey'e hangisinden şüphe ettiğini sordular. Arif Bey şaşırды. Bişey söyleyemedi.

İşte bu onaltı hırsızla karakolda karşılaştığı gece, Arif Bey hırsız kendisi yakaladı. Gece yarımında yatağına girmişti. Aşağı katta tıkırtılar duydu. Terliklerini bile giymedi. Çıplak ayaklarının ucu-

na basarak merdivenleri indi. Ses mutfaktan geliyordu. Mutfak kapısının aralığından içerisini gözetledi. Hırsız, sarı yüzlü, sıska, yaşı belirsiz biriydi. Kendi evindeymiş gibi rahattı. Havagazı ocağını yakmış, üstüne de bir tencere koymuştu. Tencereyi ocaktan indirdi. Tenceredeki dolmadan bir tabak doldurdu, mutfak masasının üstüne koydu. Ekmeği ince, dilim dilim kesti. Bardağına su doldurdu. Bir tabağa raftaki turşudan koydu. Bir tabak da pilaki aldı. Sonra sandalyeye oturup yemeye başladı. Yemeğini rahatça yedikten sonra, sandalyeden kalktı. Arif Bey, hırsızın ne yapacağını merak ediyordu. Onunla karşılaşmamak için hemen geri kaçtı. Salon kapısının arkasına gizlendi. Hırsız salona girdi. Lambanın düğmesini çevirdi. Etajerin üstünde Arif Bey'in cep saati duruyordu. Hırsız, saati eline aldı, yine yerine bıraktı. Saatin kaç olduğuna bakmış olacaktı.

Arif Bey, hırsızın ayaklarında kendi ayakkabılarını tanıdı. Daha önce de eve giren bu hırsızdı demek...

Gece hırsız koridora, oradan antreye çıktı. Askıda palto, pardesü vardı. Hırsız askıdaki şemsiyeyi aldı. Tam sokak kapısını açarken Arif Bey,

– Şışşt!.. diye seslendi.

Hırsız tanıdı. Kaçsa bile, polise onun tipini anlatabilirdi. Ama hırsız hiç oralı olmadı. Arif Bey'e döndü. İki adam birbirlerine baktılar.

İlk söz söyleyen hırsız oldu:

– Polise mi haber vereceksiniz?

Hırsızın yumuşaklığından yüreklenen Arif Bey,

– Tabii polise haber vereceğim, dedi.

Hırsız, aralıktaki sandalyeye oturdu,

– Haber verin! dedi.

Arif Bey, büsbütün şaşırmıştı. Sesi titreyerek,

– Neden çalışmıyorsunuz namusunuzla? diye sordu.

Hırsız bezgin,

– Haydi, haber verin polise! diye üsteledi.

– Çalışsanız daha iyi değil mi?

Hırsız,

– Öfff!.. dedi, yahu benim poliste fişim var be... Anlamazsın ki sen...

Sustular. Hırsız ayağa kalktı,

– Ben gidiyorum, dedi.

Bıraktığı şemsiyeyi aldı,

– Çok yağmur yağıyor da... dedi. Allahaismarladık.

Hırsız çıktı, kapıyı kapadı.

Bu olaydan iki ay sonra, Arif Bey'in hayatında bir değişiklik oldu. Kâbil Üniversitesi'ne profesör olmuştu. İki yıl Afganistan'da kalacaktı. Karıkoca bütün hazırlıklarını yaptılar. Evleri de iki yıl boş duracak değildi ya... İyi bir parayla kiraya verdiler. Afganistan'a gittiler.

Arif Bey, iki yıl Kâbil Üniversitesi'nde hocalık ettikten sonra, İstanbul'a döndü. Ama bir zaman evine giremedi. Evin kapısında koca bir kırmızı mühür sallanıyordu. Araştırdı, soruşturdu, şunları öğrendi:

Kiracılar, evi, randevuevi yapmışlardı. Ahlak zabıtası da basmış, evde sekiz çifti uygunsuz vaziyette yakalamıştı. Ev o yüzden mühürlenmişti. Kimse ilgilenmediği için, dokuz aydanberi, evin kapısında koca bir kırmızı mühür sallanıp duruyordu. Oradan gelip geçenler, burasının randevuevi olduğunu öğrenmişlerdi.

Arif Bey hemen polise durumu anlattı. Ahlak zabıtası şefi dosyayı getirtti,

– Evet, doğru... dedi, evinizi randevuevi olarak...

Arif Bey kızarak,

– Benim bişeyden haberim yok! dedi.

Ahlak zabıtası şefi, polisçe gülerek,

– Elbette... dedi, eviniz mahkeme kararıyla kapatıldı. Müddeti de bitti. Açtırabilirsiniz.

Arif Bey, ilk iş, evini açtırdıktan sonra, önce çalıştığı daireye gitti. Onu arkadaşları iyi karşıladılar. Yalnız manalı manalı gülüyorlardı. Ne zaman işe başlayacaktı? Bu sorusuna kimse bişey söylemiyordu. Yalnız ona, bazı muamelenin tamamlanması gerektiğini söylüyorlardı. Bu muameleler de bitürlü tamamlanmıyordu. Her gidişinde arkadaşları ona bir acayip gülmektedirler. Sonunda Arif

Bey işi anladı. Ahlak zabıtasında onun da randevucu diye fişi vardı. Bu gülüşmeler, arkasından fısıldaşmalar ondandı... Kaç tanındığı büyüğe gitti. İçlerinde öğrencileri bile vardı. Onlara,

– Yahu, nasıl olur, diyordu, siz beni bilmez misiniz?

– Bilmez olur muyuz hocam, elbet biliriz. Bir yanlışlık olmuş işte...

Arif Bey, şimdi eski işinde çalışıyor çalışmasına ama, polisteki fişini kaldırtamadı. Bunu hiçbir kuvvet kaldırtamazmış. Bikez fişe geçenler, bir daha oradan adlarını sildiremezlermiş. Arif Bey'e,

– Aman beyefendi, herkes sizi bilmiyor mu, varsın fiş dursun, ne çıkar... diyorlar.

Arif Bey'in akli bitürlü bu fiş işini almıyor. Şimdi şöyle konuşmalar oluyor:

– Geçen gün Arif Bey...

– Hangi Arif?

– Pezevenk Arif Bey canım...

O zaman hangi Arif olduğunu herkes tanıyor.

Arif Bey, adını fişten sildiremedi. Dosya büsbütün ortadan kaldırılmıyor ama,

– Sizin dosyanıza, randevuculukla bir ilginiz olmadığına dair şerh verdik, diyorlar.

Günün birinde, olur ya, İstanbul'daki randevucuları toplamak gerekirse, fişlere bakacaklar, bunların arasına Arif Bey de katılacak. Ama, randevuculukla bir ilgisi olmadığına dair dosyasında şerh bulunarak...

Şimdi Arif Bey her yerde, nasıl bir kuru iftiraya kurban gidip, adının pezevenge çıktığını anlatıyor. Hoş anlatmasa da herkes biliyor, bıyık altından, "Pezevenk Arif" diye gülüyor ya...

ÇOCUK NE ZAMAN AĞLAR?

– Bir oğlum var, görmelisin... dedi.

– Allah bağışlasın... dedim.

İkimiz bir yerde çalıştığımızdan günde biriki kez karşılaşıyorduk. Beni her görüşünde oğlunu övüyordu:

– Zekâ tulumu... Öyle bir çocuk işte. Afacaaaaan...

– Maşallah...

– Hepimize kan kusturuyor.

– Allah bağışlasın...

Anaların, babaların çocuklarını övmekteki enayiliklerini, kendim de dört çocuk babası olduğumdan, çok iyi bilirim. Böyleyken, yine de Cacık Cavit'in oğlunu merak etmeye başlamıştım. Beni her görüşünde evine çağırıyordu.

Bir cumartesi öğleden sonra Cacık Cavit'in evine gittim. Kapı açılır açılmaz, merdivenden paldır küldür bişey yuvarlanmaya başladı. Yuvarlanan o şey, takla ata ata taa ayaklarımın dibine kadar geldi, düştü. Düşmesiyle birlikte ok gibi fırlaması bir oldu. Karşımda eciş bücüş bişey vardı. İnsan desem insan değil, hayvan desem hayvan değil...

Cavit,

– İşte oğlum, dedi, nasıl?

– Maşallah...

Beni salona aldı. Karısıyla, kaynanasıyla, baldızıyla tanıştım. Hep birlikte salonda oturuyorduk. Ben elimde çay bardağını tutuyordum. Bardağın üstüne bişey düştü. Sıcak çay üstüme dökülünce, ben can acısıyla bağırırken bu kez kafama bişey geçti. Ne olduğumu, neye uğradığımı anlayamadım. Kafamı kurtarmaya çalışırken bir kovalamaca oldu. Cavit ve bütün ailesi, oğlanı kovalıyorlardı. Oğlan şaşırtmaca verip, bir o yana, bir bu yana zikzak yaptığından kendisini kovalayanlar birbirine çarpıp yerlere yuvar-

lanıyorlardı. Salon birden karıştı. Herkes birbirine girdi, öyle ki, çocuğu tutmak için kovalayan dört kişi, konuşmalarından, gözümüne ondört kişi gibi göründü. Bu karışıklık sırasında, ben kendimi koruyabilmek için kapı kanadının arkasına sığındım. Çünkü çocuk, kendisini kovalayanlardan kurtulmak için, hem kaçıyor, hem de biyandan eline ne geçerse arkasındakilere fırlatıyordu. Babası, annesi, haminnesi, teyzesi oğlanı bir köşeye sıkıştırdılar. Çocuk, en yakınındaki teyzesinin suratına bir tırmık atıp, bir maymun, evet, tıpkı bir maymun çevikliğiyle gardırobun tepesine sıçradı. Orada ne varsa düşmanlarının üstüne yağdırmaya başladı. Artık gardırobun üstünde atacak cephaneye kalmayınca annesi,

– İn oğlum aşağı, dedi, bak misafir amca gelmiş. Sonra seni ayıplayacak. Ne yaramaz çocuk, diyecek.

Çocuk buna karşılık olarak annesini tükürük yağmuruna tuttu. Babası büsbütün kızdı:

– İn ulan aşağı! diye bağırdı.

Çocuk, babasına da karşılık vermekte gecikmedi. Önce,

– Sensin... dedi. Ondan sonra silahını kullandı, babasının üstüne doğru işlemeye başladı.

Cacık Cavit de,

– İyi ya otur orda... dedi.

Kadın bana,

– Affedersiniz, kusura bakmayın... Çok yaramaz sağolsun, baş edemiyoruz... dedi.

Yeniden yerlerimize oturduk. Ben mendilimle pantolonuma dökülen çayları siliyordum. Sıcak çaydan bacağım yanmıştı. Cacık Cavit bana keyifli keyifli göz kırptı:

– Nasıl? Dediğim kadar var mı?

– Fazlası var, eksigi yok... Kaç yaşında?

– Daha altısını bitirmedi.

– Allah kolaylık versin.

Yangözle gardırobun üstüne tüneyen çocuğa bakıyordum. Baş, tıpkı tüylü köpeklerin başına benziyordu. Saçlar, yüzünü kapadığından gözleri hiç görünmüyordu. Oturduğumuz salonun pencere camları, mermi geçmiş gibi, yer yer delikti. Tavanda asılı beş

kollu avizenin yalnız bir kolunda cam kavanoz ve lamba kalmıştı. Öbür kollar çıplak demirdi. Kapıların hiçbirinde tokmak yoktu. Bütün bunların oğlanın işi olduğu belliydi.

Cavit,

– Birader, dedi, böyle bir çocuk, görülmüş şey değil. Şimdiye kadar, inanır mısın, hiç ağlamadı.

Kaynanası da onu onayladı:

– Maşallah hiç ağlamaz... Dün ne oldu, biliyor musunuz? Sen buzdolabının arkasına keserin sapını sok. Oynaya oynaya buzdolabını devir. Bir de gittim, buzdolabı üstüne devrilmiş, altında yatıyor. Gık demiyor efendim. Alnından da şakır şakır kanlar akıyordu. Kapıcıyı çağırdık da, buzdolabının altından zor çıkardık.

Cacık Cavit,

– Bu çocuğu ne yapsak bilmem ki... dedi, acaba asker mi yap-sak?

Çocuğun annesi,

– Herkes şaşıyor, dedi, ağlamayan çocuk hiç görülmemiş. Beyefendi, geçen gün kediye evin içinde belki bir saat kovaladı. Zaten kedi onu gördü mü kaçıyor. Kovaladı, kovaladı. Kedi en sonunda balkondan bahçeye kendini attı. Ne yapsa beğenirsiniz? Kedinin arkasından o da balkondan bahçeye atlamaz mı?

İçimden gülmek geldi ama, zor kendimi tuttum. Çünkü balkonun bahçeden yüksekliği en az üçdört metre vardı.

– Biyerine bişey oldu mu? dedim.

– Olmuştur herhalde... Tutamadık ki anlayalım... Bikaç gün topalladı, sonra geçti.

Biz konuşup dururken, küt diye enseme bişey düştü. Enseme düşen şeyin ağırlığıyla, başım sehpaye çarptı. Çocuk, gardırobun üstünden enseme atlamış, bacaklarını boynumdan geçirip, ayaklarını sallayarak,

– Deeeeh!.. diye bağırıyordu.

Babası saldırip tuttu. Çocuğa iki tokat salladı ki, tam yeniçeri şamarı. Ama oğlan, hiç oralı değil, sırtıyor.

Doğrusu ben, çocuğu korkutmuyorlar, dövüyorlar da ondan bu kadar yaramaz sanıyordum. Ama o iki tokattan sonra da oğlan

yılışınca, pes dedim. Cacık Cavit, oğlanı iki bacağına arasına aldı, yüzünü kapayan saçlarını kaldırdı... Alttan yumru yumru, patates gibi bir surat çıktı. Babası, oğlanın başındaki yumruk büyüklüğünde bir şişi gösterdi,

– Dün akşam kafasına vazoyu düşürdü de, başı böyle şişti, dedi.

Annesi,

– Vazonunki o değil, dedi, o şiş semaverin düştüğü yer... Hem de semaverin içinde kaynar su vardı.

Haminnessi,

– Semaverin şişi arkada, dedi, tepesindeki şiş merdivenden taşığa düşünce oldu.

Oğlan babasının bacakları arasında çırpınıp duruyordu. Cacık Cavit karısına,

– Aman, tentürdiyot şişesini getir, yakalamışken şunun orasına burasına sürelim, dedi.

Kadın bir paket pamukla bir şişe tentürdiyot getirdi. Çocuğun, elbisesinin dışında görünen heryeri yara, bere, kan, sıyrık içindeydi. Cacık Cavit, pamuğu tentürdiyota bulayıp bulayıp çocuğun heryerine sıvamaya başladı. Sıyrıkların, yaraların üstüne tentürdiyot sürdükçe, benim canım yanıyor gibi oluyor, ama çocuk suratını bile buruşturmuyordu.

Ben artık kendikendime çocuğun kafadan sakat, duyarlılığını yitirmiş olduğuna inanmıştım. Kendibaşıma bir sakatlık gelmeden bir ayak önce oradan kurtulmak için, ayağa kalktım. Kapıdan çıkana kadar oğlan bikaç şey daha devirdi.

Giderken yarım ağızla,

– Bize de buyurun... dedim.

– Perşembe günü geliriz, dediler.

Az daha yüreğime inecekti. Eve gidince bizimkilerine,

– Aman, dedim, bu perşembe akşamı bize bir bela geliyor. Ortalıkta kırılacak, dökülecek bişey bulunmasın.

Ertesi gün de Cavit'e,

– Oğlanı da getirecek misin? diye sordum.

– Yok canım, dedi, hiç getirir miyim...

Getirmeyeceğine o kadar sevindim ki, o sevinçle,

– Aaaa... Olmaz, getir allasen... deyivermişim.

– Olmaz, dünyada getirmem. Evi yıkar.

Böyle dediği halde oğlunu da getirdi. Onu, banyoya kilitleyip, yola çıkmışlar. Oğlan da banyonun penceresinden, yağmur borusuna tutunup inmiş. Arkalarına düşmüş. Üstelik babasını taşlama-ya başlamış.

Sokak kapısından içeri girer girmez, çocuğun ayağı kaydı, düştü. Ama bu çok önemsiz bir düşüştü. Değil onun gibi yedi canlı bir yaratık, en sünepe bir çocuk bile bu kadarcık düşmeye ağlamazdı. Ama annem,

– Ah evladım!.. diye çocuğun üzerine atılınca, çocuk şaşaladı.

Arkasından karım,

– Vah yavrum... Bişey oldu mu? Vah vah!.. Mutlaka incindi bir yeri... diye bağırmaya başladı.

Ben de onlara katıldım:

– Gördün mü tersliği... Nasıl da düştün yavrum...

Hizmetçi çığlık çığlığa yetişti:

– Çıktı mı, kırıldı mı? Vah, vah, vah!.. Doktora mı gidelim, ne yapalım?

Evde konuğumuz bulunan iki kadın da çocuğun üzerine atıldılar. Kadınlar çığlık çığlığa çocukla uğraşıyorlardı.

Çocuk, bağrışıp çağrısan kadınlara bir zaman şaşkın şaşkın baktı. Sonra altdudağı büküldü. Suratı ekşidi. Bir çığlıkla ağlama-ya başladı. Ama ne ağlama... Bitürlü susmaz.

– Kendi düşen ağlamaz, diyoruz.

– Canım bişey olmadı... diyoruz.

Ne desek boş. Oğlan iki gözü iki çeşme, belki yarım saat ağladı. Olana bitene, annesi, babası da şaşırdı. Daha yeni susmuştu, su istedi. Hizmetçi suyu getirdi. Çocuk elinden su bardağını düşürdü. Ama bardak üstüne değil, yere düşüp kırılmıştı. Bizim evdeki kadınlar hep birden,

– Aaaa!.. diye bir bağırıtı ile çocuğa yürüdüler.

– Bişey oldu mu yavrum?

– Biyerin acıdı mı evladım?

– Çabuk kolonya getirin...

Çocuğun yine dudakları büküldü, çanesi büzüldü, suratı ekşidi, bir ağlama daha tutturdu. Canı yandığından yada korktuğundan ağlamıyordu. Ama kadınlar öyle bir çığlıkla sözde ilgileniyorlardı ki, zavallı çocuk da bunca telaş karşısında ağlamak zorunda kalıyordu. Her ağlaması yarım saatten uzun sürüyordu. Bizim evden gidene kadar dört posta ağladı. Ama yaramazlık da yapmadı.

Şimdi Cacık Cavit'i gördükçe oğlunu soruyorum.

– Hiçbir yaramazlığı kalmadı ama, durmadan ağlıyor, diyor.

Başka bir arkadaşına da,

– Oğlumun huyunu bozdular, diye bizden yakınmış.

NAZİK ALET

Başınızın derde girmesini istemiyorsanız, başı derde girenlerin hayatından ders almalısınız. Olur a, günün birinde Ankara'ya gideceğiniz tutar. Eşe dosta,

– Ankara'da yapılacak bir işiniz var mı? diye sorarsınız. Onlar da elinize bir paket tutuşturup,

– Ne olur, şunu Ankara'da filan yere bırak! deyiverirler.

Sakın böyle bir tongaya basmayın. Kimsenin verdiği paketi taşımayın. Bu dersi alabilmeniz için de benim başımdan geçenleri dinlemelisiniz.

Bu işin bir öncesi var. İlkini onu anlatayım. Çalıştığım gazetede ki arkadaşlara küçük şakalar yapmıştım. Bunlardan biri – affederseniz – keskin zampara olduğunu söyler durur. Dinletecek birini buldu mu, hemen zamparalık hikâyeleri anlatır. Oysa biz onun anlatıklarının hepsinin palavra olduğunu biliriz. Şuna bir oyun oynayayım, dedim. Pembe bir kâğıda inci gibi yazılarla bir kız ağzından bir aşk mektubu döktürdüm. Arkadaşa postaladım. Kız, sözde onun yazılarını gazetede okurmuş. Hayran olurmuş. Tanışmak istiyor. Elinde kırmızı çantayla Sirkeci Garı önünde saat onbeşte bekleyecek.

Mektup geldi. Arkadaş sevinçten çıldırdı. Giyindi, kuşandı, tıraş üstüne tıraş, sözverilen yere gitti. Tam ikibuçuk saat bekledi. Biz de onu karşıdaki kahveden seyrettik.

Sonra kızıdan ikinci mektup geldi. Kızın çok önemli işi çıkmış. Özür diliyor. Bu çarşamba Bakırköy tiren istasyonunda saat onaltıda bekleyecek. Kız yine işi çıktığı için gelmedi. Özür diledi. Paşabahçe iskelesinde buluşmalarını rica etti. Oraya da gelmedi. “Levent'te buluşalım” diye mektup yazdı. Mektup üstüne mektup yazan bu kızın evli olduğu anlaşıldı. Kıskanç kocasından göz açamadığı için gelemiyordu. Onun için çok uzaklarda buluşma yeri gösteriyordu. Büyükkada'da, Kilyos'ta, Florya'da, Okmeydanı'nda...

Bu alay, ikiüç ay sürdü. Daha da sürecekti ama, o arada tanımadığı kızıdan aşk mektupları alan arkadaş evlendi de, İstanbul'u yer yer dolaşmaktan kurtuldu.

İkinci arkadaşına yaptığı küçük şaka, şöyle oldu. Tekel aleyhine çok çok ağır bir yazı yazmıştı. Bu yazıdan üç gün sonra Tekel İdareci bu arkadaşına bir sandık içinde likör, köpüklü şarap, votka gönderdi. Daha doğrusu o böyle sanıyordu. Kapalı sandığı bize gösterip övündü. Akşam da sandığı bir otomobile koyup evine götürdü. Evde de karısına, kaynanasına, çocuklarına epiy atıp tutmuş:

– Biz bir yazı yazdık mı, adamın işini bitiririz. Tekel, sus payı olarak bana bir sandık içki hediye etti. Ben böyle hediyelerle susacaklardan değilim. Yarın daha ağır bir yazı yazayım da görsünler.

Arkadaşımızın ağır yazısı, rakı şişelerindeki mantarların sıklığından, zor çıkarılmasından şikâyetti.

Evdekilerine bir zaman şişindikten sonra,

– Açın bakalım şu sandığı! demiş.

Heyecanla sandık açılmış. İçinden tohuma kaçmış kırk hıyar çıkmış.

Hemen kaynana fırsatı kaçırmayıp, hıyarların en irisini eline almış,

– Nasıl bir yazar olduğunu işte gör! demiş.

Bu alçaklığı yapsa yapsa kim yapar? Belli...

Üçüncü arkadaşına yaptığı küçük şaka da şuydu: Bu, bizim gazetenin idare müdürüdür. Tramvayların, otobüslerin tabelalarındaki yazılardan başka hiçbir şey okumaz. Bigünden bigüne gazete okuduğu bile görülmemiş. Yalnız, gazetelerdeki yıldız falını merakla okur. Bu yıldız falını da ben yapıyorum. Ama o benim yaptığımı bilmiyor. Her sabah ilk işi, gazeteyi açıp kendi doğum gününde yıldız falının ne dediğini okumak. Bigün onun doğum gününe şöyle yazdım:

“Arkadaşlarınıza elinizden geldiği kadar yardım ediniz. Bir arkadaşınız sizden borç isterse, geri çevirmeyiniz. Siz yardım ettikçe, Allah size daha çok verir...”

Öğleden sonra da gidip, kendisinden üçyüz lira borç istedim. Cimrinin biridir. Yıldız falını okumasıydı, üçyüz kuruş bile vermezdi.

– Ne zaman ödeyeceksin? dedi.

– Haftaya... dedim.

Üçyüz lirayı verdi. Haftaya onun yıldız falına şöyle yazdım:

"Siz, bir arkadaşınıza borç vermişsiniz. Arkadaşınızı, alacağınız için sıkıştırmayın. Çünkü bugünlerde kısmetiniz açılacak, elinize hiç yoktan büyük para geçecek. Yardıma devam edin. Yoksa kısmetiniz kapanır."

O gün idare müdüründen ikiyüzelli lira borç daha aldım. Böyle böyle, ondan aldığım para binaltıyüz lira oldu. Bigün yine yazdığım yıldız falına güvenerek ikiyüz lira daha istedim.

– Ulan, ben bu kısmetin de, yıldız falının da... diye sövüp saymaya başladı. Ben de kaçtım.

Öbür arkadaşlara da yaptığım ufaktefek şakalar var. Şaka yaptıklarımın hepsi birleşmişler, şuna bir ders verelim, akli başına gel-sin, demişler.

Bir iş için Ankara'ya gidecektim. Töredir ya, ben de onlara, laf olsun diye sordum:

– Ankara'da bir işiniz var mı?

– Aman, dediler. Ankara'daki büroya gidecek bir paket var...

Onu götür.

Biraz sonra sarılı bir paket getirdiler. İpinden bir tuttum, paket yerinden kalkmıyor.

– Yahu, bu ne?

– Bu, dediler, telefokspretiks aletinin yedek parçası...

– Bir nakliye ambarına versenize!..

– Sen çıldırdın mı yahu? Ambara verilir mi? Gayet nazik bir alet. Yere hızlı konsa, biri yavaşça çarpsa kırılır. Çok nazik bir alet...

– Postaya verin!

– Sen delisin. Hiç böyle nazik bir alet postaya verilir mi? Dört-yüzellibin liraya alındı. Bu döviz sıkıntısında bu aleti getirtene kadar göbeğimiz çatladı. Ya postada kaybolursa?.. Dört-yüzellibin değil milyon verilse bulunmaz.

Sürprizi, yazının sonuna saklayıp da ne olacak? Şimdiden size söyleyeyim. Paketin içine dört tane kaldırım taşı koymuşlar. Hiç böyle bir oyun aklıma gelmedi.

– Aman, dediler, çok dikkat et. Gözünün önünden hiç ayırma. Sakın hamala filan verme, biyere çarpar, alet bozulur. Burada tamir edecek adam da yok. Aman haaa!.. Çok nazik bir alettir.

Çok hassas aleti elime aldım.

– Ankara’da rasgele bırakma, dediler, gazetenin Ankara bürosunda toplanın, paketi arkadaşlarla birlikte açın. Onlara aleti sapa-sağlam teslim et. Hatta bir de zabıt tutsanız iyi olur.

Benim durumumu, sorumumu iyice anlayabilmeniz için, siz de benim gibi elimdeki pakette dört tane kaldırım taşı olduğunu bilmemiş olun.

Aman yarabbi! Ne büyük sorun! Dört yüzellibin liralık bir alet, son derece ince, hassas. Bir yere çarpsa bozulur. Onaracak yok. Milyon lira verseniz bulamazsınız. Bir dert...

Paketin ipi kopacak diye, ödüm patlıyor. Kucağıma aldım. Ağır da kör olası, benim diyen hamal zor taşır. Babîâli yokuşundan aşağı kanter içinde iniyorum. Şu insanlar da yürümesini hiç bilmezler. Kimi çarpar, kimi iter, kimi dirsek vurur. Paketi göğsümün üstünde, kundakta çocuk gibi tutuyorum.

– Kardeşim, yavaş...

– Ne olmuş, yavaş olmazsak...

– Yahu, alet var, nazik bir alet...

– Şimdi senin aletinden...

Adam sövse ne yaparım? Kızıp da suratıma iki tokat atsa, elimi kaldıramam. Çünkü kucağımdaki alet nazik... En iyisi yolumda gitmek. Göğsümün üstünde taşıdığım aleti kollaya kollaya Sirkeci’ye geldim. Orası daha dert. Bir dolmuşa kırk kişi saldırıyor. Ben, yavrusunu koruyan kartal gibi, hassas alete kanat germişim. Dolmuş diye saldırırken, tam da arabadan içeri gireceğim sıra, önüme geçmek için, biri çelme taktı, beni yere yıktı. Ben yuvarlandım, o dolmuş daldı. İnsan, nazik bir aleti taşırken ne kadar da çevik oluyor. Artık canımı unuttum, aletin derdine düştüm. İşte o duyguyla, yere yüzükoyun kapaklanmadım da, sırtüstü geldim. Alet üs-

tümde kaldı. Çok şükür alete bişey olmadı. Oldu mu, olmadı mı, o da belli değil ya... Biri çarpsa bozulurmuş. Ya bozulduysa? Yavaşca yerden kalktım. Anladım, bu nazik aletle dolmuşa, otobüse binilmeyecek. Taksilere gittim, yalvarıyorum:

– Kardeşim, kendim için değil. Şu nazik alet için. Ne olur! Ne istersen vereyim...

Karaköy'e kadar onbeş lira. Olsun, elli lira dese vereceğim. Yol da araba sallanır. Aletin içinden bir teli kopacak diye içim titriyor.

– Bay şoför, ne olursun, yavaş sür!

Küt, pat... Bu İstanbul sokaklarının kaldırımları yapılırken, taşınacak nazik aletler hiç düşünülmemiş.

Nazik aleti Karaköy'e getirdim ama, ben de bittim. Artık taşıyacak dermanım yok. Bir hamala verdim.

– Aman çarpma! demeye kalmadı, hamalın elinden ip kopup paket düşmesin mi? Eyvah... Haydi hamalla birbirimize girdik. Kendikendime, “Artık bu nazik aletten hayır kalmadı” diyorum. Ömrümce çalışsam ödeyemem. Bir de bozarsam, beni işten çıkarırlar. Sağlıkla yerine verip, şu beladan bir kurtulsam...

Nazik aleti vapura getirene kadar ne çektiğimi ben bilirim. O gün de deniz dalgalı. Vapur her sallandıkça içim bikez hop ediyor. Kucağımdan biyere bırakamıyorum aleti. Yanımdaki yolcular, telaşımı görüp merak ettiler de soruyorlar. Onlara anlatıyorum:

– Efendim, çok nazik bir alet. Beşyüzbin lira verseniz bulunmaz. Bu döviz sıkıntısında alana kadar neler çektik. İçinden bir teli koptu mu, bozulur. Burada yapacak usta da yok.

Artık nazik alet için neler öğrendimse bire bin katıp anlatıyorum. Sonra da içime bir korku düştü. Çok para ettiğini anlayıp ya çalarlarsa...

Haydarpaşa'ya geldik. Hamallar,

– Taşıyalım, diye üstüme saldırdılar.

Hamala verir miyim? İki kolumla sımsıkı kucaklamışım, nazik aletle sarmaş dolaş, tirene bindim.

Yataklı vagonda bir “Oooh!” dedim. Dedim ama, bu sefer de aleti bırakıp biyere gidemiyorum. Yemek yemek için lokanta vagonuna giderken, nazik alet kucağımda. Dahası var, helaya girer-

ken nazik alet de yanımda. Gözü kör olsun, tiren bir hızlı sallanıp da ayağım kaymaz mı? Haydi ben biyana, nazik alet biyana. Boşuna, sakınan göze çöp batır, dememişler. Bu nazik alette de, artık aletlik yer kalmamıştır ya... Bunu bana verenlere sövüp sayıyorum. Alet, yukarıdan düşecek diye ödüm kopuyor. Ben alt yatakta yatayım, diye adama rica ettim.

– Neden? dedi.

– Bu elimdeki nazik alet... diye başlayıp hepsini anlattım.

Razı oldu ama, ben adamın bakışlarını hiç beğenmedim. Gözleri hep alette... Sabaha kadar uyuyamadım.

Ankara'ya geldim. Binbir zorlukla aleti, Ankara bürosuna getirdim. Bürodaki bütün arkadaşları topladım. Nazik aleti onlara iyice anlatıp,

– Şimdi, dedim, bu alet hepinizin gözü önünde açılacak. İşte size teslim. Ben üstüme hiç sorum almam.

Büronun şefi ne dese iyi!

– Dün gece İstanbul'dan telefon ettiler. Bu alet yanlış gelmiş. İzmir'e gidecekmiş. Sen yine geri götüreceksin!

– Döneceğim güne kadar burada kalsın! dedim.

– Nemize gerek, bozulur da... Alamayız.

Otelde bırakamazsın, emanetçiye veremezsin. Ankara'ya ben iş için geldim. İki bakan, üç genel müdür, bir de banka müdürüyle konuştum. Hep o nazik alet kucağımda.

– Nedir o? diye soruyorlar.

Ben hepsine anlatıyorum:

– Çok nazik bir alet olup, beşyüzbin lira verilse yok. İçinden bir tel kopsa...

O nazik aleti, İstanbul'a geriye nasıl getirdim, ben bilirim.

Gazeteye getirince bütün arkadaşlar başıma toplandı.

– Açın da bakalım, belki bozulmuştur, dediler. Açtılar. İçinden dört kaldırım taşı çıktı. Hepsi gülmekten yerlere yuvarlandı. Benim gözüm dönmüş. Kaldırım taşının birini yakalayıp üzerlerine yürüdüm. Kaçıştılar. Arkalarından fırlattım. Kapının camı kırıldı.

Benim başıma gelen size ders olsun.

– Şu paketi... derlerse, sakın paket maket almayın!..

ZÜBÜR AMCA KAÇ KEZ GÖMÜLDÜ?

Küçükken dilim dönmez, “Zübeyr” diyemezmişim de “Zübür Amca” dermişim. Aile içinde adı “Zübür Amca” diye kalmıştı.

Yıllık iznimi Zübür Amca’nın yanında geçirmek istemiştim. İstasyondan bir faytona binip Zübür Amca’nın evine giderken, ve beş dakika kala yükselen feryatları duymaya başladım.

Zübür Amca, demiryolu cer atölyesinde çalışıyor. Bir akşamüzeri atölyede düşüp ölmüş. Demiryolu doktoru muayene etmiş, kalpten öldü diye rapor vermiş.

Zübür Amca’nın geride bıraktığı mirasçıları, oldukça karışık, birbirleriyle bağdaşamaz beş insandı. Ölen ilk karısından olan kızı Birsen’le oğlu Oğuz, ikinci karısı Cemile Hanım, ikinci karısının başka kocadan kızı Aynur, bir de onaltı yaşında son çocuğu Metin... Bunları bağdaştıran Zübür Amca ortadan çekilir çekilmez, bu beş kişi de birbirlerine girmişlerdi. Ama bu başka türlü bir çekişmeydi. beşi de, Zübür Amca’yı daha çok sevdiklerini ispat için birbirleriyle yarış ediyorlardı.

Zübür Amca’m hiç para bırakmamış. Ondan bir ev kalmıştı, bir kaç parça da eşya... Bu evle bikaç parça eşyada daha çok hakları olduğunu göstermek için, beş kişi Zübür Amca’yı nice çok sevdiklerini göstermek istiyorlardı. Kim daha çok seviyorsa, evle eşyanın ona kalacağı gibi ortada bir hava esiyordu.

Cemile Hanım kendini yerden yere atarak, gözyaşları içinde, – Bizi bırakıp da nereye gidiyorsun? diye bağırıyordu.

Zübür Amca, karısının busorusuna cevap veremiyor, alt katta-ki odada, beyaz çarşafın altına sırtüstü keyifle uzanmış yatıyordu.

Cemile Hanım’ın başka kocadan olan kızı Aynur öyle ağlıyor, saçını başını yoluyor, kendini duvarlara çarpıyordu ki, bana kalırsa, Zübür Amca’dan kalan herşeyi, onu bu kadar çok seven bu kıza vermeliydiler.

Beşi de,

– Bizi nereye bıraktın da gittin? diye Zübür Amca'ya bağırırmaktaydı. Zübür Amca bunların hiçbirine kulak asmıyordu.

Bütün bu acılı durum, dönüp dolaşıp bir gerçeğe dayandı: Cenaze töreni için para.

Çok güzel bir cenaze töreni yapılması için de bir yarış başladı. Cemile Hanım, cenazenin hemen kaldırılmasını istemiyordu. Hiç olmazsa bir gecelik daha kendi evinde misafir edilmeliydi. Oğuz, üveği annesinin bu önerisine çok kızdı, bir gece olur muymuş, merhum iki gece olsun, kendi yatağında yatmalıydı. Cemile Hanım'ın başka kocadan olan kızı Aynur iki geceyi az buldu, üveği babası üç gece burada kalmalıydı. Merhumu hiç gömmemek imkânsız olduğundan başka bir öneri ile sürülmedi.

Sonra merhumun başında bekleyecek hafız sayısında yeni bir tartışma başladı. Metin bir hafızı az buldu. Üveği annesi, kendisine koskoca bir ev bırakmış olan babasına karşı cimrilik ediyordu. İki hafız, cenaze kalkana kadar, sürekli babasının başında bulunmalıydılar. Aynur iki hafızı da az buldu. Birsen hafızların sayısını beşe kadar çıkardı. Beş hafız nöbetleşe merhumun başında bekleyeceklerdi.

Zübür Amca'nın, bir yoksul cenazesi gibi kaldırılmasını hiçbiri istemiyordu. Herbiri, bir öbürünün söylediğini az buluyordu.

Yakın akraba olarak bu durum içinde onları bırakıp gidemiyordum. Zübür Amcama pekaz insana yapılabilen büyük bir cenaze töreni yapıldı. Cenaze, belediyenin lüks tarifi üzerinden kaldırıldıktan başka, yirmi tane de otomobil tutulmuş, otuz kadar hafız, mezarın başında yarım gün kuran okumuşlardı. Aileden herbiri, daha pahalı çelenk yaptırmak için de birbirlerinden geri kalmışlardı.

Bütün bunlar borç parayla yapıldığından, şimdi iş bunları ödemeye kalmıştı. Ev satılıp, parasıyla borç ödenecek, geriye kalan para da paylaşılacaktı. İki katlı, üç odalı küçük eski eve on bin lira veriyorlardı. Tam bu ev satışı işiyle uğraşırken, başımıza yeni bir iş çıktı. Zübür Amca'nın gömülmesinde hükümet tabibinden "defin ruhsatı" alınmamış. Demiryolları doktorunun verdiği

rapor, belediyece sayılmazmış. Bu durum karşısında, Zübür Amca'mı mezardan çıkartıp, belediye doktoruna muayene ettirmek gerekiyordu.

Zübür Amca'mın mezardan çıkarılıp eve getirilmesi, yeni bir sevgi gösterisine sebep oldu. Zübür Amca ikinci kez ölmüş gibi, yeni bir ağlama, bağırma başladı. Cemile Hanım, mezardan çıkarılan Zübür Amca'yı belediye doktorunun ille de evde muayene etmesini istiyordu.

Gömülüştünden dört gün sonra, belediye memurlarıyla beraber mezarlığa gittik. Zübür Amca'nın tabutunu mezardan çıkarıp eve getirdik. Yatak odasına koyduk. Herkes ağlamaktan öyle perişan olmuştu ki, kimse içeri girip Zübür Amca'yı bikez daha göremiyordu.

İki saat sonra belediye doktoru olan bir hanım geldi. Doktor hanım çok şıktı.

Odayı gösterdik. Zübür Amca'nın yanına kimse giremediği için, doktor bayanı ben içeri soktum. Ama, ben de bakamadım, başımı çevirdim. Belediye doktoru bayan, ölünün yanına gitmeden,

– Haa, ölmüş!.. dedi.

Ben de ona,

– Yaa, ölmüş!.. dedim.

Odadan çıktık. Bayan doktor,

– Gençmiş, dedi, kaç yaşındaydı?

– Yetmiş iki...

Bayan doktorun yüzünde bir şaşkınlık belirdi.

– Evli miydi?

– Evet...

Bayan doktor bana döndü:

– Sizin mi karınızdı?

Cemile Hanım atıldı:

– Benim kocamdı.

Bayan doktor daha büyük şaşkınlıkla yüzümüze baktı. Zübür Amca'mın yanına bir daha girip çıktı. Sonra bize,

– Hastalığı neydi? diye sordu.

– Hasta değildi, dedik.

– İçer miydi?

– Pekaz...

Bayan doktor,

– Ölmüş, dedi, belediyeye gelin de “defin ruhsatı”nı alın.

Akşamüzeri “defin ruhsatı”nı aldık. Cemile Hanım, Zübür Amca’nın geç vakit gömülmesini istemedi. Bunun üzerine Birsen de,

– Gece, başında bir hafız beklesin, dedi

Aynur, gözyaşları içinde,

– İki tane... dedi.

Hafızlar geldi. Evin içinde yeniden çığlıklar başladı. Beşi de,

– Bizi nereye bıraktın da gidiyorsun?.. diye bağırmaya başladılar. Ertesi gün, birincisinden hiç de aşağı kalmayan yeni bir cenaze töreniyle Zübür Amca bir daha gömüldü.

Zübür Amca’nın ikinci gömülüştünden on gün sonra, evin satış işi yeniden ele alındı. Cenaze töreninin yapılması için borç para verenler alacaklarını istiyorlardı. Birinci törende ikibin, ikincisindeyse ikibindört yüz lira harcanmıştı. Ev, onbin liraya satılıp borçlar verildikten sonra, geriye kalan beşbinaltı yüz lira mirasçılara bölünecekti. Biraz da eşya vardı. Bu sırada Birsen,

– Zavallı babama bir mevlit de mi okutmayacaksınız? dedi.

Cemile Hanım bozuldu. Üveği kızına,

– Okutmaz olur muyuz, dedi, biz senin kadar düşünmüyor muyuz?

Cemile Hanım, merhumun ruhuna evde mevlit okunmasını istiyordu. Oğuz,

– Evde olmaz, dedi. Herşeyi baştan savma yapıyorsunuz.

Büyük camide en ünlü sekiz hafız, Zübür Amca’m için mevlit okudu. Altı yüz külah şeker dağıtıldı. Herkes de mevlidi beğendi. Mevlide de harcanan paradan sonra, evin satışından elde dörtbin lira bişey kalıyordu. Ama Cemile Hanım duyduğu bir haberden sonra savcılığa bir dilekçe verdi. Zübür Amca’nın öldüğü gün, cer atölyesinin kazanı patlamıştı. Zübür Amca da bu patlamada ölmüştü. Ölümün buyüzden olduğu anlaşılırsa, Demiryolu İdaresi tazminat verecekti. Dava açıldı. Demiryolu İdaresi, kazanın Zübür

Amca'nın ölümünden altı saat önce patladığını iddia etti. Biz de buna bişey demedik. Kazan, Zübür Amca öldükten sonra patlayacak değil ya... Kazan patlamış, gürültüden korkan Zübür Amca da yüreğine inerek altı saat sonra ölmüş. İşe Adliye de karıştı. Ceset, muayene için, mezardan çıkarılacaktı. Mezarlıkta, Zübür Amca'nın mezarını bulmak oldukça zor oldu. Zübür Amca'nın tabutu mezardan çıkarıldı. Aynur, hıçkıra hıçkıra tabutun eve getirilmesini istediye de, doktor müsaade etmedi. Bu sefer Birsen,

– Öyleyse başında hafız beklesin! dedi.

Cesedi muayene eden doktor, sonradan bizi de sorguya çekti:

– Dün mü öldü?

– Hayır, dedim, bir ay oluyor.

Doktor şöyle bir durdu. Sonra,

– Okula gidiyor muydu? diye sordu.

Cemile Hanım,

– Yüksek tahsilli sayılır, Sanayi-i Harbiyye'den mezundu... dedi.

Doktor,

– Siz biraz bekleyin!.. dedi.

Gitti, biraz sonra geldi.

– Peki, siz gidin, dedi.

Otopsi için Zübür Amca'nın cesedi morga kaldırıldı.

Otopside Zübür Amca'nın kazan patlamasından ölmediği anlaşıldığından tazminat davası açılmadı. Oğuz, bir kimsesiz cenaze-si gibi, babasının toprağa verilmesini istemiyordu. Cemile Hanım,

– Onu düşünmek size kalmadı, dedi.

İkincisinden daha parlak bir törenle Zübür Amca bir daha gömüldü. Mezar başında yine,

– Bizi nereye bıraktın da gidiyorsun? diye ağlaşıldı.

Bu sefer de mezar yapma işi yeni bir tartışma yarattı. Birsen'e göre, üveği anne paraların üstüne yatmak istiyor, babasının mezarına bir taş bile diktirmekten çekiniyordu. Cemile Hanım da üveği çocuklar için aynı şeyi söylüyordu. Bu kavga, yeni bir davaya sebep oldu. Çünkü, Zübür Amca'nın sigortalı olduğu, ölümünden sonra Cemile Hanım'ın sigorta şirketinden onikibin lira alacağı an-

laşıldı. Birsen, “mirasına konmak için üveği annem babamı zehirleyerek öldürdü” diye savcılığa bir dilekçe verdi. Savcılık işe el koydu. Zübür Amca’nın cesedi bir daha mezardan çıkarıldı. Ama bu, o kadar kolay olmadı. Mezar taşı dikilmediği için, Zübür Amca’nın mezarını pek zor bulduk. Ceset morgda muayene edildikten sonra şikâyetçi Birsen sorguya çekildi. Ben de sorguya çekilenler arasındaydım. Savcı,

– Sizin neyiniz olurdu? dedi.

– Amcam, dedim.

– Amcanız mı?

– Evet...

Önündeki doktor raporuna baktı:

– Bir yanlışlık olmasın; erkek mi, kadın mı olduğunu iyi biliyor musunuz?

– Biliyorum, amcamdı...

Sorgu bitti. Zübür Amca’nın zehirlenerek ölmediği anlaşıldı. Ev satılmış, parası da çoktan cenaze törenlerinde, mevlitte bitmişti. Oğuz, babasının bir yoksul cenazesi gibi toprağa gömülmesini istemiyordu. Üveği anne, sigorta parasını alıp, babasına bir mezar bile yaptırmayacaktı. Cemile Hanım, bu lafların altında kalmadı. Sigorta parasını asıl cebine atmak isteyen üveği çocuklarıydı. Zübür Amca’ya, üçüncüsünden çok daha güzel bir cenaze töreni yapıldı.

Ben izin müddetimi bir ay da geçirdiğim için, onlardan ayrıldım. Sonradan duyduğuma göre, sigorta şirketi, bir ihbar üzerine Zübür Amca’nın intihar ettiğini ileri sürerek, sigorta parasını vermek istememiş. İş mahkemeye düşmüş. İntihar edip etmediğinin anlaşılması için, Zübür Amca bir daha mezarından çıkarılmış. Muayenede, yanlışlıkla başka bir mezardan bir kadın çıkarılmış olacak ki, Zübür Amca’nın intihar etmediği, doğum yaparken öldüğü anlaşılmış. Ondan sonra Zübür Amca’nın kaç kez daha mezarından çıkarılıp gömüldüğünü öğrenemedim.

KÖRDÖĞÜŞÜ

Kasabanın iki kahvesi var. Bir de Bodur Âdem'in ki var ama onunkisi şaraphanenin ötesinde, kasabanın ta dışında. Bodur Âdem'in kahvesini saymıyorum, hem uzak, hem de küçük; üstelik Bodur Âdem parti tutmayan bir garip tarafsız olduğundan, onun kahvesine giden pek olmaz.

Kasabanın erkekleri de ikiye ayrılmış. Bir bölümü Terzi İshak'ın kahvesine gider, öbür bölümü Topal Kâzım'ın... Daha öncesi burada bitek Topal Kâzım'ın kahvesi varmış. Sonra ortalığa "muhalefet" diye bişey çıkınca bu Topal Kâzım, tek ayağına bakmadan –kasabanın öteki bölümü böyle söyler– muhalefetten yana olmuş. "Ulan Topal, muhalifler sana takma ayak mı takacak?"

Topal Kâzım'ın sol ayağı, dizkapağından kesik, koltuk değneğiyle gezer. Bu Topal Kâzım, kahvesini muhalif partinin ilçe merkezi yapınca, korkudan, onun kahvesinden kasabalının ayağı kesilmiş. "Ulan Topal, hele bir seçimler olsun, senin öteki ayağını da kırarlar. O zaman burnuna motor takar da tomofil olursun." Böyle derlermiş Topal Kâzım'a. O, ne denilse dinlememiş. Hiçkimse korkudan Topal Kâzım'ın kahvesine gitmeyecek ama, başka da kahve yok. Bodur Âdem'in kahvesi uzak. Hem de bu Topal Kâzım'ın kahvesi, basbayağı bir şehir kahvesi. İki duvarında iki ayna var, koca iki ayna. Giren aynada kendini görüyor, çıkan kendini görüyor, oturan kendini görüyor. Hasır iskemlede oturup bıyık burarken aynada kendini seyretmek yeter.

Topal Kâzım da bu aynalara güveniyormuş ya... "Bu aynalar bende olduktan kelli, kahveme isteristemez, gelecekler," diyor-muş.

Bunun üzerine Terzi İshak, dükkânını bölmüş, yarısını kahve yapmış. İktidar partisinden olanlar Terzi İshak'ın kahvesine, muhalifler de Topal Kâzım'ın kahvesine giderlermiş. O sırada kasaba-

da muhalif yok gibi bişey, tektük, bikaç kişi...

“Ulan Topal, hele şu seçimler bir bitsin, senin öteki ayağını da koparırlar. Burnuna motor tak da o zaman tomofilim diye gez.”

Zamanı gelmiş, seçim yapılmış. Ama işler düşünülenin tersi olmuş. Topal Kâzım'ın muhalif partisi seçimi kazanmamış mı! Sandıklardan onbeş mi, yirmi mi ne, oncacık bir oy çıkmış öteki partiyeye. Buna herkes şaşmış da bir Topal Kâzım şaşmamış.

– Ben zati bu işin böyle olacağını biliyordum, demiş.

– Nerden bildiydin bre Topal? diye sormuşlar.

Kâzım,

– Bilmez olur muyum, demiş, benim kahveye adım atmamalarından belliydi. Hükümetten korkularından kahveye gelediler ama, sandığa bizim partinin oylarını tıktılar.

Ben kasabaya geldiğim zaman durum işte böyleydi. Topal Kâzım'ın partisi iktidardaydı. Terzi İshak'ın partisi de iktidardan düşmüş, muhalefettydi. Değiş tokuş olmuşlardı. Topal Kâzım da Ankara hastanelerinden birinde topal bacağına, yapma bir bacak taktırmıştı.

Muhalif olanlar Terzi İshak'ın, muvafıklar da Topal Kâzım'ın kahvesine gidiyorlardı. Kasaba ikiye bölünmüştü. İki bölük arasında gözle görülen, dışardan bile belli bir düşmanlık vardı. Birbirlerine selam bile vermiyorlardı. Yolda birbirleriyle karşılaşmamak için, kendi kahvelerine gidişgelis yollarını ayırmışlardı. Yalnız kahveleri değil, bakkalları, berberleri de ayrılmıştı. Birbirleriyle selamlaşmamak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Yoksa biriki konuşsalar, particilik yüzünden hemen lafın sonu kavgaya dökülüyordu.

Biz memurların durumu çok zordu. Benden önce bikaç memuru, muhalif Terzi İshak'ın kahvesine gidiyor diye Ankara'ya şikayet edip bu kasabadan başka bir yere attırmışlardı. Onun için memurlar, muhalif kahvesine gitmekten çekiniyorlardı. Yalnız belediye doktoru ile adliyeden bir memur arkadaş, Terzi İshak'ın muhalif kahvesinden hiç çıkmıyorlar, Topal Kâzım'ın kahvesine de adım atmıyorlardı. İkisi de çok iyi arkadaşımdı. Bir akşam rakı içerken kendilerine,

– Arkadaşlar, bu yaptığınız hiç doğru değil, dedim.

– Ne yapıyoruz? diye sordular.

– Daha ne yapacaksınız! Göz göre göre kanuna karşı geliyorsunuz. Biliyorsunuz ki memurların politikayla uğraşmaları kanunda yasaktır. Siz, muhalif kahveden çıkmıyorsunuz. Düpedüz politika yapıyorsunuz, demektir. Bunun sonu iyiye varmaz. Alt yanı kahve değil mi, hepsi bir. Muhaliflerin kahvesine gidip politika yapacağınıza, Topal Kâzım'ın kahvesine gidin.

Belediye doktoru güldü:

– Sen bizim neden politikayla uğraştığımızı sonra anlarsın...

Onbeş gün sonra anladım. İkisini de başka, uzak bir ile atamışlardı. Kasabadan ayrılırken açıkladılar. Bu ikisi, bu kasabada durmak istemiyorlarmış. Burdan bizi alın da nereye gönderirseniz gönderin, diye dilekçe üstüne dilekçe vermişler, olmamış. Onun üzerine muhalif kahvesinden çıkmaz olmuşlar. Bir ay diyende şıp diye başka yana atanmışlar.

Doktor giderken,

– Burdan daha kötü bir yere verecek değillerdi ya bizi... dedi.

Ben bu kasabadan, daha bir süre, ayrılmak istemediğim için hiç politika yapmıyordum; yani ne muhaliflerin kahvesine gidip politika yapıyordum, ne Topal Kâzım'ın kahvesine gidip muhalifleri kızdırıyordum. Gelgelelim kasaba küçücük bir yer. İnsan sıkıntından patlıyor. Kahveden başka gidecek, oturacak bir yer de yok. Topal Kâzım'ın kahvesi çok kalabalık, gürültülü. Ben, tarafsızlığımı göstermek için, kahveye gidersem, ikisine de giderdim. Terzi İshak'ın muhalif kahvesinde yarım saat oturursam, bir saat da Topal Kâzım'ın kahvesinde oturur, böylece politika dengesini kurar, durumu kurtarırdım. Muhalif kahvesine gidenler pek azdı. Gündengüne de azalıyordu. Topal Kâzım'la iyi arkadaş olmuştum. Kahvesine gidince onunla dertleşirdik. Bigün partilerin durumunu konuşurken,

– Bey, sana bişey diyeyim mi, ama aramızda kalsın, bizim parti kaybetti, dedi.

Ağzımı arıyor sandım,

– Yok canım, dedim, maşallah sizin parti aslan gibi ayakta.

– Kulak asma. Bak bizim kahve tıklım tıklım dolu. Terzi İs-

hak'ın kahvesinde kimseler yok. Anlayana bu kadarı çok bile. Ne olur ne olmaz diye korkularından buraya doluşuyorlar. Bir seçim olsun da gör sen, hepsi öteki partiye oy verirler. Geçen seçimde de böyle olduydu.

– Peki, ne yapacaksınız?

– Düşünüyoruz bişeyler. Yakında parti müfettişi gelecek, bir iş yapacağız.

Bir zaman sonra Topal Kâzım'ın kahvesinde epiy gürültülü parti toplantıları yapıldı. Bundan bisüre sonra da kasabaya Şenses Tiyatrosu adında bir kumpanya geldi. Kasabalıların söylediklerine göre, o zamana dek buraya hiç bu denli büyük bir kumpanya gelmemiş. Okulla cami arasındaki geniş alana koca bir çadır kurdular. Gerçekten çok büyük bir kumpanya olduğu, çadırın büyüklüğünden anlaşılıyordu. Bu çadır, Avrupa'nın büyük sirk çadırları kadar vardı.

Çadırın alana kurulduğu gün, ilkin Terzi İshak'ın kahvesine gittim. Terzi İshak kurnaz adam,

– Topal Kâzım, yine bir işler çeviriyor ya, ne olduğunu anlayamadık, dedi.

Oradan çıkıp Topal Kâzım'ın kahvesine gittim. Kurnaz kurnaz göz kırıp,

– Ne var ne yok Kâzım Efendi, dedim, işler yolunda mı?

O da bana göz kırptı:

– Hele dur Bey, hele dur... Yarın her işi öğrenirsin.

O gün kasaba yerinden oynadı. Kumpanyanın palyaçoları, şaklabanları, cambazları hep sokaklara dökülmüşler, bağıra çağıra akşamki oyunlarının çığırkanlığını yapıyorlardı. Yüksek tahtadan bacaklara çıkmış, suratları boyalı, yakaları çingiraklı, etekleri zilli, renk renk külahlı çığırkanlar bağırırken, kumpanyanın beş çalgılı orkestrası da kababayı inletiyordu. Direklere renkli bayraklar, duvarlara ilan kâğıtları asılmış, sokaklara ilan bezleri gerilmişti.

Akşama doğru çadırın yanında dolaşmaya başladım. Çadırın kapısında orkestra çalıyor, bir hokkabaz da şapkasından tavşan çıkarıyordu. Giriş kapısının sağındaki gişenin dört bir yanına renkli kadın çamaşırları asılmıştı. Pembe naylon kadın külotları, uçuk

mavi jarse kombinezonlar, acı sarı ipek sutyenler, rüzgârda şişe şişe renkli bayraklar arasında uçuşup duruyorlardı. Alan dolmuş, herkes bilet almak için gişeye koşuyordu.

Hepsi neyse ne ama açıkta sallanan, uçuşan kadın iççamaşırlarını beğenmedim. Candarma komutanına gidip söyledim.

– Haberimiz var! dedi.

– Neden kaldırtmıyorsunuz? Artist kadınların iççamaşırlarıyla reklam ayıp oluyor, dedim.

Candarma komutanı,

– Parti işine karışmak istemiyorum, dedi.

– Artistlerin iççamaşırı da mı parti işi?

– Gidip, “Kaldırın bunları,” dedim. İyi bir bahane buldular.

– Neymiş bahaneleri?

– Bunlar hep böyle gezginci oldukları için, nerde çadır kurarlarsa kadınları orda çamaşır yıkar, kurusun diye asarlarmış.

– İyi doğrusu... Erkeklerin çamaşırı hiç yıkanmaz mıymış?

– Vardı. Yamalı, uzun paçalı erkek donları da asmışlardı. Erkek donlarıyla karı donlarını öyle ustalıklarla asmışlar ki, havada şişip şişip donların birbirlerine dolanmaları büsbütün kötü; “Hiç olmazsa bunları kaldırın” dedim. Onlar dünden razı...

Kumpanyanın çadırına kadın donları asıldığı, köylere dek duyulmuş. Gelen gelene, koşan koşana... Millet, renkli donların, iç gömleklerinin dolayında fır dönüyor. Hokkabazın şapkadan çıkardığı tavşanlara bakan bile yok. Herif, şapkadan bir çift öküz çıkarp herbirine bağışlasa yine aldırman olmayacak.

Bilet almak için kalabalığa daldım. Kuyrukta itiş kakış epiy bekledikten sonra sıra bana geldi. Saman sarısı boyalı saçları kıtıklaşmış bir kadın bilet veriyor. Biletin en ucuzu beş lira. Beş lirayı kadına uzattım. Kadın geriye döndü, arkasındaki perdeyi kaldırıp baktı. Perdenin arkasından Korucu Ömer’in suratını gördüm. Korucu Ömer, Topal Kâzım’ın en iyi adamı. Boyalı kadın başını arkadaki çiçekli basma perdeden çekip,

– Yerimiz yok! dedi.

– N’apıcaaz? diye sordum.

Biletçi kadın,

– N'apıcaksın, havadeğişimi al, bikaç zaman gözüme görünme! diyerek benimle alay etti.

– Bayan! Terbiyeli konuş!

– Eeee... yer yok işte, yarın gel.

Ben çekildim, ama kadın benden sonrakine iki bilet verdi. Canım sıkıldı. Doğru Topal Kâzım'a gittim.

– Kâzım Efendi, ne biçim kumpanya getirtmişsiniz... Gişede bir kadın var, istediğine bilet veriyor, istediğine vermiyor.

Topal Kâzım,

– Sen ses etme Bey, dedi. Sana bilet vermedikleri iyi olmuş. Yarın işin doğrusunu öğrenirsin.

Memur arkadaşların da bitakımına bilet vermişler, bitakımına “Yer yok, yarın gel!” demişler.

O gece tiyatroya gidemedim. Erkenden yattım. Evim, çadırın olduğu yere yakın. Bir zaman davulun, zurnanın, boruların sesini duydum. Sonra uyumuşum. Geceyarısı, acı çığlıklarla bikaç kez uyandımsa da uyku sersemliğinden ayılamadım.

Ertesi gün pazar. Sokağa çıktım. O koca çadır olduğu gibi çökmüş, dev leşi gibi yere serili. Çadır bezi, kocakarı derisi gibi kıvrım kıvrım kıvrılmış. Çadırın kocaman orta direği yıkılmamış, duruyor. Direğin en tepesine bir bacak asmışlar, takma bir bacak. Topal Kâzım'ın sonradan taktırdığı bacak olacak. Ortalıkta kimseyi de göremiyorum ki, “Bu ne iştir?” diye sorayım. Sanki kasaba boşalmış. Oynaşan bikaç çocuktan başka kimse yok. İlkın yolumun üstündeki Terzi İshak'ın kahvesine uğradım. Oraya oldumolası çok kişi gitmez. Yine her zamanki gibi gözünü budaktan sakınmayan bikaç muhalif orda. Hepsi de gülüşüp eğleniyor. Soruyorum, hiçbiri bişey söylemiyor. Terzi İshak'a soruyorum, o da kıs kıs gülüyor. Meraktan çatlayacağım. Bir çay içip oradan çıktım, Doğru Topal Kâzım'ın kahvesine... Her zaman tıklımtıklım dolu olan Topal Kâzım'ın kahvesinde o gün üç kişi var. Onların da yüzleri gözleri sarılı olduğundan kim olduklarını çıkaramadım. Birine yaklaşıp iyice baktım. Korucu Ömer.

– Ömer Ağa, geçmiş olsun. Bu ne iş? Yoksa karıdan dayak mı yedin? diye şakalaştım.

– Vara karıdan dayak yiyeydik Bey, bu dayak karı dayağına benzer mi? İler tutar yerimiz kalmadı.

– Kâzım Efendi nerde?

– Bilir miyim? Sağlam bacağı da kırılmalı Topal, takma bacağı arıyordur.

– Peki, ne oldu Ömer Ağa?

– Daha ne olsun Bey, hep kırıldık. Kimimizi hastaneye kaldırdılar, kimimiz evde inliyor. En sağlıklı kalanları işte biziz. Benim de sırtımda sustalı yarası var. Kemiklerim hep kırıldı.

– Oyuncu kızların yüzünden mi oldu bu iş?

– Yok canım, politika işi...

– Bu nasıl politika işi Ömer Ağa?

– Hiç sorma Bey, savaşa girmişe döndük.

– Anlat hele...

– Senden sır çıkmaz. Aman derim. Bu politika işidir, muhalifler duymasın. Bak Bey, iş nasıl oldu. Biz bu kasabada muhaliflerle gündengüne baş edemez olduk. “Böyle giderse işler kötüye varacak, aman bize tez bir yardım!” diye partimizin il merkezine haber saldık. Müfettiş geldi. “Şöyle şöyle yapın” dedi. Şöyle şöyle yapmakla burda muhalifinin gözü yılmaz, dedik. “Öyleyse, böyle böyle yapın” dedi. “Böyle böyle yapmakla burda muhalifinin başı ezilmez” dedik. “Öyleyse, şunları bir iyi dayaktan geçirmeli, kafalarını bir iyi ezmeli” dedi. Hep birden, “Hay ağzına sağlık. Başka yolu yok. Bunları bir iyi dövelim. Lakin kanunlu dayak olsun ki, sonunda bize sorum gelmesin” dedik. Çünkü bakarsın, kanunu çiğneyen politikacı bir yargıca, savcıya düşeriz; muhalif dövdük diye bizi hiç yoktan mahkûm eder. Kendi aramızda iyice uyuştuk. Müfettiş “Orası kolay, kanuni bir yol buluruz” dedi. Bu Şenses Tiyatrocuları bizim partidenmiş. Bunlar gelip burda çadırı kuracak. Tam oyun yarıdaykene bizimkiler birden çadırın iplerini kesip çadırı yere yıkacak. Bir ana-baba günü olup karanlıkta çadırın altında ezilip kalacak muhalifleri döve döve pestile çevireceğiz, hepsini yol keçesi gibi sereceğiz. Koca çadır üstüne düşmüş. İçerisi karanlık. Kimin kimi dövdüğü bilinmeyecek. İyi mi?

– Çok iyi...

– Bunun üzerine Bey, Şenses Kumpanyası geldi, alana koca çadırı kurdu. Gelgelelim, araya girecek sizin gibi memur takımı ve tarafsızlar da yanlışlıkla dayak yemesin diye bir kurnazlık düşündük. Bir tarafsız bilet almaya gelince yer kalmadı, denilecek. Ben biletçi kızın arkasındaki perdeye siper oldum. Biri gelip “bilet” dedi mi kızın kışına hafiften bir şaplak konduruyorum. Şaplağı kızın kışına vurursam, anla ki ona bilet verilmeyecek. Kız “yerimiz yok” diyor. Velakin sarı kız şaplağı duymaz oldu. Ardı nasır tutmuş da gerçekten mi duymuyor, yoksa şaplak hoşuna mı gitti ne, günahı boynuna, artık orasını bilemem. Bir tarafsız bilet almaya geldi mi, ben artık öküz haydar gibi, duysun diye, sarı kızın altına cimciği basıyorum.

– Bana da kız, yer yok, dedi.

– Der ya... Ben, delikten seni görünce perdenin altından sarı kıza bir el verdim. Kız da, yerim yok, dedi. Neyse Bey, biz muhalifleri doldurduk çadıra. Tiyatro başlamadan önce, bu bizim çok bilmiş Topal Kâzım, muhalif Terzi İshak’a varıp “Nedir bu, birbirimize düşmüşüz arkadaş? Hep bu vatanın evladı değil miyiz? Şu politika işini hele biyana bırakalım da, tiyatro işine bakalım. Kasa-ba şenlendi. Yiyip içelim arkadaşlar,” dedi. İyi mi?

– İyi...

– Biz, muhalifi, muvafıkı sözde sarmaş dolaş yalandan barış-görüş olduk. O gece hangi muhalifleri döveceksek bunların hepsini topladık. Parti tahsisatından bunların önüne rakıyı, mezeyi döktük. Onlara içki içirmemiz de korkumuzdan. Olur a, herifler üstlerine çadır inince birden uyanırlar, sopayı kapar üstümüze yürürler. Herifler iyi bir sarhoşlatıp öyle döveceğiz... İyi mi?

– İyi...

– Muhalifler içtiler, içtiler, hiçbiri ayakta duramaz oldu. Bu Topal Kâzım da bize “Amanın, bizim takım içmesin. İçer gibi yapıp, rakıyı üstünüze başınıza dökün” dedi. Sıtmaya iyi gelirmiş, ben başımı iki şişe rakıyla yıkadım. Biz de sarhoşlanmış gibi yaptık. Karşı partilerden olan herkes birbirine “Ah kardeşim, vah kardeşim. Hep bu toprağın çocuğu değil miyiz?” diye sarılıyor. Ağlayanı var, zırlayanı var. Biz bu muhalifleri ite kaka “Hep kardeşiz” filan di-

yerek çadırdan içeri tıktık. Müfettiş bize, “Aman, dövmeye dövün ama, sakın kan çıkmasın. İsterseniz izin, ama kan yok. Kan çıkar-sa sizi kurtaramam!” demişti. Buyüzden Topal Kâzım “Tabanca, bıçak almak yok” dedi. Kimse yanına tabanca, bıçak almadı. Kimimiz boğa sinirinden kamçıyı, kimimiz topuzlu urganı, kimimiz pürtüklü sopayı, kimimiz yağlı kayışı, demir tokalı palaskayı belimize soktuk. Benim, babadan kalma bir fil siniri var ki, vurduğu yerden ses getirir. Zaloğlu Rüstem’in topuzu, yanında hiç kalır. Fil sinirini çizmenin içine soktum. Hepimiz çadırın içinde mevzi aldık. Hesaplı yerlerde oturduk. Kimi döveceksek önceden şavulladık. Topal Kâzım işareti verince çadırın ipleri kesilecek. İyi mi?

– İyi...

– Buraya kadar iyi, gelgelelim, benim niyetim de başka. Bu bizim partiden Kel Nuri ile İbibik Haydar’ı bilirsin. Bu ikisinin üstüne namussuz gelmemiştir dünyaya. Bir de gene bizim partiden Sarı Süleyman var. Beş kayme borç aldı. İki yıldır gider gelirim, vermez. Sivri’nin Said’i bilirsin. Onunla da kavgalıyız. Bakkal Emin dersen, o da bizim partiden ama can düşmanım. Hele Muhtar Aziz de orda değil mi? Ben kendi kendime, çadır üstümüze inip de karanlıkta herkes birbirine girişince, kim kimi görebilir, dedim. Bizim partidenmişler de ne olmuş... Önce şunlara bir girişirim, onlar da muhalif dayacağı yedik bellerler. Benim fil siniri üstünde mühürüm yok ya... Fil sinirini bunlara çaldıkça suratlarına imzam mı damgalanacak? Ben bunları gözüme kestirdim. Hepsini bir çırpıda çıkarıp işlerini bitireceğim. Bir, birine, bir ötekine... İlkin Muhtar’dan başlayacağım. Gözlerim bir onlarda, bir Topal Kâzım’da. İki kız da sahnede kantoya çıkmış, oynayıp çığırıyorlar. İkisinin de namahremligi kalmamış. Avrat yerlerini örten, bir karış tülle, bi avuç pul boncuk... Çalgılar vuruyor ki, muhalifler keyfe gelmiş, “Yaşal!” diye bağırıyor. Bizim Topal Kâzım, sağ elini bıyığına götürdü. İşaretimiz de bu. Topal Kâzım bıyığını burarken birden çadır üstümüze düştü. Lambalar söndü. Ben hemen fil sinirini çizmeden sıyrınca ya Allah deyip Muhtar’ın üstüne vardım. Herbirinin yerini önceden kestirdiğimden karanlıkta göz kararlaması işlerini bitireceğim. Ben fil sinirini havaya kaldırdım. Kaldırmamla gö-

zümde şimşekler çaktı. Kafama bir sopa indi ki, şiddetinden ölüyorum sanıp kelime-i şahadet getirdim. Velakin, bu arada fil sinirini de Muhtar'ın beynine indirdim. Namussuz Muhtar, gözün procektor muydu a herif, o karanlıkta beni seçip de, "Bildim, sen Korucu Ömer'sin!" demez mi? Muhtar'ın beni görececek hali yok, koca topuzu kaldırdı, Yarıcı Rıza'nın kafası budur diye indirdi. Bu nasıl şey? Yarıcı Rıza bizim partiden değil mi? Ben Muhtar'ı bırakıp ya Allah diye Kel Nuri'ye giriştim. Vurduğumu yere seriyorum. Kel Nuri'yi bırakıp İbibik Haydar'a varırken belime bir sopa indi ki, hıh deyip yere kıhdım. Ama sopayı indireni de kolundan tuttum. Ulan, bu bizim partiden Nuri Ağa değil mi? "Ulan Nuri Ağa, sen bizim partiden değil misin?" "Aman sus arkadaş. Partiye candan bağlıyım. Karanlıkta şaşırmışım," dedi. "Bunun şaşırmış var mı alçak, beni sakat ettin!" diyerek, Yaradana sığınıp bunun kafasından aşağı fil sinirini geçirdim. De ki Nuri Ağa ikiye biçildi. Sarı Said'e bir fil siniri salladım. Birden şu sol omzuma bir sopa indi. İnmesiyle herifin ayağını elime geçirdim. Bey, bu ayak başka ayak, canlı değil. Herif ayağını bıraktı kaçtı. Yahu, elimdeki Topal Kâzım'ın takma ayağı değil mi?

Bağırın bağırana. Çadır üstümüze çökmüş. Ben elimi kaldıramıyorum. Kemiklerim kırılmış. Çadırdan çıkmanın, kurtulmanın olanağı yok. Üstümüze çöken namussuz çadırın bir deliğini bulamıyoruz ki, fırlayıp dışarı çıkalım da canımızı kurtaralım. Müfettiş, yanımıza bıçak da aldırmadığından çadırı delip çıkamıyorum. Bağıra inleye kıvranıp durduk. Ben bayılmışım. Nasıl çadırdan çıkardılar, bilmiyorum. İşte böyle Bey. Şükür biz burayacak geldik. Öbürleri öldü mü, kaldı mı belli değil...

– Muhalifler ne oldu?

– Ne olacak? Hiç... Birinin burnu kanasa gam yemem. Muhaliflerin kılına dokunmamışız. Biz hep gizli din taşırmışız. Hep bir partideniz ama, birbirimize düşmanmışız. Kim nerden bilecek diye birbirimize iyice girişmişiz. Ne dersin, birbirimizi dövmekten, bitek muhalifin kılına dokunmamışız. Şu Topal Kâzım'ı gördün mü! Belime sopayı indirip beni bayıltan, işte o alçak...

Bu sırada koltuk değneğiyle Topal Kâzım geldi.

– Bunun böyle olacağını ben biliyordum, dedi. Herkesin bizim kahveye doluşundan belliydi.

Sonra peykeye çöktü,

– Arkadaşlar, benim öteki bacağımı gören var mı? diye sordu.

YAŞASIN MEMLEKET

– Sen ona bakarsan, ben yaşamıyorum, dedi.

Sırtımızı, İş Yurdu'nun duvarına dayamış, avluda güneşliyorduk. Gardiyan Yarımportsiyon, elleri arkasında, küçük dağları ben yarattım, der gibi önümüzden geçti.

– Kim yaşıyor ki, dedim, herkes öyle... Buna da şükretmeli, bizden beterleri var. Vücudun sağ ya, sen ona bak...

– Yok ağabey dedi, öyle değil. Ben hiç yaşamıyorum. Sana nasıl anlatayım bilmem ki... Sen şimdi beni burda görüyorsun ya, gördüğüne bakma, ben yokum. Yaşamıyorum. Yaşamadığımı ilkönce oniki yaşımdayken anladık. Bizim kasabada o zamana kadar hükümet okulu yoktu. Yeni yazının çıktığının devrisi yıl, bizim orda da hükümetin iptidaiye mektebi açıldı. Kasabanın ilerigelenleri çocuklarını bu mektebe verdiler. Babam da kasabanın önde gelenlerinden olduğundan, beni hükümet okuluna yazdırmak istedi. Babam elimden tutup beni okula götürdü. Okulun müdürü, benim nüfus kâğıdımı istedi. Babam,

– Çıkartmadık. Benim nüfus kâğıdımı versem olmaz mı? dedi. Müdür,

– Olmaz... deyince babam,

– Canım Müdür Bey, dedi, olmazı var mı bunun? Benim herbişeyim oğlumun sayılır. Ha benim, ha oğlumun...

Olmazmış. Bizim orda, Davut Hoca'nın eski yazı öğretene okulu var, orda nüfus kâğıdı istemezler.

Babam, Hükümet önündeki dilekçeciye bir dilekçe yazdırttı. Gittik Nüfus Dairesi'ne. Memur dilekçeyi aldı. Bir defter çıkardı. Aradı, babamın kaydını buldu.

– Senin adın Reşit mi?

Babam,

– Evet, dedi.

Memur, önündeki defterden babamın künyesini okumaya başladı:

– Doğum tarihi 1897... Değirmen-tepe Mahallesi, Tavusbağı Sokak, hane numarası atık 51, cedit 28... 1911’de Hacer’le evlenmişsin. Bir oğlun olmuş, adı Emin... Öyle mi?

Babam,

– Öyle dedi.

Ben,

– Aman baba, bu adam herbişeyi biliyor. Nasıl da biliyor! dedim.

Babam,

– Bilir helbet, bilmez mi, devletin koca bir memuru... dedi.

Sonra memura döndü:

– Oğlum Emin’e nüfus kâğıdı çıkartmak istiyorum. Hükümet mektebine yazdıracağım da... Şimdiye dek ihmal ettik işte...

Memur, babama kuşkulu kuşkulu baktı,

– Ağa, sen ne nüfusu istiyorsun yahu, dedi, senin oğlan ölmüş...

Babam şaşırdı:

– Aman o nasıl söz, benim oğlan işte burda, yanımda...

Memur, defterdeki kayıttan babamın künyesini bir daha okumaya başladı.

– Senin adın Reşit mi?

– Reşit...

– Babanunki de Mehmet mi?

– Evet, o da doğru.

– Hacer’le evlenmişsin, Emin adında bir de oğlun olmuş.

– Evet, doğru.

– Kayıтта hepsi doğru da, bitek Emin’in öldüğü mü yanlış? Kayıтта ölü, biz ölüye nüfus veremeyiz.

Ben ağlamaya başladım. Babam kızdı,

– Sus ulan, dedi, defterin ölü demesiyle adam ölür mü?

– Memur, ölmüşüm diyor ya...

– Varsın desin. Sen benim dediğime bak.

– Sen, “O herşeyi bilir, devletin koca bir memuru” dedin ya baba...

Ben daha çok ağlamaya başladım.

Memur,

– Defter yalan söylemez, dedi, burda ne yazıyorsa odur. Sizin başka bir hesabınız varsa ben onu bilmem. Burda ölmüş adama nüfus verilmez.

Babam,

– Bizim ne hesabımız olacak? dedi.

Memur,

– Sizde dalavere çoktur, dedi, muhtarla birlik olur, ölüyü diri, diriyi ölü gösterir, türlü dolap çevirirsiniz.

Babam,

– Bizim oğlan ne zaman ölmüş, bir de onu anlasak... dedi.

Memur, defterden okuyup söyledi:

– Birinci Dünya Harbi'nde askere alınmış. Çanakkale'de 1915'te şehit düşmüş. Askerlik şubesinin üçyüzotuzbire seksenbeş sayılı yazısıyla, kaydını silip nüfustan düşmüşler.

Babam kızdı, memura,

– Efendi, bak o deftere, dedi, ben 1911'de evlenmiş miyim?

Memur,

– Evet, dedi, burda öyle yazıyor, 1911'de evlenmişsin.

– Yahu, evlendiğim gün çocuğum doğsa, 1915'te dört yaşında olur. Dört yaşında çocuk ne zaman büyüdü, ne zaman askere gitti de, ne zaman şehit düştü?

Memur da şaşırdı. Bir bana baktı, bir deftere baktı, bir babama baktı, bir daha deftere baktı,

– Senin oğlun Emin 1896'da doğmuş, dedi. Demek 1915'te şehit düştüğünde ondokuz yaşındaymış.

Babam,

– Oğlan 1896'da mı doğmuş? Aman efendi, ben kaçta doğmuşum, bir de ona bak, dedi.

Memur deftere baktı,

– Sen, dedi, sen 1897'de doğmuşsun.

Babam,

– Aman efendi etme, dedi, ben bizim oğlandan bir sene sonra mı doğmuşum?

Odadaki öteki memurlar da toplandılar başımıza. Hiçbiri işin içinden çıkamadı. Bizim memur,

– Demek öyle, dedi, defter öyle gösteriyor. Bir yanlışlık var ya, nerde?

Babam, odadaki memurlara,

– Efendiler, dedi, içinizde babasından önce doğan var mı?

Memur kızdı,

– Sen, dedi, herkesin babasını karıştırma. Biz ölüye nüfus veremeyiz, işte o kadar...

Babamla nüfus müdürünün odasına gittik. Babam, başımıza gelenleri anlattı. Müdür bizimle aşağı, defterlerin olduğu odaya geldi. İki memurla müdür defterlere bir daha baktılar. Müdür de,

– Öyle, dedi, kayıtlar öyle. Senin oğlun şehit düşmüş 1915'te...

Dedi ama bir derin düşünceye de daldı. Sonra,

– Bu, dedi, olsa olsa ancak şöyle olur. Sen evlendiğin zaman aldığın kadın senden yaşlı olur. Dul kadın almışsındır. Kadının senden önceki kocasından Emin adında bir oğlu vardır. Senin üveği oğlun Emin, senden bir yaş büyüktür. Sen de kayıtta onun babası gözükürsün.

Ben hüsbütün ağlamaya, bağırmaya başladım. Babam,

– Sus ulan, dedi, sen kimin oğlusun, defter mi bilir, ben mi bilirim?

Memur da müdüre,

– İyi buldunuz beyim, öyle olacak... dedi.

Babamın okuması yazması yok ama, memurlara alt olacaklardan değil.

Memur defterden okudu:

– Bekir kızı Hacer... Doğumu, 1904...

Babam,

– Demek bu sizin defterin hesabına göre, dedi, 1904'te karım doğmuş, oğlu Emin de 1896'da doğmuş, öyle mi? Yahu, anasından sekiz yıl önce doğmuş çocuk görülmüş mü?

Defterin hesabına göre ben, babamdan bir, anamdan sekiz yıl önce doğmuş oluyordum. Anam da yedi yaşında babamla evlenmiş, evlenmeden onbeş yıl önce de beni dünyaya getirmiş.

Memurlar, müdür, hep defterlerin başına toplandılar. Kafa kafa verip düşündüler. Müdür, işin içinden çıktı,

– Bu olsa olsa şöyle olur, dedi. Hacer daha önce birisiyle evlenmiştir. Evlendiği adamın, başka kadından Emin adında bir oğlu vardır. Hacer'in üveği oğlu, kendinden sekiz yaş büyüktür. Sonra kocası ölünce, Hacer üveği oğlunu sokağa atacak değil ya, alır oğlunu yanına, bu Reşit'le evlenir. O zaman Emin, üveği anasından sekiz, üveği babasından bir yaş büyük olur.

Memur,

– Öyle, dedi, olsa olsa öyle olur.

Babam,

– Tövbeeee, dedi, yahu bu nasıl hesap? Karım yedi yaşında benimle evlenmiş, benden önce de başka kocaya varmış.

Müdür,

– Peki başka nasıl olur, dedi, daha iyisini sen biliyorsan söyle...

Ben iki gözü iki çeşme ağlar dururum. Babam,

– Ağlama ulan, Davut Hoca'nın mektebine gidersin, dedi.

Aradan epiy zaman geçti, büyüdüm. Beni askere çağırmadılar mı? Yahu biz ölüyüz, askerliğimizi de yaptık. Çanakkale'de şehit düştük. Bu nasıl iş? Ölü adam askere gider mi? Dinletemedik. Candaşlar beni tutup askerlik şubesine götürdüler. Babam da arımdan geldi.

– Bey, bu çocuğun şehitliğine dair nüfusta kayıt var, yaşamıyor. Yaşasa nüfus verirler, dediyse de, şube reisi,

– Karşımda dimdik duran kazık gibi adamı askerden mi kaçıracağsınız?.. diye, beni kıtaya sevk ettirdi.

Askere gidince sevindim. Demek yaşıyorum. İyi. Askerliğimizi bitirdik. Arkadaşlar terhis oluyor, bana tezkere vermezler. Nasıl terhis etsinler? Terhis etmek için, nüfus kâğıdı olacak ki, oraya askerliğini yapmış diye yazsınlar. Benim nüfus kâğıdım yok, bitürlü terhis olamıyorum. Benim birliğim, "Kaydının gönderilmesi" diye, askerlik şubesine yazdı. Bir ay diyende askerlik şubesinden cevap geldi: "Künyesini sorduğunuz şahıs, askerliğini yaparken, 1938 Dersim harekâtında ölmüştür."

Bölük komutanına,

– Bunda bir yanlışlık var, dedim, ben Dersim’de ölmedim, Çanakkale’de şehit oldum. Siz bunu en iyisi bizim nüfus müdürlüğünden sorup, doğrusunu öğrenin.

Her ne yaptıksa, bitürlü yaşadığımı ispat edemedim ki, terhis edileyim. Sonunda, askerliğimi yaptığımı dair, elime bir mühürlü kâğıt verip beni saldılar.

Memlekete geldim ki babam ölmüş. Babamın bankaya beşbin, hükümete de ikibin lira vergi borcu varmış. Tek mirasçısı ben olduğumdan, babamın borçlarını ben ödeyecekmişim. Maliye yakama yapıştı. Yahu, ben yaşamıyorum. İnanmayan askerlik şubesine sorsun. Ona da inanmayan nüfus müdürlüğüne sorsun. Yaşamayan adam, babasının vergisini verir mi?

– Sen Reşit Ağa’nın oğlu değil misin, babanı inkâr mı ediyorsun?

Yok, inkâr ettiğim yok. Gelgelelim yaşamıyoruz. Anlatamadık. ille babanın borcunu vereceksin. Ben yine de vermeyecektim ya, vermezsem, babamdan miras kalan malları da alamazmışım. Dünya kadar tarla, toprak, ev, dükkân kalmış. Bir yerden borç para bulup, babamın borçlarını ödedim. Babamdan kalan mirası alıp, borçlarını vereceğim. Ben vergi vermeye razıyım. Hiç olmazsa insan yaşadığını anlıyor. Gelgelelim, babamın mirasını bana vermezler. Babamın oğlu olduğumu nasıl ispat edeceğim? Nüfus kâğıdı ister. “Sen yaşamıyorsun ki babandan miras kalsın. Babandan önce ölmüşsün” diyorlar. Bitürlü yaşadığımı ispat edemiyorum. Yahu ben burda mıyım? Beni görüyor musunuz? Ben dibek tokmağı gibi ayakta mıyım? Ben askere gittim mi? Vergiyi verdim mi?

Onlar para etmez diyorlar. Yaşamaya yaşıyormuşum ama resmen yaşamıyormuşum.

– Ölmedim, diyorum.

– Ölü biliniyorsun... diyorlar.

Yaşadığımı ispat için Asliye Hukuk Mahkemesi’ne başvurdum. Bir de avukat tuttum. karşımıza bir de Hazine avukatı çıkmadı mı? Bu Hazine avukatı, babamdan kalan mallar, mirasçı olmadığından, Hazine’ye kalacak, diyor. Bir tutturmuş, ille de ben ölmüşüm...

Benim avukat, yaşadığımı söylüyor, öbürü öldüğümü... Çekişip duruyorlar. Hazine'nin avukatı, öldüğüme dair öyle çok belge toplamış ki, artık ben de ölü olduğuma inanacağım nerdeyse. Demek resmen ölmüşüm...

Mahkeme iki yıl sürdü. Nüfus kâğıdı olmadığından bir yere girip çalışmıyorum da... Borç gırtlığa geldi. Bigün her nasıl olmuştusa, ben kendimi kaybetmişim, ilerigeri söylenmişim. Ne dediğimi hiç bilmiyorum. Beni yakalayıp cezaevine tıktılar. Yahu, siz beni nasıl hapsedersiniz? Ben yaşıyor muyum? Ölmüş adam hapsedilir mi?

– Ulan, ölü olan konuşur mu? Koca herif karşımda, ölüyüm diyor.

Hapse girdiğime sevindim, biliyor musunuz? Hiç olmazsa, insanın yaşadığına inanacağı geliyor. Hapisten çıkınca, kahrettim. Baktım, mirası alacağım yok. Alacaklılar da sıkıştırıyorlar. Aldım başımı, İstanbul'a geldim. Bir işe giremiyorum. Bir kızla sevişmeye başladık. Evlenelim dedik. Evlenemem. Yaşamıyorum ki evleneyim... Nüfus müdürlüğünden ölü diye kaydım gelir. Biz nikâhsız yaşamaya başladık. Neyle geçineceğiz? Fabrikalara giremiyorum, bir iş tutamıyorum. Yerime bir adam buldum, onun adına bir dükkân açtım. Ben resmen ölü olduğumdan, kendi dükkânıma sahip olamıyorum. Bir yıl böyle geçti. Dükkânı üzerine yaptığım adam, bütün paraları alıp kaçtı. Kaçsın, bir de vergi geldi mi? Ben o adamla bir sözleşme yaptığımdan, vergiler bana geldi. Yaşamıyorum, diyorum, dinleyen yok.

Ne yapacaktım başka... Hırsızlığa başladım. Yakalandık. Resmen ölüyüm derim, dinlemezler. "Ölü çalar mı? Hırsızlık ederken yaşıyorsun..." diyorlar.

Cezaevine girdiğime sevindim. Hiç değilse insan nerdeyse yaşadığına inanacak. İşte böyle... Okula gireceğim, ölüsün, diyorlar. Askere alırken, yaşıyorsun, diyorlar. Miras isteyince, ölüsün, diyorlar. Hapse atacaklarsa yaşıyorum. Evlenirken, ölüyüm.

Benimki yine bişey değil. Ben eskiden yaşamışım da, sonra ölmüş görünüyorum. Yani resmen yaşamıyorum. Benim dört çocuğum var, onlar ne yaşıyor, ne de ölü; dördü de resmen doğmamış.

Babaları resmen yaşamayınca, çocuklar doğar mı?.. Üç gün sonra yine hapisten çıkınca resmen yaşayamayacağım.

Gardiyan Yarımporsiyon, düdüğünü öttürdü. Avluda gezinenler koşuşlarına doğru yollandılar. Biz de kalktık.

– Ağabey, dedi, yaşasak ne olacak... İş, memleket yaşasın. Öyle değil mi? Biz yaşasak da olur, yaşamasak da... Tek memleket sağolsun, memleket yaşasın da...

GÖZÜNE GÖZLÜK

Bir sağlık raporu almam gerekiyordu. Yirmidört yaşımın aklınca, geleceğim bu sağlık raporuna bağlıydı.

Sırayla bütün muayenelerden geçtim, hepsinden sağlam çıktım. Bitek göz muayenesi kaldı. Gözlerime çok güvendiğim için, onu sona bırakmıştım.

Göz doktoru muayeneden sonra,

– Raporunuza yazıyorum, dedi, bir diyoptri miyop... Bir de reçete yazıyorum, gözlük takacaksınız.

Dünya karardı sandım. O yaşımın anlayışına göre, gözüm bozuk çıkıp da parlak geleceğim birden sönmeseydi, şimdi bambaşka biri, büyük bir adam olacaktım. Ne gibi? Deyin ki Boğaz vapurlarında kaptan yada bir devlet dairesinde şube müdürü filan...

Eskiden beşyüz adım ötedeki kara ineğin kuyruğuna konmuş atsineğini bile seçerken, muayeneden çıktıktan sonra, burnumun ucuna yaklaştırdığım gazetenin yazılarını okuyamaz oldum. Her sorana,

– Gözlerim miyop... diyordum.

– Miyop olamaz, dediler.

– Neden?

– Miyop uzağı görmez. Sen yakını görmüyorsun.

Miyop gözün uzağı görmediğini okulda öğrenmiştik ama, unutmuştum. Başkalarının uyarmasından sonra yaptığım yanlışlığı anlayarak, gazete, kitap okumaya başladım. Ama üç adım ötedeki duvarı görmüyordum. Gözlük alacaktım, ama reçeteyi yitirmiştim. Başka bir göz doktoruna muayene oldum. Doktor,

– Gözleriniz sapasağlam, dedi.

– Nasıl olur, daha bir ay önce bir diyoptri miyop vardı.

Doktor kızdı,

– Onu kim söylemişse düpedüz haltetmiş, dedi.

Ben de o kanıda olduğum için, gözlerim eskisinden çok daha iyi görmeye başladı. Kırkbeş yaşıma kadar gözlük takmadım.

Bundan yedisekiz ay kadar önce eve gelen bir arkadaşım,

– Neden gözlük kullanmıyorsun? diye sordu.

– Neden kullanayım?

– İnsan bu yaşa geldi mi gözlüksüz olmaz. Şimdi gözlük kullanmazsan, ilerde büsbütün gözlerin bozulur, hiç görmezsin.

Arkadaş gitti, benim gözlerimde de bir bulanıklık başladı. Ne uzağı, ne yakını görebiliyorum. Ayrıca bir de gizli özentimi söyleyeyim. Hayatta gizli gizli iki şey istemişimdir. Biri, saçlarımın dökülüp alınımın açılmasını, biri de gözlük takmayı. Bu ikisi, insanı aydın kişi gösterir. Kasap çırağını al, saçı dökülüp, alını açılın, bir de gözlük taksın, üniversiteye doçent yap, gitsin.

Bu iki isteğimin biri bile olmadı. Ne istedik de oldu ki, bunlar olsun.

Saç derseni, gündengüne sıklaşır. Hiç olmazsa gözlük takayım da, görenler de okuryazar adam desin.

Bir göz uzmanı doktora gittim. Muayene etti,

– Bir yetmişbeş diyoptri miyop, dedi.

Demek yirmi yıl önceki ilk muayene eden doktorun dediği doğruymuş. O zamanki bir diyoptri artmış, bir yetmişbeş olmuş.

Reçeteye göre bir gözlük aldım. Gözlüğü takınca bir baş dönmesi, mide bulanması başladı, – affedersiniz – durmadan kusuyorum. Vapur tutmuş gibi, içim dışıma çıkacak. Gözlüğü çıkarıyorum, hiçbir şey görmüyorum. Takınca hem görmüyorum, hem kusuyorum. Taksam bitürlü, takmasam bitürlü, gözlük değil, bela...

Bir arkadaş halime acıdı,

– Ben sana çok iyi bir göz doktoru salık vereyim, ona git... dedi.

Gittim. Doktor önce beni, sonra gözümdeki gözlüğü muayene ettikten sonra,

– Bu gözlüğün reçetesini hangi sersem verdi? Senin gözlerin miyop değil... dedi.

– Ya ne?

– Hipermetrop, iki diyoptri hipermetrop...

Bir bozukluk olduğunu anlamıştım. Hipermetrop yerine miyop denirse, yanlışlık olmaz mı?

Reçeteye göre bir gözlük yaptırdım. Bu gözlük kusturmuyor, mide bulandırmıyor. Gelgelelim, bu da beni ağlatıyor. Gözlüğü takmakla gözlerimden yaş boşanıyor. Hüngür hüngür ağlıyorum. Ağladıkça da içime bir gariplik çöküyor, büsbütün ağlıyorum. Yalnız cenaze törenlerinde takılacak bir gözlük. Ağlaya ağlaya gözlerim kan çanağına döndü.

Candan bir arkadaş,

– Yahu, kör olacaksın. Bir devlet hastanesine git, dedi. Özel doktor başka, koca devletin hastanesi başka.

Hastanedeki göz doktoru üstelik profesörmüş. Evet, hastane kliniği başka. Hertürlü araç var, pırıl pırıl...

Profesör gözlerimi muayene etti. Ben de başıma gelenleri anlattım :

– Biri miyop, dedi, öbürü hipermetrop, dedi.

Profesör kızdı,

– Vay şey oğlu şeyleri!... diye bağırdı. Senin gözünde ne miyopi var, ne hipermetropi... Senin gözlerinde astigmatizm var...

Profesörün reçetesine göre bir gözlük yaptırdım. Bu gözlük çok iyi geldi. Herşeyi çok iyi görüyorum. Yalnız hiçbirşeyi yerli yerinde göremiyorum. Dünya benden uzaklaştı. On yıldır içinde oturduğum odanın karşı duvarı, otuz metre uzağa gitti. Bir arkadaşımın elini sıkacağım, ne mümkün... Yazı yazacağım, elimin altındaki kâğıt iki metre ilerde görünüyor. Dürbünün tersinden bakar gibi birşey. Herşey uzaklaştı ve küçüldü, insanlar mercimek kadar... Aman bu benim hoşuma gitsin de bana bir büyüklük gelsin! Herşey benden küçük ve uzakta, aman ne güzel!... Hepsi iyi de, yemek yiyemiyorum. Masaya oturuyorum, önümdeki yemek tabağı yirmi metre ötede görünüyor. Burnum sıcak çorbanın içine giriyor da ben kaşığı iki metre uzakta görünen kâseye uzatıyorum. Yiyemez, içemez, yürüyemez oldum.

Kolumdan tutup bir başka göz doktoruna götürdüler. Öğrenimini Amerika'da yapmış bir doktor... Dediklerine göre, köstebeğe kurt gözü takarmış. Uzun uzun muayene ettikten sonra,

– Bu gözlüğü hangi (.....) verdi, dedi. Vay sersem herif vay... Bunlar da doktoruz diye geçiniyor, öyle mi? Savcılığa şikâyet etse-niz, diplomasını elinden alırlar.

– Benden bulmasın, Allahından bulsun... dedim.

– Sizin sağ gözünüz birbuçuk, sol gözünüzse iki diyoptri mi-yop.

Yeni bir gözlük aldım. Bukez de herşeyi çatal çatal görüyorum. Bizim evdeki yedi nüfus, olmuş ondört kişi... Önceleri “İnsan in-sana benzer, bu insanlar çift yaratılmışlardır” diye aldırmadım. İn-san insana benzerse bu kadar da mı benzer... Haydi başka insan öyle, ya kendim. Ayaklarıma bakıyorum, dört. Bir elimde on par-mak. Çıldıracığım.

Başka bir göz doktoruna gittim. Bu’ da Almanya’da okumuş.

– Size bu gözlüğü hangi (.....) verdi? dedi.

– Ne var?

– Ne olacak, yanlış.

Benim sol gözüm üç diyoptri miyop astigmat, sağ gözüm iki-buçuk diyoptri hipermetropmuş.

Onun verdiği gözlükten sonra ne gece, ne gündüz, hiçbirşey göremez oldum. Her yer zifiri karanlık. Başka bir doktora götür-düler. Adam güldü :

– Hangi (.....) verdi bu reçeteyi?... Sizin gözlerinizde hiçbirşey yok, sapasağlam.

– Göremiyorum. Heryer karanlık.

– Gözlerinizde tavuk karası var da ondan...

Haplar, iğneler, vitaminler, bir de yeni gözlük... Bu gözlüğü ta-kınca uzakta olanı burnumun dibinde görüyorum. İskeleden va-pura binmek için ayağımı attım, azkalsın denize gidiyordum. Va-pur daha iskeleye yanaşmamış, ben vapura biniyorum.

Dolaşmadık, gitmedik göz doktoru kalmadı. Biri sağ gözüm miyop, sol gözüm hipermetrop dediyse, öbürü tersini söyledi. Bi-ri astigmat, dedi, öbürü perde inmiş, dedi. Bu perde inmiş diye-nin verdiği gözlükle, herşeyi yeşil görmeye başladım. Bukez de doktor “daltonizm var!” dedi.

Yani, aldığım gözlükler sayesinde eşyanın, önden, yandan,

uzaktan, yakından, kaç türlü, kaç renk görülebilirse hertürlüsünü, her rengini gördüm. Son taktığım gözlük de, herşeyi bana yukardan gösteriyordu. Dünya ayağımın altından 40-50 santim aşağı inmişti. Düz yolda yürürken, kendimi merdivenden iniyorum sandım. Deve gibi lap lap adım atmaya başladım. Buyüzden köprü merdiveninden inerken, ayağımın altındaki basamak bana bir metre daha aşağıda görüldüğü için, adımımı atayım derken düşüp ta aşağıya kadar yuvarlandım.

Gözlüğüm düşmüştü. Gözlüksüz hiçbirşeyi göremiyordum. Yörem buğu içindeydi. Beni yerden kaldırdılar.

– Aman gözlüğüm nerede? dedim.

Gözlüğümü bulup verdiler, taktım. Allah Allah... Hayatımda hiç bu kadar iyi gördüğümü hatırlamıyorum. Herşey yerli yerinde, net, güzel. Yanlışlıkla başkasının gözlüğünü mü taktım diye baktım. Hayır, benim kalın siyah çerçeveli gözlüğüm. Ne kadar sevindiğimi anlatamam. Artık göz doktorlarından kurtulmuştum. Gazetenin en küçük harflerini gördüğüm gibi, uzaktaki vapurların burundaki yazıları da okuyorum.

O sevinçle eve girdim. Karım.

– Gözlüğün camına ne oldu? dedi.

– Ne olmuş?

Gözlüğü çıkardım. Parmağım çerçevenin halkasından öbür yana geçti. Gözlüğün camları yoktu. Merdivenden düşünce kırılmış. O gündenberi gözlüksüz çok iyi görmekteyim.

KIZ UCUZA GİTTİ

Veralan köyündenim. Bizim Veralan köyü, ilçeye yayan dört saat çeker. Bizim köyde, olmaz olsun, Göçmen Sabri derler biri var. Göçmen, denir ya, biz doğduğumuzda o köydeydi. Lakabı eskiden beri Göçmen diye kalmış.

Göçmen Sabri'nin Resmiye diye bir kızı var. Bu Resmiye yedi-sekiz yaşlarındayken, anası kadın öldü. Ben de o sıra onbeşimde var yokum. Göçmen Sabri yeniden evlenmek istediye de, köyde hiçbir karı varmadı buna. Karısını açlıktan öldürdü diye adı çıkmış bikez. Göçmen Sabri de kızmış bu dedikoduya, duyduğumuza göre bigün kahvede,

– Ulan, demiş, bu köyü karısıyla kızıyla tapom altına geçirmezsem bana da Göçmen Sabri demesinler.

Bunun üzerine kahvedekiler Göçmen'i Yatırbel'in dönemecine kadar kovalamışlar. Bana kalsa, bilerekten tutmamışlar. Tutsalar, leşini sermek gerek. Onun için, korkutup bırakmışlar.

Göçmen Sabri, bigün Resmiye'yi elinden tutmuş, yayan yapıldak kasabaya götürmüş. Eşëği yok, atı yok, iti yok... Bir boynu bükük Göçmen Sabri.... Resmiye'yi de görsen, sıçan gibi bişey, boynu çöpten ince...

Sabri dönüşün bibaşına geldi köye. Bir de duyduk, beşyüz liraya kızı bir memura evlatlık vermiş.

– Ulan utanmadın mı beşyüz liraya kızı satmaya? diyorlar.

– Neden utanacağım, diyor, ben onu bu boya getiresiye ağırlığınca altın döktüm.

İtin zoruna bak. Ulan sen altını düşünde gördün mü? Cebine beşyüzü koyunca kabardı da kabardı... Daha önüne durulmaz oldu. Eskiden ona varmak istemeyen dul karılar yolunu gözler oldular. Herif bir “hee” dese, beş karı birden döşëğine varacak.

Aradan bir zaman geçti, bir de baktık, Göçmen Resmiye'nin

elinden tutmuş, köye geri getirdi. Köylük yer, çabuk duyulur. O memur başka biyere tayin olunmuş. Göçmen Sabri de bunu kollarmış.

– Yavrumu verin. Et tırnaktan ayrılmaz. Ben kızımı, burada kalacaksınız diye size emanet bırakmıştım... diye memurun başına tebelleş olmuş.

Memur,

– Beşyüzü geri ver, kızını al... demiş.

Adam sonunda yüze de razı olmuş ya, Göçmen Sabri,

– Kızımı kaçırıyorlar, yetişin!... diye bağırıp sesini candarma komutanına dek duyurmuş.

Çok geçmeden Resmîye'yi bu sefer ilçede başka birine sekizyüz liraya evlatlık sattı. Önüne gelen yerde,

– Ulan bu köyü tümüyle almazsam, bana da Göçmen Sabri demesinler... diye bağırıyor.

Eski Göçmen Sabri değil ki kovalasınlar. Herifin bir cebinde beşyüz, bir cebinde sekizyüz lira...

“Çiğirimın parçası, gözbebeğim yavrumu dövüyorlar” diye şikâyet edip, oradan da kızı geri almış, başka birine bin liraya vermiş. Göçmen Sabri bu alışverişi bikaç kez yapınca, artık ilçede yutturamamış, kızı vilayete götürüp, binbeşyüz liraya bir çocuksuz memura evlatlık vermiş.

– Utanmaz mısın? diyorlar.

– Utanacak ne var, ben onun ağırlığınca altın döktüm, diyor.

Bunu söyleyip cebinden desteyle paraları çıkarıp sayıyor, sonra kahveci Zihni'ye soruyor :

– Heğri, benim borcum ne?

– İki kahveyle üç çay, Göçmen emmi.

Göçmen desteden çektiği bütün yüzlüğü uzatıyor :

– Bozuğun var mı heğri?

Vilayetteki memur İstanbul'a tayin olmaz mı... Göçmen Sabri bunu duyup yetişesiye, Resmîye'yi birlikte alır İstanbul'a giderler. Sabri dövünür :

– Et tırnaktan ayrılmaz. Ben onu bu yaşa getiresiye...

Arkalarından kalktı, o da İstanbul'a gitti. Çok geçmeden biba-

şına geri döndü.

– Kız nerede?

Göçmende ses yok ama, sesi daha bir kalınlaşmış, cebinden bütün beşyüz lirayı çıkarıp kahveciye sesleniyor :

– Heğri, benim kaç kahve borcum var? Beşyüz lira bozuğun var mı heğri?

Göçmen Sabri'ye her ay İstanbul'dan postayla ikiyüz lira gelmeye başladı. Yahu, bizim Veralan'da ayda ikiyüz lira ne demek?

Bir karış toprak, bitek davar, sığır da almıyor. Köyün yaşlıları ona eskisi gibi “ulan Göçmen” diyemiyorlar; “Bre Sabri oğlum” diyorlar. Akıl veren verene :

– Bre Sabri oğlum, şuralardan biyerden bikaç evlek toprak al...

Göçmen Sabri,

– Sizin var da n'olmuş yani, diyor, hanginizin cebinden ikiyüz kayme çıkar?

– Bre kardeşim Sabri, mal al, davar al...

– Sizin var da n'olmuş yani, hanginizin...

Sonra kih kih gülerek,

– Bekleyin hele, diyor, tüm davarlar, mallar, tarlalar, benim olacak...

Ben askere gittim, döndüm ki Resmiye köyde. Velakin birader, o sıska Resmiye gitmiş de yerine resim gibi bir kız gelmiş. Allah Allah... Ulan, bela mısın, afet misin, salgın mısın, yangın mısın, sel misin, deprem misin, hey gayurun kızı... Yahu bir uzaktan baktı mı, adamı yıldırım çarpmış gibi yere yıkıyor be...

– Ben bu kızı ele koymam, tövbe...

– Sen avucunu yala, dediler. Göçmen onu çoktan Numan Ağa'nın oğlu Bekir'e sattı bile. Bekir, kızın her yaşına bir koyun hesabıyla onyediyi koyun verip kızı kapattı bile. Yakında düğünleri olacak...

Göçmen Sabri “Koyunların herbirini yüzyirmişişer liradan sattım, yarısını da bir tamam aldım” diye Numan Ağa'nın elinden bir de senet almamış mı!

– Aman baba, bu Resmiye ele giderse, daha ben bu köyde duramam...

Babam gider Göçmen'e,

– Bre kardeşlik, der, biz bu Resmiye'nin herbir yaşına bir koyun verdikten başka, senin için de ayrıca bir öküz feda ederiz. Sen gel Resmiye'yi Numan'ın Bekir'e vermekten cay, bizim oğlana ver.

Göçmen Sabri,

– İdare etmez, ben onu bu boya getiresiye ağırlığınca altın döktüm... der.

Babam kızar,

– Bre kardeşim, Numan Ağa'ya idare ediyor da, bize gelince mi idare etmez. Senin için bir öküzü de gözden çıkardık işte...

Otururlar pazarlığa. Tut aşağı vur yukarı, Resmiye'nin herbir ayına bir koyun vermek şartıyla uyuşurlar. Resmiye'nin kafa kâğıdını kasabaya götürüp kaç aylık olduğunu hesaplatırlar. Resmiye ikiyüzdokuz aylık çıkar.

Gelgelelim, bizde topu toplamı kırk koyun var. Başladık, köyden parayla koyun toplamaya. Koyun yüzyirmiden yüzelli liraya fırladı. Neyse biz ikiyüzdokuz koyunu, seçmece toplayıp Göçmen Sabri'ye verdik. Bir de babamdan "Herbiri yüzaltmış liradan ikiyüzdokuz koyun ve üçbin liraya bir adet öküzü Göçmen Sabri'ye sattım ve bir tamam paramı teslim aldım" diye bir de senet aldı.

Biz düğünün hazırlığına başladık. Demeye kalmadı, bu Göçmen Sabri denen alçak geldi, babama,

– Biz seninle pazarlığı yanlış yapmışız, dedi.

– Neden?

– Kızın yaşını yanlış hesaplamışız. Ben gidip ilçede nüfus memurluğundan sordum. Resmiye onyediyedi değil, yirmiiki yaşında. Hesaplattım : Sen bana ikiyüzaltmışsekiz koyun vermeliymişsin. Beni kandırmışsin. Daha senin bana ellidokuz koyun borcun var. Ya ellidokuz koyun daha verir, Resmiye'yi alırsın, ya bu işten dönersin.

– Yahu, nasıl olur, bizim oğlan yirmiikisinde... Yeni döndü askerden. Bizim oğlan doğduğunda sen daha evlenmemiştin.

– Hesap şaşmaz... Ben onu bu yaşa getiresiye ağırlığınca altın döktüm efendi. Daha aşağısı kurtarmaz.

İş anlaşıldı. Resmiye'yi alacağımızı duyunca bunlar Numan Ağa

ile birlik olup, iki yalancı tanık uydurarak, Resmiye'nin yaşını mahkemeden büyütmüşler. Numan Ağa ile karısı da yalancı tanık...

Babam, bana,

– Oğul, dedi, bunlar köyde davar, sığır bırakmaz alırlar, gel biz bu işten cayalım.

Caymasak ne olacak... Bizde ne davar kaldı, ne para... Ocağımızı söndürecekler. Parayla sattık diye senet de verdiğimizden, koyunları geri alamıyoruz. Numan Ağa, Resmiye'nin nüfustaki yaşının herbir ayına bir koyun hesabıyla ikiyüzaltmışsekiz koyunu vermişse de bu sefer de araya muhtarın oğlu girdi.

Muhtarın oğlu,

– Ben, demiş, Resmiye'nin her haftasına bir koyun veririm.

Kasabaya gidip hesaplatmışlar, binyetmiş şu kadar koyun ediyor. Ulan bu kadar koyun köyde bile yok...

– Yetişmezse, yedi koyun yerine bir sığır...

Muhtar bunların hepsini verdi. Bütün köy muhtara kızıyor. Bi-gün Numan Ağa, babama geldi,

– Yahu, dedi, bu kıza yazık oluyor. Sen iyisini bilirsin, bu kız bana kalsa yirmibeşinde olacak. Zavallının hakkını yiyorlar.

Babam,

– Senin yanlıştın var Numan Ağa, dedi, yirmibeş değil, yirmise-kiz olacak. İyisini bizim karı bilir, ona soralım.

Anama sordular. Anam,

– Sizin yanlıştınız var, dedi, Resmiye ile benim aramda on yaş var yok. Resmiye otuzundadır.

Hep birden Göçmen Sabri'ye gittiler :

– Aman heğri, bu Resmiye öksüz bir kız. Köyün bir tanecik öksüzü. Yazık değil mi hakkı yensin... Otuz yaşında olacak bu kız.

– Öyledir, dedi, daha bile büyüktür ya, biz nüfusa küçük yaz-dırılmışız.

– Yahu, öksüze günah. Gel şu yanlışığlı düzeltelim.

Babamla Numan Ağa tanık olup Resmiye'nin yaşını otuz yaptır-dılar. Otuz yaş demek, her haftasına bir koyundan binaltıyüz koyun eder. Versin de muhtar, kızı oğluna alsın bakalım. İsterse

alsın, kendi bilir. Doğru doğru, dosdoğru, bu Resmiye benim anamdan da yaşlı değil mi yani...

Derken araya Gedikoğlu İbrahim girdi. İbrahim'in babası yeni ölmüş, dünyanın tarlası Gedikoğlu'na kalmış. Gider Göçmen Sabri'ye,

– Sen, der, onu bunu bırak, senin davar dediğin, sığır dediğin nedir ki... Ben Resmiye'nin her bir ayına bir dönüm tarla veririm. Var mı bir diyeceğin...

Göçmen,

– Kurtarmaz, der, ben onu bu yaşa getiresiye ağırlığınca altın döktüm.

Resmiye'nin her bir ayına bir dönüm tarla üzerinden kesişirler.

İş kumara bindi kardeşim. Bikez baştan pazarlığa girip, zarar etmişsin. Zararını çıkarmak için herkes pey sürüyor. Babam,

– İş tarlaya bindiyse biz de varız, dedi.

Babam, Göçmen Sabri'ye gider,

– Yahu, der, sen bu parmak kadar kızı otuz yaşında yaptın, ayıptır. Böyle giderse, kızın senden yaşlı olacak. Gel sen, Resmiye'nin her yazına her güzüne bir dönüm tarla verip, kızı bizim oğlana alalım.

Bunu duyar da öbürleri durur mu! Numan Ağa otuz yaş üzerinden yazına güzüne birer dönüm hesabıyla altmış dönüm tarlanın tapusunu Göçmen Sabri'nin üstüne yapar.

Köyde herkes birbirine dargın. Bir Göçmen'le konuşuyoruz. Böyle giderse Göçmen Sabri, köyde davar, sığır bırakmadığı gibi, kimseye tarla ney de koymayacak. Tüm köyün üstüne oturup bizi yurdumuzdan edecek.

Resmiye'nin namı yürümüş birader, kasabayı vilayeti tutmuş. Kasabadan bezet Nuri Bey'in oğlu geldi,

– Ben, dedi, Resmiye'yi her bir kilosuna yetmişbeş lira verir alırım.

İlkten hesaplayamadık kardeşim. Bizim kilo hesabına aklımız erer mi? Herif tüccar oğlu olduğundan, tartıyı, okkayı iyi biliyor. Kilosuna yetmişbeş lirayı duyanca biz çekildik. Resmiye'yi kantara vurdular, fukara kırksekiz kilo gelmez mi? Tuu... kırksekiz kilo-

su, yetmişbeş liradan, eder üçbinaltıyüz lira... Yahu Resmiye, bir sağmal inek parasına gidecek... Davar olarak, tarla, mal olarak, biz bundan daha çoğunu verdik de kızı alamadık. Gördün mü şu kasabalı aklını sen.

Muhtar,

– Olmaz, dedi, bu kantar bozuk.

Bezez Nuri'nin oğlu,

– Neden, diye sordu.

– Neden olacak, belli bişey işte... Bir köyün bir Resmiye'sini üçbinaltıyüz liralık getiren kantar doğru olur mu ulan? Sen bu Veralanlılar'ı enayi mi belledin...

Oğlanı boğacağız. Bunun üzerine,

– Pekiy, dedi, iki kilo da benden gitsin de yuvarlak hesap elli kilo diyelim, var mı bir diyeceğiniz?

Babam,

– Razi değiliz, dedi.

Bezez Nuri'nin oğlu,

– Dediğiniz olsun, dedi, doğru tartan bir kantar olsaydı bu Resmiye kaç kilo çekerdi, siz söyleyin. Ama elinizi vicdanınıza koyun.

Herkes birbirine baktı. Muhtar,

– Enazından bu kız yüz kilo da mı çekmez be... dedi.

Babam,

– Bize söz düşmez, dedi, kızın babası burda. Kızının kaç kilo çektiğini o kantardan iyi bilir, kendi söylesin...

Göçmen Sabri şöyle bir durup düşündü.

– Yüzelli kilo rahat var, dedi, fazlası var, eksigi yok...

Nuri,

– Olsun, dedi, sizin akıl kantarı daha doğru olsun...

Bir hesaba vurdular, yüzelli kilo üstünden Resmiye onbirbini-kiyüzeli lira tuttu. Oğlan paraları saydı. Hesabı bir daha yaptılar. Gene öyle. Yere yüzelli tane taş sayıp koydular. Nuri, her taşın önüne yetmişbeşer lira bıraktı. Hesap gene öyle...

Göçmen Sabri dövünüyor :

– Yahu vara ikiyüz kilo deseymişiz be... Bu para, bunun harcını borcunu kurtarmaz. Yüzelli kilo kız yetiştirmek kolay mı? Onun

ağırlığınca ben altın döktüm.

Bezez'in oğlu dönüp gitti. Ay başına düğün olup kızı da götürcek.

Resmiye'nin yaşını büyültmek kolay, iki tanık işi... Kilosu artmaz ki, kantar işi birader. Ulan bir sığır bile üçyüz kilo gelmez, ne diyecektik... Göçmen Sabri hababam kızı besliyor ki, yüzelli kilodan ağır çeksin de pazarlıktan dönsün. Kızı tartıyorlar, şişmanla yacağına zayıflıyor. Kırk yedi, kırk altı... Babası...

– Ye ulan namussuz, diye kızı döver durur.

Resmiye bir sopa yer, bir yemek yer. Kız beş kilo yiyor, tartılınca altı kilo eksik geliyor. Yoksa bu kantar gerçekten bozuk mu?

Derken iş anlaşıldı. Bu muhtarın namussuz karısı var ya,

– Ye kızım, iç kızım... diye Resmiye'ye boyuna İngiliz tuzu içirtmiş.

– İç şu balıkyağını da şişmanla kızım... der, dayarmış hintyağını.

Uçkuru elinde, kızın içi gidiyor. Beş kilo yerse, altı kilo çıkarıyor. Muhtarın niyeti başkaymış. Biz hababam Resmiye'nin kilosunu arttıraduralım, kızın fiyatını arttırmak aklımıza gelmez. Bu alçak Muhtar,

– Ben Resmiye'nin kilosuna beşyüz lira veririm, demez mi...

Yetmişbeş lira nerde, beşyüz lira nerde? Karısı, Resmiye'yi zayıflatıp zayıflatıp on kiloya düşürecek, kilosuna beşyüzden beşbin liraya kızı kapatacaklar.

– Kilosu beşyüze bende, diyor, yalnız şehire götürüp eczanede tarttıracağız.

Biz bu pazarlıktayken şehirden üç kişi geldi.

– Duyduk, dediler, Veralan'da gelinlik bir kız varmış. Görme-ye geldik. Oğlumuzu alacağız. Kilosuna beşyüz vermişler. Biz de bir görelim. Esmerse biz kilosuna yediyüz, sarışınsa bin lira veririz...

Resmiye'yi gösterdiler. Herifler,

– Esmer, dedi.

Yahu, bu kızın neresi esmer?... Esmer diye bizim Arap Selim'e denir. Resmiye, ayvadan sarı bir kız.

Hepimiz Resmiye uğruna yandığımızdan, hiç değilse kız pahalı gitsin de biz de hıncımızı alalım diye,

– Bu kız sarışın... dedik.

Esmerdi, sarışındı derken, ikisi ortası kumral üstünde, kilosu dokuzyüz liradan uyuşuldu. Bu sefer babası,

– Kantarlar bozuk olduğundan kilo hesabına aklım ermiyor, dedi.

Babam,

– İyi, dedi, öyleyse kız bizde, Resmiye'nin her ayına ikiyüzelli lira verdik gitti, oldu mu? Verin kızı. Yabancıya gitmesin...

– Ay işi karışık, dedi, gün üzerine konuşalım.

Şehirden gelenler,

– Olsun, dediler, gününe ne istersin?

Göçmen Sabri ne desin, ne dese az...

– Siz ne verirsiniz? dedi.

– Yaşının hergünü için elli kuruş, nasıl?

– I-ıh....

– Canım, sen de bişey söyle... Pazarlık bu... Darılma!

Al aşağı vur yukarı, hergününe bir lira hesabıyla Resmiye'yi onbinsekizyüz liraya aldılar. Ertesi sabah kızı Veralan'dan götürecekler. İçim yanıyor cayır cayır. Babama gittim. Babam,

– Bırak oğlum, dedi, bu kız bu köyden gitmezse, hepimiz kuru ekmeğe muhtaç düşüp biz bu köyden gideceğzi.

Gece, muhtarın oğlu geldi,

– Arkadaş, dedi, şimdiyedek olan oldu. Şimdi elele verelim, bu kız bizi yaktı bitirdi. Davar, mal, tarla hep elden gitti kızın yüzünden. Ne sana yâr oldu, ne bana... Bu kız dünya yüzüne bir bela gelmiş. Gel biz bu kızı öldürelim de bir sevap işleyelim.

– Aman arkadaş, şu sevabı sen bibaşına işlesene... Sevabı daha çok olur...

– Sana gelişim, ikimiz öldürürsek, ceza ikiye bölüşülür. Yarısı senin, yarısı benim.

– İyi akıl. Bu köyde Resmiye'yi öldürecek yirmi delikanlı çıkmaz mı? Hakim yirmi yıl mapusluk verse, adam başına birer yıl düşer.

Vakit de yok, sabahı gidecekler. Biz o gece otuzaltı kişi olduk. Çifteleri, mavzerleri alıp mezarlık içine pusuya yattık. Bekleriz bekleriz, gelen yok... Öğlen oldu. Bir de öğrendik, Resmiye'yi akşamdan alıp gitmişler.

Resmiye'den bir zaman haber gelmedi. Göçmen Sabri,

– Vah kızım, vah kızım, ucuza gitti kızım... diye dövünür durur.

Neden sonra İstanbul'dan bir hemşehriden haber aldık. Resmiye'yi vurmuşlar. Zavallı Göçmen ne ağladı, ne ağladı.

– Kız ucuza gitti, kız ucuza gitti... diye diye yandı durdu.

BİZ ADAM OLMAYIZ

Kalabalığın içinden birisi “Biz adam olmayız birader!” dedi mi öbürleri de, “Eveet, çok doğruuu, olmayız” diye baş sallarlar. Biri de çıkıp, “O nasıl söz efendi... Sen sayıyla kendine gel bakalım!” demez.

Yirmibeş yaşlarında, kanımın fokur fokur kaynadığı günlerde ben bunu deneyecek oldum. Ada’ya giden vapurda neye kızdığını anlayamadığım yaşlı bir adam,

– Biz adam olmayız!.. diye bağırıp duruyor, salondakiler de, baş sallayarak onu onaylıyorlardı.

Delikanlılık, kanım tepeme sıçrayıp,

– Neden adam olmazmışız, bal gibi de adam oluruz... Öyle bir adam oluruz ki herkes de şaşar kalır... diye bağırdım.

Salondaki yolcular sözleşmişler gibi yaygarayı bastılar:

– Adam olmayız...

– Adamlık bize çok uzak...

– Biz adam olmayız...

Bu yaygara karşısında kızgın ihtiyarın yüzü yumuşadı da, bana,

– Bak oğlum, dedi, duyuyorsun ya, hep birden “Adam olmayız!” diye barbar bağırıyoruz. Demek ki adam olmayacağız, zorla değil ya...

– Oluruz, biz adam oluruz... dedim.

– Biz adam oluruz, demek biz şimdi adam değiliz, demektir, öyle değil mi? dedi.

Hiç sesimi çıkarmadım, ama o gündenberi yıllardır hep düşünür dururum: Biz neden adam olmayız?

Son hapse girişim benim için büyük bir şans oldu, çünkü yıllardır araştırdığım nedeni cezaevinde öğrendim. Cezaevindeki eli li kişilik siyasi tutuklular koğuşunda yurdumuzun seçkin aydınla-

ryıla, tanınmış işadamlarımızla, ünlü kişiler, valiler, genel müdürler, düşük milletvekilleri, ilerigelen politikacılar, yüksek memurlar, mühendisler, doktorlarla birarada yaşadım. Koşuş arkadaşlarımın çoğu Avrupa'da, Amerika'da okumuş, yabancı ülkeleri gezip dolaşmış, bikaç dil bilen kişilerdi. Düşüncelerimiz birbirine karşıtı ama, yine de onlardan çok şeyler öğrendim. Öğrendiklerimin başında da, neden adam olmadığımız geliyor.

Ziyaret günleri hiç de iyi haberler almıyordum; evin kirasını verememişiz, bakkala borçlanmışız, daha bunlar gibi bisürü tatsız haberler... Ne yapacağımı şaşırılmışım, hiçbir umarım yoktu. Hemen bir roman yazayım da, dedim, belki gazetelerden birine satar, biraz para alırım. Çoktanberi yazmayı tasarladığım bir roman konusu vardı kafamda. İşte bu kararla kalemi kâğıdı elime aldım, ranzadaki yatağıma çöktüm. Vakit yitirmek, lafla, boş şeylerle zaman geçirmek istemiyordum. Daha bikaç satır ancak yazabilmişim, koşuş arkadaşlarımdan seçkin bir aydın geldi, yatağımanın ucuna oturdu. İlk sözü,

– Biz adam olmayız, adam olmayız... demek oldu.

Kendisine bişey sormadım.

– Bakınız, neden adam olmayız, diye kendiliğinden açıklama-ya girişti:

– Ben İsviçre'de okudum. Belçika'da altı yıl çalıştım.

İsviçre'deki, Belçika'daki yaşayışını uzun uzun anlattı. İşimden alıkonulduğum için çok canım sıkılıyordu ama ne diyebilirdim!.. Arada sırada önümdeki kâğıtlara bakarak kalemi kâğıt üstünde gezdirerek işim olduğunu konuşmasını kısa kesmesini istediğimi sezdirmeye çalışıyordum. Ama oralı olmuyor boyuna anlatıyordu:

– Oralarda elinde kitap olmayan insan göremezsiniz. İki dakika boş kalsalar hemen kitaplarını açar, okumaya başlarlar. Otobüste, tirende, her yerde durmadan okurlar. Hele evlerinde görse- nüz, şaşarsınız, herkes kendine göre eline bir kitap alır, boyuna okur.

Belki anlar da gevezeliği keser diye,

– Aman ne iyi, ne iyi... dedim.

– Tabii, dedi, bir de bize baksanıza; burada bu kadar sözde en-

telektüel toplanmış, bitek kitap okuyan var mı? Biz adam olmayız beyim, olmayız.

– Doğru... dedim.

Ben, “doğru” deyince yeniden hızlandı, Belçikalıların, İsviçrelilerin durmadan kitap okuduklarını anlattı da anlattı. Yemek zamanı geldiği için ikimiz de kalktık.

– Şimdi anladınız mı biz neden adam olmayız?.. dedi.

– Evet... dedim...

Yarım günümü İsviçrelilerin, Belçikalıların durmamasıya nasıl kitap okuduklarını dinlemekle geçirmiştım.

Öğle yemeğini çabucak yiyerek, yatağıma geldim, hemen romana başladım. Kâğıtlar dizimde, kalem elimde düşünüyorum, daha bişey yazmaya kalmadan koğuş arkadaşlarımdan birisi geldi, yatağa oturdu.

– Ne yapıyorsunuz?

– Bir roman yazmaya çalışıyorum...

– Burada yazamazsınız ki, şu gürültüye baksanıza... Siz hiç Avrupa'ya gittiniz mi?

– Hayır, Türkiye'den dışarı çıkmadım.

– Aaaa, yazık! Ben sizin Avrupa'ya gitmenizi çok isterdim; görmek, yaşamak başka şey, görüşünüz genişlerdi. Hemen hemen bütün Avrupa'yı dolaştım, gitmediğim yer kalmadı. Ençok Danimarka'da, Hollanda'da, İsveç'te bulundum. Bakınız oralarda nasıldır. Bikez insanların birbirine saygısı vardır, birbirlerini rahatsız edecek gibi yüksek sesle konuşmazlar. Bir de bizim şuradaki halimize baksanıza, nedir bu gürültü patırtı... Öyle ya efendim, belki ben uyuyacağım, belki yazacağım, okuyacağım, belki bir işim var... Siz bu gürültüde patırtıda dünyada roman yazamazsınız, bırakmazlar ki...

– Gürültüde yazarım da, yalnız yanıbaşımda birisi konuşursa yazamıyorum.

– Canım efendim, gürültü olmasa daha iyi değil mi? Ne hakları var sizi rahatsız etmeye, yavaş da konuşabilirler. İşte Danimarka'da, İsveç'te, Hollanda'da katiyen böyle bişey olmaz. Onun için de adamlar ilerliyorlar. Çünkü onlarda insanın insana saygısı var-

dır.

Bu saygı üstüne türlü örnekler de göstererek konuştu da konuştu. Terbiyesizlikti ama ne yapayım, o anlatırken başımı kâğıtlara eğip yazmaya başladım; yazmıyordum, yazarmış gibi yapıyordum.

– Hiç boşuna uğraşmayın, yazamazsınız, sinirleriniz bozulur, dedi; Avrupa başka... Avrupalı insan demek, insanın insana saygı duyması demek. Bizde nerdeee... Biz işte bunun için adam olamayız beyim, biz adam olamayız!

Daha çok anlatacaktı ama, iyi ki avukatı gelmiş, çağırdılar da kurtuldum. O gider gitmez çalıştığımı görüp de kimse yanıma gelmesin diye, başımı kâğıtlara büsbütün eğdim. Daha iki satır yazmıştım ki, başka bir koğuş arkadaşı geldi,

– Kolay gelsin, dedi.

– Sağolun, dedim.

Yatağıma oturdu:

– Adamlık bize çok uzak... dedi.

Konuşma açılmasın da çabucak gitsin diye sesimi çıkarmadım.

– Amerika’da bulundunuz mu? diye sordu.

– Hayır...

– Yazık... Amerika’da bikaç ay bulunsaydınız, neden bizim geri kaldığımızı anlardınız. Efendim, Amerika’da bizde olduğu gibi boşuboşuna konuşmazlar, gevezelik yok; vakit nakit, herifler “taym iz mani” demişler. Amerikalı, bir işi varsa ancak o zaman konuşur, söyleyeceğini en kısa biçimde söyler, sonra herkes kendi işine gücüne... Bizde öyle mi? Mesela şurdaki halimize bakın, aylardanberi gevezelikten başka yaptığımız bişey var mı? Hep ipe sapa gelmez laflar. İşte Amerika’da bu yok. Buyüzden de adamlar ilerliyor.

İşim olduğunu anlar da susar, kalkar gider, diye ofladım, puf-ladım; hiç oralı olmadan anlattı durdu. Akşam yemeği zamanı gelmişti. Giderken,

– Biz adam olmayız, dedi; bizde bu gevezelik varken biz adam olamayız.

– Çok doğru söylüyorsunuz... dedim.

Akşam yemeğini yer yemez romanı yazmak için kâğıda kaleme sarıldım.

– Çalışmayınca olmaz, ne yapsak boş... diye yanıbaşında bir ses duydum. Başımı kaldırıncı, koğuş arkadaşlarımdan birini gördüm. Yanımdaki yatağa oturmuştu.

– Siz ne dersiniz? dedi.

– Tabii çalışmalı... dedim.

– Ben Alman terbiyesi aldım.

Nerdeyse patlayacaktım hani... Durmadan anlatıyordu.

– Burada Alman Lisesi'ni bitirdim, yükseköğrenimimi Almanya'da yaptım, uzun yıllar da orada çalıştım. Siz Almanya'da, çalışmayan tek kişi bulamazsınız. Bizde öyle mi? Mesela şurdaki halimize bakın. Yok, yok, biz adam olmayız; adamlık bize daha çok uzak...

Anladım ki ne yapsam, romanı yazamayacağım, boşuna sinirlerim bozulacak; şimdi bırakıp, koğuştakiler uyuduktan sonra yazmaya karar verdim.

O hâlâ Almanya'yı anlatıyordu:

– Almanya'da çalışmamak ayıptır. Nerde olursa olsunlar, Almanlar hiç boş durmazlar; kendilerine bir iş icat eder, mutlaka çalışırlar. Aylardanberi şurdayız mesela, içimizde bitek çalışan var mı? Söylesen, hapiste ne çalışalım, derler. Alman aydını böyle demez. Anılarını yazar, kendi işi üstüne bişey kaleme alır, kitap çevirir, kısacası boş durmaz. Ya biz? Hayır, ne desek boş, biz adam olmayız...

Yanımdan gittiği zaman geceyarısı olmuştu. Artık kimse gelip, neden adam olmadığımız üstüne konferans vermez diye umutla romana başlamışken, birisi geldi. Bu da uzun yıllar Fransa'da bulunmuş. Uyuyanlar uyanmasın diye alçak sesle konuşuyordu. Onun anlattığına göre de Fransızlar, zamanında çalışmasını, zamanında da eğlenmesini bilirlermiş, iş ve dinlenme saatlerini birbirlerinden ayırırlarmış. Ben bu geceyarısından sonra çalışmamalıymışım.

– Şimdi uyuyun ki, sabah erkenden kalkınca dinç kafayla çalışsınız, diyordu; bizde işle dinlenme, eğlenme, hep birbirine ka-

rıstırılmıştır, dinlenilecek zaman çalışır, çalışılacak zamanlarda da dinlenmeye kalkarız. Onun için de verimli olamayız. Bizim adam olamayışımızın sebebi işte budur. Biz adam olmayız.

O yanımdan gittiği zaman, bende de roman yazacak hal kalmamıştı; gözlerim kapanıyordu. Uyudum.

Sabahleyin onlar uyanmadan kalkıp romanı yazmaya başladım. Saygı duyduğum bir koğuş arkadaşım, heladan dönüşünde yanıma geldi:

– İngiltere başkadır; siz İngiltere’de bulundunuz mu hiç?

– Hayır...

– Vah vah!.. Mesela İngiltere’de bir tirene bindiniz. Saatlerce bir kompartımanda yolculuk ettiğiniz adam sizinle bitek kelime konuşmaz. Bizde olsa, ne soğuk, ne kendini beğenmiş derler. Soğukluğundan, kendini beğenmişliğinden değil, nezaketinden, terbiyesinden... Belki siz onunla konuşmak istemiyorsunuzdur, öyle ya, ne diye sizi rahatsız etsin. Bizde olsa, tanıсын, tanımasın; karşısındakinin işi var mı, yok mu, hiç düşünmez, başlar çan çana... Onun için de biz adam olmayız işte...

Dizimin üstündeki kâğıtları dürdüm, yatağın altına, kalemi de cebime soktum, roman yazmaktan vazgeçtim. Orada roman yazamadım ama, yazacağım romandan çok daha değerli olan bir gerçeği öğrendim: Neden adam olamadığımızı!..

Şimdi birisi kızıp da,

– Biz adam olmayız! derse ben hemen parmağımı kaldırıp,

– Ben onun nedenini biliyorum! diye bağırıyorum.

Son hapisliğimin kazancı da işte bu oldu.

SİZİN MEMLEKETTE EŞEK YOK MU?

Dişi ağrıyor gibi bir eli yüzünde, başını sağa sola sallaya sallaya içeri girdi. Biyandan elini yanağına vuruyor, biyandan da,

– Tuh rezil olduk, rezil olduk... deyip duruyordu.

Oysa çok kibar bir adamdır. Kapıdan girer girmez, daha selam hile vermeden “Tuh, rezil olduk...” diye dövünmesine pek şaşıtm.

– Hoş geldiniz, dedim, buyurun... Oturun rica ederim...

– Rezil olduk, rezil...

– Nasılsınız?

– Daha nasıl olalım; nasıl olacağımız kaldı mı, rezil olduk işte... Tuu!..

Başına bir felaket geldi sandım, belki de ailesinden yana bir felaket.

– Yerin dibine geçtik, iki paralık, iki paralık olduk.

– Neden, ne oldu da?..

– Daha ne olsun, bir kart uyuz eşeği adama ikibinbeşyüz liraya sattılar.

Biraz geri çekilip, dikkatle yüzüne baktım: Yoksa çıldırmış mıydı? Korktuğumu saklayacak değilim. Karımı çağırmaya bahane olsun diye,

– Bir kahve içer misiniz? dedim.

– Bırak şimdi kahveyi, dedi, rezil olduk... Bir nalsız kart eşek ikibinbeşyüz lira eder mi?

– Hiç eşek alıp satmadığımdan bilemeyeceğim...

– Canım, ben de eşek cambazı değilim ama, bir eşeğin ikibinbeşyüz lira etmeyeceğini bilirim...

– Sinirleriniz mi bozuk sizin?

– Bozuk ya... Benim sinirim bozulmasın da kimin bozulsun? Siz hiç ikibinbeşyüz lira eden eşek gördünüz mü?

– Aşağı yukarı yirmi yıldan çok oldu, hiç eşek görmedim...

– Ben size bir eşegin ikibinbeşyüz lira edip etmeyeceğini soruyorum.

– Ne diyeyim bilmem ki... Marifetli bir eşekse, belki o kadar eder..

– Ne marifeti canım efendim, eşek bu... Nutuk atacak değil ya... Basbayağı eşek işte... Üstelik, hem uyuz, hem de kart... Adama ikibinbeşyüz liraya sattılar. En kötüsü de ne biliyor musunuz, bu satışa ben alet oldum.

– Yaaa... Nasıl oldu bu iş?

– Ben de onu anlatmaya geldim... İstanbul Üniversitesi'nden, Amerika'nın davetlisi olarak karımla gitmiştik ya... Biliyorsunuz, Amerika'da bir yıl kalmıştık.

– Biliyorum.

– Amerika'da bir profesörle tanıştım, dost olduk... Bana çok yardım etti. Çok iyiliği oldu. Türkiye'ye dönünce de mektuplaşmaya devam ettik... Türk dostu, Türkleri çok seven bir adam... Bir mektubunda, bir arkadaşının Türkiye'ye geleceğini, bu arkadaşının antika halı uzmanı olduğunu, halı üzerine hazırlayacağı bir kitap için Türkiye'de inceleme ve araştırmalarda bulunacağını yazdı ve bu mektubunda bu arkadaşına yardım edip edemeyeceğimi soruyordu.

Ben de, halı uzmanı olan arkadaş, üniversitenin tatil olduğu aylarda Türkiye'ye gelirse, kendisine memnunlukla elimden gelen yardımı yapacağımı cevabımda bildirdim. Halı uzmanı da önce Hindistan'a, İran'a gidip oralarda inceleme ve araştırmalar yaptıktan sonra Türkiye'ye geleceği için, zaman bana da uygun düşüyordu.

Halı uzmanı temmuz ayında geldi. Amerikalı profesör arkadaşım, benim adresimi, telefon numaramı almış gelirken. Kaldığı otelden bigün bana telefon etti. Ben de kalkıp otele gittim. Cin gibi bir adam. Alman asıllı bir Amerikalı. Galiba Yahudilik de var, belki Alman Yahudisi de sonradan Amerikalı olmuş.

Daha önce dolaştığı yerlerden dört büyük bavul dolusu halı, kilim, heğbe getirmiş. Bavullarını açıp antikalarını gösterdi. Bunlar, çok eski halı, kilim, heğbe parçalarıydı... Topladığı parçalar-

dan çok memnun görünüyordu. Bunların, değeri ölçülemeyecek bir hazine olduğunu söylüyordu. Hele, ancak üç karış eninde, beşon karış boyunda bir eski halı parçası vardı, bunun en azından otuzbin dolar değeri olduğunu söylüyordu. Ama o bunu, bir İranlı köylüden bir dolara satın aldığını övünerek anlatıyordu. Üstelik İranlı yoksul köylü, bir dolar karşılığı olan dinarlarını eline alınca şaşırmış da, sevincinden dualar etmiş.

O eski halı parçasının neden bu kadar çok para ettiğini sordum. “Çünkü” dedi, “bu halının her santimetrekaresinde seksen ilmik var. Bu bir şaheserdir.” Adeta şehvetli bir istekle durmadan halı üstüne bilgi veriyordu. Şimdiye kadar ençok, santimetrekaresinde yüz ilmik olan bitek halı varmış yeryüzünde, o da bilmem hangi müzedeymiş, bir duvar halısıymış.

Bir keçe gösterdi, “Bunu elli sente aldım” dedi, keyfinden kurnaz kurnaz gülüyordu. “Bu keçe de enaz beşbin dolar eder” dedi.

“Nasıl bu kadar ucuza alabiliyorsunuz bu kıymetli eşyaları?” dedim.

“Kırk yıldır bu işle uğraşıyorum” dedi, “bizim de kendimize göre usullerimiz vardır.”

Sonra öyle usuller anlattı ki, şaşkınlıktan ağzım açık kaldı. Halı albümüyle, halı üstüne üç kitap yayınlamış. Dünyadaki en zengin bikaç halı koleksiyonundan birine de o sahipmiş.

Anadolu gezisine çıktık. İl il, ilçe ilçe dolaşıyorduk. Camilerdeki, kendince değerli bulduğu halıların renkli fotoğraflarını çekiyor, durmadan notlar alıyordu. Bikaç kişiden eski heğbeler, halılar, keçeler, kilimler de satın aldı. Söylediğine göre burda aldıkları, Hindistan’da, Afganistan’da, Çin Türkmenistan’ında, İran’da aldıklarının yanında hiç kalırmış. “Çok değerli Türk halıları da vardır ama, hiç rastlamıyoruz” dedi.

Arkeolojik kazılar yapılan bir bölgeye geldik. Bir Amerikan, bir de Alman arkeoloji heyeti, beşon kilometre arayla kamp kurmuşlar, kazı yapıyorlar. Yerin altını üstüne getirmişler, dağları tepeleri hallaç pamuğu gibi atmışlar. Tepeler un ufak olmuş, toprak tiftiği atılmış.

Kazı yapılan yer, aşağıyukarı bir kasaba genişliğinde. Biçok çadırlar kurulmuş. Buralarda, İsa'dan önce onuncu yüzyıldan günümüze kadar bikaç uygarlık, toprağın altında üstüsteymiş. Yerin altından bir değil, bikaç şehir çıkarmışlar, saraylar, mezarlar filan...

Çok ilginç bir yer olduğu için, tarihe ve arkeolojiye meraklı turist arabaları buralarda cirit atıyor. Her ikiüç kilometrede bir, beşon turiste rastlanıyor.

Kazı yapılan yerlerin dolaylarındaki köylüler de buraya dolmuşlar, yeraltından bulup çıkardıkları tarihi, arkeolojik çanak çömlek parçalarını turistlere satıyorlar. Turistler bunları kapışıyor. Köylü çocuklar bile yol boylarına dizilmişler, turistlere, yeraltından çıkardıkları halkaları, yazılı taşları, kırık vazo parçalarını satıyorlar. Küçük küçük yalınayak kızlar oğlanlar "Van dâılır", "tuu dâılır..." diye çığırarak turistlerin üstlerine koşuyorlar.

Nasıl olsa buralara kadar gelmişken, ben de hatıra olsun diye bişey alayım dedim. Ancak on yaşında görünen sarı saçlı bir kızın elinde bir vazo kulpu, yanındaki oğlanın elinde de adam kafası biçiminde küçük bir mavi taş vardı. Bu mavi taşın bir yüzük taşı olabileceğini düşündüm.

– Kaça yavrum onlar?.. dedim.

Kız vazo kulpuna kırk lira, oğlan da insan kafası biçimindeki mavi taş onbeş lira istedi. Bildiğimden değil ya, ucuz alayım diye,

– Pahalı... dedim.

Kızla oğlan, büyük bir adam gibi anlatmaya başladılar. Hiç pahalı olur muymuş!

Babası günlerce toprağı kazmış da, yerin beş metre altında bulmuşlar onları.

Alacaktım. Ama halı uzmanı Amerikalı arkadaşım, bunların ne tarihi, ne arkeolojik değerleri olduğunu anlattıktan sonra doğuda gezip dolaştığı her yerde durumun aynı olduğunu söyledi: "Oralarda da tıpkı böyle işte. Turistlerin uğrağı olan kazı yerlerinde köylüler, kadını erkeğı, çoluk çocuk turistlerin önlerini keserler. Ellere ne geçmişse, antika diye yuttururlar."

Bu kurnaz köylüler, eski eserleri öylesine ustalığa taklit eder-

lermiş ki, ünlü arkeologlar bile aldanır, ora köylülerinden yüksek fiyatla bunları satın alıp kazıklanmış. Hatta bir Amerikalı turiste, tüylerini tıraş ettikleri bir çoban köpeği leşini, kral mumyası diye yutturmuşlar. Bu dalavereleri anlatırken kış kış diye sesler çıkararak kurnaz kurnaz gülüyordu. Ama sahteci köylülerin yaptıkları bu taklit eşya da yabana atılır şeyler değilmiş yani, büyük hüner, ustalık işiymiş. Mesela demin çocuğun elinde gördüğünüz, insan kafası biçimindeki küçücük mavi taş... Kolay mı, böyle bir iş yapmak...

Kiraladığımız cipte gidiyorduk. Hava da çok sıcak... Yol üstünde ikiüç kavak ağacı bir de kuyu gördük. Gölgede yemeklerimizi yiyecektik. Kavağın gölgesine uzanmış yaşlı bir köylü uyukluyordu. Köylünün az ötesinde bir eşek otluyordu.

Yaşlı köylüyle selamlaştık, konuşmaya başladık. Köylünün sözlerini İngilizceye çevirip Amerikalı'ya aktarıyordum.

– Buradaki köylerde ne yetişir daha çok?

– Hiç de bişey yetişmez... dedi. Eskiden ekim biçim vardı, tahıl yetiştirdi. Ama bu kazılar başlayalıberi, var bir yirmi senedir, köylü iyice tembelleşti, hiçbirşey ekmez oldu gayri...

Amerikalı,

– Aynen başka yerler de böyle, dedi.

Yaşlı adama,

– Peki neyle geçinir köylü? diye sordum.

– Yerin altından çanak çömlek kırığı, taş maş parçaları çıkartmak moda olduğundanberi, köylüler işi boşladılar, kazmayı kapan kazdı toprağı, ne bulduysa, ne çıkardıysa, buralara doluşan ecnebilere sattı boyuna...

Amerikalı,

– Aynen, başka yerlerde olduğu gibi... dedi.

Köylü,

– Bizim bura insanları çok bir alçaktırlar, dedi, memleketin bütün hazinelerini yok fiyatına sattılar ecnebiyeye... Toprakların altında öyle taş direkler, mezarlar çıktı ki, bunları değerini bulup satmışsınız, daha böyle on Türkiye yeniden kurulurmuş. Bu senin ecnebiye dediğin de kimler? Hepsi hırsız... Toprağın altından çı-

kan antikalari çalıp çalıp kaçırdılar... Burdan kaçırdıklarını götü-rüp kendi memleketlerine koca koca şehirler kurmuşlar yeniden onlarla... Kimisi kendi kazıp çıkardı, kimisi köylünün çıkardığını, kandırıp elinden bedavaya aldı...

Amerikalı,

– Aynen, başka yerlerde de böyle olmuştur... dedi.

– Artık, dedi, toprağın altında da çıkaracak bir bok kalmadı... Varsa da kulak asma, hükümet gözünü açtı gayrı, kimseye bişey kaptırmıyor. Bu ecnebiye eğer gene çalışıyorsa, hükümetten çalış-yordur. Ola ki, hükümet kendisi satıyordur değer fiyatına...

Amerikalı,

– Evet, dedi, aynen başka yerlerde de böyle olmuştur.

– Öyleyse köylüler şimdi nasıl geçiniyor?

– Sonra... Buralarda altı köy vardır. Evlerine git, bir çul çaput parçası bile bulamazsın, ne bardak, ne desti, ne çanak... Hepsinin evi tamtakır...

– Neden?

– Neden olacak, bu turistlere satıyorlar. Evlerde bir kıymık kal-madı. Her neleri varsa hepsini antikaya çevirip satıyorlar. Topra-ğın altında çürütüp, paslandırıp, bozuk antikaya çeviriyorlar. Bi-zim bura insanının ahlakı iyice bozuldu bey. Geçen gün, bacak kadar bir oğlan, bir de baktım, benim eşeğin boynundan boncuk-ları çalışıyor. Boncukları çalıp da toprağa gömecek, anladın mı, son-ra topraktan çıkarıp antika diye yutturacak... Evlerde gelinlik kız-lar hep antikacı kesildi, parmak kadar bir taş eline geçiren, kesip oyup, olmadık hüner çıkarıyor ortaya... Eşek nalından madalya, eski para yapıyorlar.

Amerikalı,

– Ben size söylemiştim ya, dedi, başka yerlerde de aynen böy-ledir.

Yaşlı köylüye,

– Sen nasıl geçiniyorsun, ne iş yapıyorsun? dedim.

– Ben eşek alıp satarım... dedi.

Bunu söylerken de, kuyudan su çekip, kuyu yalağında eşeği-ne su verdi. Eşek su içerken Amerikalı birden fırladı eşeğin yanı-

na gitti. Biz köylüyle konuşuyorduk.

– Eşek ticaretiyle geçinebiliyor musun?

– Hamdolsun... Beş senedir bu işle geçinirim, şükürler olsun...

– Ne kazanırsın mesela?

– Hiç belli olmaz... Eşeğine göre...

– Bir eşiği ne kadar zamanda satabilirsin?..

– Hiç belli olmaz... Bazı bakarsın, üç ay, beş ay eşek satılmaz, elinde kalır... bazı da bakarsın bir günde beş eşek birden satılmış...

Amerikalı yanıma geldi. Pek heyecanlıydı.

– Aman, dedi, aman... Eşeğin üstünde bir halı parçası var, gör-dün mü?

İngilizce konuştuğu için köylü anlamıyordu.

Eşeğin sırtında eskipüskü, çamurdan bir çul vardı...

– Şu pis bez mi? dedim.

– Aman, dedi, bu bir harika, bir şaheser... Demindenberi siz burda konuşurken, ben o halıyı inceliyordum. Renkler de, desen de harika, işçilik fevkalade... Santimetrekaresinde tam yüzyirmi il-mik var. Dünyada böyle bişey görülmemiş, emsalsiz bişey...

– Satın alacak mısınız? dedim.

– Evet, ama... dedi, köylü halıyı alacağımı anlamasın... Ben bunları çok iyi bilirim. Atacakları eski, yırtık çarığı satın almaya kalksan, demek bunun kıymeti varmış, demek antikaymış diye dünyanın parasını isterler. İstedikleri bişey değil, ne kadar para versen gözleri doymaz, fiyatı yükseltirler boyuna... Onun için köy-lüye çaktırmayalım...

O sırada yaşlı köylü,

– Ne dangırdıyor gâvur, fan fîng ediyorsunuz?.. dedi.

– Hiç, dedim, buralarını çok sevmiş de...

– Sevilecek nesi var buraların, kel kıraç tepeler işte...

Amerikalı,

– Ben size ucuza satın alma metotlarım var demiştim ya, bakın şimdi bir metot kullanacağım... dedi.

– Nasıl?

– Haliya istekli olmayacağız, eşiği satın alacağız. Tabii bu köy-

l  halının kıymetini bilemediğinden, biz e eği alınca eski çulu da e eğin sırtında bırakacak... Biz sonra halıyı alır, az ilerde e eği s liveririz. Siz Şimdi benim e eği satın almak istediğimi söyleyin köylüye...

Köylüye,

– Sen eşek satıyordun değil mi? dedim.

– Hee, eşek satıyorum... dedi.

– Mesela bu e eği kaça satarsın?

– Alıcısına göre...

– Biz alıcı olsak...

Güldü.

– Benimle dalga mı geçiyorsunuz? Sizin gibi bey takımı e eği n'idecek?

– Ne yapacaksın sen canım... Alalım biz bu e eği. Kaça vereceksin?

– Alıcısına göre, dedik ya... Sen mi alacaksın, yoksa bu gâvur mu?

– O alacak...

– Ne milletten o herif?

– Amerikalı...

– Hımmmm... Yabancı değelmi , bizden sayılır... Yahu, bu gayetle kart bir e ektir, söyle ona, bu eşek içine yaramaz.

Amerikalı'ya söyledim.

– Aman çok iyi, demek ucuza verecek... dedi.

– Kart olsun, razı o...

– Amerikalı'ya ayıp olur canım, sonra herif memleketine gider de Türkler beni kazıkladı, der.

Amerikalı'ya söyledim.

– Türk köylüsü çok saf, çok doğru insan... dedi, başka yerlerde olsa hemen satarlardı. Mademki o bu kadar iyi kalpli bir adam, ben de ona çok para vereceğim.

Köylüye,

– Amerikalı razı... dedim.

– İyi ama bey, bu eşek Amerika'ya varmadan yolda ölür. He-mi de eşek uyuzdur gayetle, her biyanı vıcık uyuz...

– Sana ne canım, istiyor adam...

– Allah Allah... Yahu, bu kancık eşek değil ki bir işine yarasın... Ne yapacak bu uyuz kart eşeği?

– Nene gerek senin?.. Sen alacağın paraya bak... Kaça veriyorsun şimdi bu eşeği?

Köylü,

– Çok merak ettim, dedi, hele bir sor o Amerikalı efendiye, onun memleketinde hiç eşek yok muymuş...

– Sizin memlekette eşek yok mu, diye soruyor.

Amerikalı biraz düşündükten sonra,

– Var ama, dedi, böylesi yokmuş, deyiniz...

Köylüye söyledim.

– Hımmm... Demek Amerikan eşeğini beğenmiyor da Türk eşeğine meraklı. Eh ne yapalım, benden günah gitti... Ben eşeğin her bi kusurunu saydım. Şimdi ecnebiyeden bir herifin hatırını kıracak değiliz ya, bir uyuz eşek için... Satalım öyleyse...

– Kaça?

– Sizin için onbine olur...

– Nee? Deli misin sen yahu, çıldırdın mı? En halis Arap cinsi koşu atı iki üçbin lira...

– Öyleyse eşeği n'idecek, koşu atı alsın en halisinden...

Amerikalı'ya adamın onbin lira istediğini söyleyince,

– Ben demedim mi, dedi, alıcı oldun mu, bunlar böyledir işte... Demek kıymeti yüksekmiş diye çok para isterler. Ya halıyı almaya kalksaydık, yüzbin lira isterdi. Şimdi ben bu eşeğe onbin lira veririm. Ama, vermeye kalksam, ellibin ister... Onun için sıkı pazarlık etmeli...

Köylüye,

– Doğru söyle dedim, sen bu eşeği kaçta aldın?

– Bende yalan yok, dedi, bak şimdi aptesliyim, yalan söyleyecek değilim ya... Ben bu eşeği, derisinden çarıklık çıkarmak için beş liraya aldım. Nasıl olsa bugün yarın geberir, ben de derisini yüzerim... Başka da bir işe yaramaz...

– İnsaf yahu... Beş liraya aldığın eşeği, nasıl onbin liraya satmaya kalkıyorsun?

– Canım biz satıcı olmadık, siz alıcı oldunuz... Kart dedim, olsun diyor adam. Uyuz dedim, razı... Kancık değil dedim, gene istiyor. Yarına çıkmaz ölür dedim, iyi diyor gene... Haa az daha unutacaktım, topal da bu eşek, art ayağı aksar bunun...

– Olsun...

– Gördün mü? Demek bir kıymeti, bir kerameti var bu eşeğin benim anlayamadığım. Yoksa bu Amerikalı gâvuru, ne diye uyuz ve de kart ve de erkek ve de topal bir eşeği almaya kalksın... Değil mi? Onbin... Aşağı kurtarmaz... Veremem...

Amerikalı'ya,

– Aşağı inmiyor, verelim mi onbini?.. dedim.

İki saat pazarlık ettik. Aradabir vazgeçmiş gibi görünüp yürüdük. O hiç aldırmadı. Dönüp geldik yanına...

– Döneceğinizi biliyordum ben sizin... dedi.

– Nerden biliyorsun? dedim.

– Bilinmez mi canım? Böyle bir kelepir eşek düşürmüşsünüz, kaçırarak değilsiniz ya...

Cipin şoförüne, cipi götürüp, ilerde yol üstünde bizi beklemesini söyledim. Eşeği orda başıboş bırakıp cipe binecektik.

Neyse efendim, çekişe çekişe pazarlıktan sonra ikibinbeşyüz liraya uyuştuk. Paraları saydık eline. Köylü de, sırtındaki çulu alıp eşeğin yularını elimize verdi.

– Haydi hayrını görün! dedi.

Sonra da ekledi:

– Herhal ucuz gitti bizim kart uyuz eşek ya, neyse... Malın hayrını görün.

Amerikalı'nın gözleri açılmış, köylünün elindeki halı parçasına bakıyordu. Şimdi ne olacak?

– Aman belli etmeyelim, dedi, eşeği alıp biraz gidelim, sonra hiç umursamazdan gelip dönelim, “Aman eşeğin beli üşür, şu çulu ver de üstüne örtelim” diyelim... Adam, asıl halı parçasını istediğimizi sakın anlamasın...

Eşeği ipinden tutup yürüdük. Yürüdük dedimse lafın gelişi, biraz zor yürüdük... Amerikalı arkadan iter, ben önden çekerim, eşek yine de yürümez bitürlü... Kart eşekte yürüyecek derman

kalmamış... Halıyı köylünün elinden kurtarsak bir, eşeği bırakıp savuşacağız...

Eşeği ite kaka, yirmiotuz adım açıldık, köylü arkamızdan seslenerek seğırtti:

– Durun, durun, eşeğin şeyi kalmış...

Aman! Adam çulu kendiliğinden getiriyor diye bir sevindi ki... Adam koşup geldi, tepeyi aştı:

– Yahu, dedi, eşeğin kazık demirini unuttunuz. Amerika'ya götürünce bu eşeğin bağını nereye çakacaksınız? Düşünmezsiniz: Hiç kazıksız eşek alınır mı? Acemi olduğunuz nasıl da belli...

Ucu halkalı demir kazığı da aldık elinden...

Amerikalı bana:

– Hadi sırası, şimdi de halıyı iste... Aman belli etme... “Şu pis çulu da veriver” de...

Köylüye,

– Bu eşek çok zayıf, hastalıklı da... Üşüyecek yazık, dedim. Sen hayvanın üstüne eski bir çul örtmüştün, o pis çulu ver de üstüne atalım...

– Yooo, dedi çulu veremem... Siz benden eşeği aldınız, çulu değil...

– Evet, eşeği aldık... Çulu da üstüne örtelim. Zaten eski, pis... Para da etmez.

– Evet, eski ve de pis... Ve de para etmez... Ama veremem.

– Niye?

– Veremem beyim... Baba yadigârı bir çuldur, verilmez... Atadan dededen kalma bir hatıra... Veremem...

Amerikalı'ya “Vermiyor, babadan kalma yadigârmış” dedim. “Ne işine yararmış sanki, sor bakalım” dedi.

– Bu pis çul parçası ne işe yarar sanki... dedim...

Köylü birden ciddileşti:

– Ne demek ne işime yarar, şimdi bir başka uyuz eşek alıp sırtına koyacağım. Kismetim varsa, sizin gibi bir meraklısını bulur, Allah'ın izniyle onu da satarım. Bu çul bana uğur getirir, uğur... Ben size kazığı da üste bedavadan verdim. Ona bişey dedim mi?

– Canım çula da bikaç kuruş verip alalım, örtelim hayvana...

– Amma yaptın. Sonra ben eşekleri nasıl satacağım?.. Beş yıldır kart uyuz eşekleri hep bu çul sayesinde satıyorum... Hadi gülegüle... Varın malın hayrını görün...

Amerikalı'nın yüreğine inecek diye korktum. Koluna girdim.

Köylü bikaç adım açıldıktan sonra uzaktan seslendi:

– Eşeği bırakacaksınız, zahmet edip uzağa götürüp bırakmayın da hiç mi değil, yorulmayayım...

Eşeği orada bırakıp, cipin olduğu yere kadar yürüdük.

Amerikalı halı uzmanı,

– Başka yerlerde işte bu yoktu, hiç başıma gelmemişti, dedi, hepsi aynen, ama bu başka numara...

Cipe bindik. Kazık hâlâ elindeydi. Onu elinden atmıyordu.

– Ne yapacaksınız bu demir kazığı? dedim.

– Hatıra olarak bu kazığı, halı koleksiyonuma koyacağım, dedi, kıymetli bir kazık, ikibinbeşyüze çok ucuz aldık..

– Yaaa, rezil olduk âleme, rezil... Tuuh...

“Rezil olduk” diye diye elini başına vurup duruyordu.

VATAN SAĞOLSUN

Sonunda, her nasıl olduysa, artık bu kadarı da olmaz mı dediler, sabırları mı taştı, yoksa şikâyetler, ihbarlar dosyalara mı sığmaz oldu, her ne olduysa, bize, Kâşir Bey'in demir eşya fabrikasını denetleme görevini verdiler. Yolsuzluk şikâyet ve ihbarları hem çok, hem de önemli olduğu için, biz, beş müfettişlik bir kurul oluşturduk. Kuruldan biri hesap uzmanı, ikisi maliye müfettişi, ben de iş müfettişiydim.

İhbar dosyalarını incelememiz, sonra yolsuzluk iddialarını madde madde sıralamamız tam bir hafta sürmüştü. Olur ama, bu kadar hak yemek, bu kadar da yolsuzluk olur mu? Sinirden kan tepemize çıkıyordu.

Vergi kaçakçılığı... Hadi o kadar önemli değil, çok kişi vergi kaçırıyor diyelim. Ya, ilkokul çağında çocukları işçi diye çok ucuza çalıştırması?.. İşçileri sekiz saat yerine on, onbir saat çalıştırıp bordroda sekiz saatlik işgünü göstermesi, "fazla mesai ücretleri"ni ödememesi... İş kazalarına uğrayan işçileri, tazminat ödemeden sepetlemesi...

Fabrikada çalıştırdığı bikaç güzel kızın, kadının ırzına da geçmiş; hadi diyelim, bu da bizi ilgilendirmez, polisin, savcının görevi bu, sonra da patrondur, hangisi yapmıyor ki... Ama, döküm kazanının patlamasıyla ölen işçinin karısına tazminat ödememesi? Sözde iyilik diye ölen işçinin karısıyla çocuğunu fabrikaya işçi olarak almış; onlar da fabrikadan atılırlar korkusuyla haklarını istemiyorlarmış... Torna tezgâhında çalışan iki işçinin gözlerine çelik çapağı kaçmış, ikisi de iş kazası tazminatı isteyememiş, şimdi tek gözlerini koruyarak yine çalışıyorlarmış.

Beşimiz de genç, ülkücü müfettiştik. En eskileri ben, birbuçuk yıllık memurdum.

Bir sabah erkenden Haliç'teki fabrikaya damladık. Suratlarımız

asılmış, hiçkimseye yüz vermeden, görevimizi yapacağız, yani Kâşir Bey'in canına okuyacağız; azimli ve kararlıyız.

Bizi bahçe kapısında beşaltı kişi karşıladı... Kendilerini tanıttılar. Öndeki fabrikanın idare müdürüymüş, öbürleri de muhasebeci, memurlar filan... Büyük bir saygıyla karşılandık. Durmadan konuşuyorlar, anlatıyorlar, gülüyorlar... Biz hiç de yumuşayacak takımdan değiliz. Suratımızdan düşen bin parça...

Bakımlı büyük bahçeden geçtik. Önde idare binası, arkada fabrika pavyonları... İdare binasının kapısından girerken, bir görevsever sertliğiyle,

– Önce Kâşir Bey'i göreceğiz... dedim.

İdare Müdürü sırtarak, ellerini ovuştura ovuştura,

– Hayhay beyefendi, dedi, esasen Kâşir Bey de sizleri bekliyor...

– Geleceğimizi biliyor muydu?

Bu soruma pek şaşmış göründü:

– Aaa tabii efendim, bilmez olur mu hiç... Teşrif edeceğinizi biliyordu elbet...

Bizi büyük bir salona aldılar. Burası, bir fabrika salonundan daha çok, bir müze salonuna benziyordu. Bütün duvarlar, camlanmış çerçeveli fotoğraflarla doluydu, bir karış boş yer bile kalmamıştı duvarlarda. Kimi camlı çerçevelerin içinde, Eski Türkçe yazılı mektuplar vardı. Salonun orasında burasındaki camekânlı masalara, girerken şöyle göz attım; bu camekânlarda, camlı dolaplarda, kalem, madalya, saat, çakmak gibi şeyler vardı.

Elimizde, dosyalar dolu çantalarımızla müzeye benzeyen bu salona girince ben biraz şaşırdım.

– İstirahat buyurun efendim... Rica ederim buyurun...

İdare Müdürü çok nazık bir adamdı. Koltuklara oturduk. Ancak o zaman, İdare Müdürü'ne kendimizi tanıtmak, niçin geldiğimizi söylemek hatırıma geldi... İdare Müdürü,

– Biliyoruz efendim, dedi, teftiş için her ne isterseniz emrinize hazırdır... Ama önce birer yorgunluk kahvesi içiniz de...

Beşimiz birden, "İstemez, teşekkür ederiz, içmem, mersi..." gibi sözler söyledik.

– Öyleyse birer çay?

– Hayır, mersi... Hemen işimize başlasak iyi olur... Önce Kâşir Bey’le görüşelim de.

– Peki efendim... Gelecekler şimdi. Soğuk bişey de içmez misiniz; gazoz, limonata, meyve suyu gibi...

Hayır, böyle bir alçak herifin fabrikasında su bile içmeyiz...

Sözde biz habersizden gelmiş, baskın yapıyoruz. Oysa onların geleceğimizden haberleri var ki, bizi karşılamaya hazırlanmışlar.

Kapı açıldı, üstünde gri, çok şık bir elbise, altmışın üstünde gösteren, iriyarı, göbekli biri içeri girdi. Girmesiyle, salondaki memurlar hep birden ayağa fırlayıp ona doğru gittiler, saygıyla arkasına geçtiler. Adamın, karşısındakinde saygı uyandıran bir görünüşü vardı. Öyle ki, bu adamın Kâşir Bey olduğunu kestirdiğimiz halde, öbürleri yerlerinden fırlayıp ayağa kalkınca, biz de durumumuzu değiştirmek zorunda kaldık. Hesap Uzmanı arkadaşımız da büyüklere saygı alışkanlığıyla, birden ayağa fırladı, sonra bizim burasını denetlemeye geldiğimizi hatırlamış olacak, yine oturdu. Ama iki maliye müfettişinden biri hem ayağa kalktı, hem de Kâşir Bey’e doğru iki adım attı. Bir arkadaşımız da, bacak bacak üstüne atmış otururken, bacağına indirip şöyle bir doğruldu. Ben koltuktan kıcımlı bir kârış kaldırmakla yetindim.

Kâşir Bey, kapıdan girer girmez, sanki onu saygıyla karşılamıyorsunuz, ayağa fırlamışsınız gibi, bir elini ileri doğru uzatarak,

– Rica ederim, rahatsız olmayın çocuklar, oturun oturun... dedi.

Babacan bir davranışla bize “çocuklar” demesi, büsbütün sinime dokundu. Bu ne terbiyesizlik, ne saygısızlık... Onu görünce fabrikanın memurları gibi ayağa kalkmış olan Maliye Müfettişi de bu “çocuklar” sözüne sinirlenmiş olacaktı ki, Kâşir Bey’e arkasını döndü bir cıgara yaktı. Ben, ayak ayak üstüne attım. Cıgaramın dumanını da ondan yana üfledim.

Kâşir Bey bize doğru ilerledi.

– Hoş geldiniz çocuklar, nasılsınız bakalım?.. Ne var ne yok?.. diye sanki, bizi yıllardır tanıyan bir baba dostu gibi hal hatır sor-du.

Bu senlibenli davranışına karşı bir ders vermek için ayağa kalktım, çok ciddi olarak,

– Biz teftiş kuruluyuz, dedim, fabrikanız için yolsuzluk ihbarları ve şikâyetleri var... Onları soruşturmaya geldim...

Çok keyifli bir kahkaha savurdu ve kahkahaları arasında,

– Kolay, kolay... O iş kolay... Yaaa!.. Demek yolsuzluk da yapmışız! diye alaylı alaylı söylendikten sonra İdare Müdürü'ne döndü:

– Bişey ikram ettiniz mi beylere?

İdare Müdürü, suçlu suçlu boynunu bükerek,

– Sorduk ama istemediler... dedi.

– Canım onlar misafir yahu... Allah Allah... İstemezler elbet... Getirsinler ne varsa.

Biriki kişi dışarı koştu. Maliye Müfettişi arkadaşı,

– İstemez, istemez... içmeyiz... deyip duruyor, ben de,

– Teftişe geldik, biz müfettişiz... diye söyleniyordum.

– Tabii, tabii canım... diye gülerек yanımıza sokuldu, iki eliyle birimizin elini sıktı, birimizin omzuna elini koydu, birimizin sırtını sıvazladı. Ben soldaydım. Yanıma gelince, bayram çocuğu sever gibi, çenemi tuttu. Pencere önünde duran Hesap Uzmanı arkadaşımızın yanına gitti, onun da yanaklarını okşadı. Öyle babacan bir davranışı vardı ki, çenemi okşarken, içimden elini itmek geldi ama yapamadım.

Üç kişi ellerinde tepsiyle içeri girdi. Tepsilerde, türlü türlü içki bardakları vardı.

– İşimize başlasak artık... dedim.

Kâşir Bey,

– Kolay, kolay... dedi, hele bişeyler içelim de...

İçkileri önümüzde dolaştırıyorlardı. İnsanın önüne kadar geldi mi içkiler, artık içmem, denilemiyor, büsbütün kabalık olacak. Ama ben yine de yüzümü kızartıp,

– İçmem... dedim.

– Domates suyu var, ondan buyurun...

Domates suyunu alıp içtim.

Kâşir Bey,

– Duvardaki resimlere baktınız mı? dedi, bakın, bakın... Bunlar, çok değerli hatıralardır.

Biz yerimizden kıpırdamayınca, eliyle işaret ederek çağırdı:

– Gelin bakın... Bu resim, Kurtuluş Savaşı'mızın en zorlu günlerinde çekilmiştir. Hey gidi günler... Biz bu vatani işte böyle kurtardık çocuklar. Evet, silahımız yoktu, cephanemiz yoktu, ama iman kuvvetimiz vardı...

Eliyle gösterdiği duvardaki resme sokulduk. O da aramıza girdi. İki kolunu, kanat gibi gererek, omuzlarımıza attı,

– Çocuklar, dedi, bu resim, Bolu isyanını bastırduğım gün çekilmiştir. Biliyorsunuz, değil mi, Ankara'da kurduğumuz Büyük Millet Meclisi hükümetine karşı kanlı bir isyan olmuştu... Yaa, biz bu vatani işte böyle kurtardık...

O resmin yanındaki resmi gösterdi. Yakın tarihimizin bir büyüğünün resmi. Resmin üstünde Eski Türkçe bir yazı var.

– Okuyabilir misiniz bu yazıyı?

– Hayır...

– Ben okuyayım öyleyse: “Aziz kardeşim Kâşir'e...” En yakını bendim. Ne günlerdi...

Biz, onun kanat gibi omuzlarımıza dayadığı kolları altında, anaç ördeğin palazlarına benziyorduk. Omuzlarımızdaki kollarıyla beşimizi birden karşı duvara iteledi. Bu duvarda büyük bir Türkiye haritası vardı. Duvara dayalı değneği eline aldı, değnekle haritanın üzerindeki yerleri işaretleyerek anlatmaya başladı:

– İşte Geyve... İki yanı dağlar, ortası vadi... Düşman, şurdan ve şurdan iki koldan ilerliyor... Ben, alayımı şurada mevziledim... Alay ama, o zaman silah kıt, elimde yalnız üç ağır makineli tüfek var...

Bize, gerçekten çok heyecanlı bir savaş anısını anlattı. Heyecandan ürpermiştim.

– Telgraf başına çağırdılar... Gittim... Karşımda Mustafa...

Maliye Müfettişi,

– Mustafa kim? diye sordu.

Küçümseyerek ona baktı.

– Kaç Mustafa var? dedi.

Yine kollarının altında beşimizi birden sürükleyerek, duvarda asılı bir çerçeve önüne getirdi. Bu camlı çerçevede Eski Türkçe bir mektup vardı.

– İşte mektubu... Okuyayım da dinleyin: “Canım kardeşim Kâşir, kazandığın zafer çok büyüktür. Vatana yaptığın hizmetleri bu millet unutmayacak. Gözlerinden öperim.”

Omuzlarımızdaki kollarıyla camekânların önüne itti bizi:

– Bu tabancayı gördünüz ya... Düşman generalinden almıştım bunu... Yanıma dört yiğit er alıp, gece baskını vermiştim düşmana...

Yakın tarihimizi yapan ünlü kişilerle çekilmiş resimleri var. Herbiri önünde durup anılarını anlatıyor. Anlattıklarından yalnız heyecanlanmıyorum, zaman zaman duygulanıyorum da... Hesap uzmanına baktım, göz pınarlarında yaşlar birikmiş, handiyse ağladığı ağılayacak...

– İşte böyle çocuklar... Siz o zamanlar daha doğmamıştınız bile... Sizlere özgür, bağımsız bir vatan bırakmak için...

Birden sustu bisüre, sonra,

– Belki de sıkıyorum sizi çocuklar... dedi.

Maliye Müfettişi, önünü ilikleyerek,

– Aman efendim, estağfurullah... Çok yararlanıyoruz... dedi.

– Artık anılarla yaşıyoruz da... Ne yapalım. Anlattıklarım size masal gibi gelir... Bırakalım bu konuyu da biz işimize bakalım...

Hesap Uzmanı,

– Rica ederiz efendim, anlatın ne olur... dedi.

Camekândaki her eşyayı ayrı ayrı anlattı, duvardaki her resmi anlattı.

– Anlatmakla bitmez... Hadi biraz da benim odamda oturalım...

Kâşir Bey’in odasına geçtik. Burası, geldiğimiz salondan çok daha zengin bir müzeydi. Ama burdaki koltuklar daha rahattı. Oturduk. Yine o eski, coşkulu anılarını anlatmaya başladı.

– Biz topu topu dörtyüz piyade, elli atlıyız, bir de makineli tüfek takımımız var... Düşman, tam kadrolu bir tümen... Bizim aslan Mehmetçikler, Allah Allah nidalarıyla süngü hücumuna kalkınca... Ben önlerindeydim haa... Hiç unutmam, o gün Fevzi bana dedi

ki...

– Hangi Fevzi, beyefendi? diye sordum.

Yine çenemi okşayarak,

– Sen kaç yaşındasın bakayım? dedi.

– Yirmisekiz efendim...

– Sen o zaman daha ana rahmine bile düşmemiştin.

Bir arkadaşının savaştaki olağanüstü yiğitliğini anlattı, coşkudan yüreğim ağzıma geldi. Sonra bu yiğit arkadaşının nasıl şehit olduğunu anlatırken, sanki yeniden o anıları yaşıyormuş gibi, kocca adam hıçkırarak ağlamaya başladı. Ben ağlamamak için dişlerimle dudağımı ısırdım. Ama, baktım, Hesap Uzmanı ağlıyordu. İki maliye müfettişi de mendille gözlerini siliyor, burunlarını çekiyorlar.

– Affedersiniz, dedi, çok heyecanlandım da. Size bunları anlatmak doğru bile değil...

– Rica ederiz, devam ediniz beyefendi.

Yaşlı gözlerini silerek saatine baktı:

– Ooooo, öğle olmuş çocuklar... Sizi de işinizden alıkoydum.

Ayağa kalktı, iki kolunu iki yana açtı.

O kalkınca, isteristemez biz de kalktık, arkasından yürüdük.

Özel arabasına bindik. Araba büyüktü, hepimizi aldı.

– Yemeği nerede yiyelim çocuklar?

– Müsaade buyurursanız, biz ayrı...

Sözümü kesti:

– Ne demek... Yahu, kırk yılda bir... Olur mu canım? Ben sizin babanız sayılırım...

Şoförüne gideceğimiz lokantayı söyledi. Neşe içinde yemeğimizi yememiz iki saat sürdü. Yemekte yine bize, yaşadığı tarihi olayların neşeli serüvenlerini anlattı.

Birara Hesap Uzmanı arkadaşım kulağıma,

– Yahu, ne rezalet, dedi, böyle bir adamın bile aleyhinde bulunanlar var...

Maliye Müfettişi,

– Biz böyleyiz işte, dedi, çekemeyiz.

Ben ancak,

– Nankörlük... diyebildim.

Fabrikaya döndük. Kâşir Bey,

– Şimdi kahvelerimizi de içelim, sonra çalışırız... dedi.

Bu kez bizi başka bir odaya aldı. Orası da yine bir müze gibiydi. Tarihi fotoğraflar, mektuplar, belgeler... Yeniden anlatmaya başladı. Aradabir,

– Yaa, çocuklar işte böyle... Biz bu vatani böyle kurtardık. Ne yaptıksa, hep sizler için, gençler için yaptık... diyordu.

Savaşın sonra yurdun kalkınması gerekli. Kalkınma neyle olur? Endüstriyle...

– Mustafa beni çağırıyor. Gittim sonra... Akşam içki sofrasında-yız... “Kardeşim, canım kardeşim Kâşir” diyerek boynuma sarılıp alnımdan öptü. “...Yine iş sana ve senin gibilere düşüyor” dedi, “Fabrikalar kuracaksınız” dedi. “Aman, nasıl olur, bizde vatan için akıtılacak kan var, feda edilecek can var, ama fabrika kurmaya para nerede?” dedim. “Para kolay” dedi.

Bu fabrikayı, nasıl, ne zorluklarla, bir yurt görevi olarak, ne sıkıntılarla kurduğunu anlattı:

– İnanın çocuklar, düşmanla savaş çok daha kolaydı... Biz yıllarca dağlarda düşmana çakmak çakmışız... Ne anlarız sanayiden, ne anlarız ticaretten... Ama bir yurt görevidir dedik, işte... Bin kadar yoksul da fabrikada iş buldu, ekmek buldu... Hadi, şimdi de fabrikayı gezdireyim size...

Bizi alt katta, hangara benzer bir yere soktu. Duvarlarda, kara kurdelelerle çevrili fotoğraflar vardı.

– Bunlar şehit, dedi, milli sanayi savaşımızın şehitleri...

Gözleri dolu dolu, sözü sürdürdü:

– Fabrikada iş kazasında ölen işçilerim benim. Hepsine muazam cenaze törenleri yaptırдыm... Mevritler okuttum. Gayet muhteşem mezarlar yaptırдыm. Çoluk çocukları aç, perişan, sefil kalmasınlar diye onları da himayeme aldım, hepsine fabrikada iş verdim...

– Bunların hepsi iş kazalarında mı öldü beyefendi?..

– Evet... Vatan sağolsun, vatan sağolsun...

Mendiliyle gözlerini sildi. İdare Müdürü’nü çağırды,

– Burası benim değil, bu gençlerindir, dedi, her ne istiyorlarsa getirin, bütün defterleri, hesapları gösterin, baksınlar, incelesinler...

– İşiniz bitince, giderken beni görün... dedi.

Saat onyedi olmuştu, paydos düdüğü çaldı. Birinci vardiya işçileri gidiyor, ikinci vardiya işçileri atölyelere giriyordu.

Fabrikadaki incelemelerimiz üç gün sürdü. O üç günde Kâşir Bey'den Kurtuluş ve Bağımsızlık Savaşımızın bilmediğimiz bütün ayrıntılı tarihini öğrendik.

Dosyalar dolusu yolsuzluk şikâyet ve ihbarlarının hepsinin asılsız, yalan olduğu anlaşıldı. İncelememiz bittiği gün Kâşir Bey'in yanına utanarak gittik, bizi bağışlamasını, görevimizi yaptığımızı söyledik. Babacan babacan gülümsedi:

– Olur böyle şeyler, biz daha neler gördük... Vatan sağolsun... Herşey gelir geçer, hepimiz gidiciyiz bu yalancı dünyadan, yeter ki vatan sağolsun... Biz bu vatani, sizlere bırakacağız...

O büyük fabrikanın sahibi olmuş gibi memnunduk. Kâşir Bey, özel arabasıyla bizi dairemize kadar gönderdi.

İNSANLAR UYANIYOR

Son hapisliği çok zor gelmişti. Cezaevinden çıktıktan sonra, bir taşra ilçesindeki hele o sürgünlüğü canına tak demişti. Sürgün süresi dolup da başkente dönünce, kendisini kentin kalabalığı içinde büsbütün yalnız buldu. Karısı, daha cezaevindeyken ondan boşanmıştı.

Bu durumda insan isteristemez karamsarlığa düşer, hele parası, bir geçim yolu da yoksa... Politikadan elini eteğini çekip geçinebileceği bir iş mi aramalıydı?

İlkin başını sokacak bir dam altı bulması gerekiyordu. Kentin orta yerlerindeki evlerin kirası çok yüksekti, yalnız ortadakiler değil, dolaydakiler de öyle... Kirasını ödeyemediği için, icra memurlarının evine gelip, külüstür yazı makinesini, biriki parça eskipüs-kü eşyasını haczetmelerinden artık bıkip usanmıştı. Hele konukomşunun, ilk gördükleri bir yabancı yaratığa bakar gibi, süzerek kendisine bakmalarından, korkulu, meraklı gözlerden, düşman bakışlardan bıkmıştı. Onun için uzaklarda, dış mahallelerden de ötelerde, تنها bir yerlerde, ucuz, küçücük bir kiralık ev arıyordu.

Araya taraya buldu böyle biyer; birbuçuk odalı küçücük bir gecekondu. Aşağıyukarı, yaya gidişle kente iki saat uzaklıkta, bir tepe üzerine kurulmuş beşon gecekonduluk bir küçümencik mahalleydi burası. Üstelik, gecekonduların birbirlerinden uzak oluşu, onun için, çok iyiydi. İki eski bavul dolusu kitaplarından, biriki parça eski öteberisinden başka bişeyi yoktu. Gecekondusunun pencerelerini bile, perde yerine eski gazete kâğıtlarıyla örttü. Mutluydu. Şimdi artık, geçinebilmek için bir küçük iş arayıp bulmalıydı.

Evinin az ötesinde, ama tam karşısında, baraka içinde bir bakkal dükkânı vardı. Bakkalın az solunda, derme çatma bir sundur-

mada da manav vardı. Alışverişini bu ikisinden yapıyordu. Gide gele, bakkalla manavın ahbabı olmuştu. İkisi de durumlarından, az kazançlarından yakınıyordu. Alışverişleri pek azdı. Günde beşaltı müşteri ancak geliyordu dükkânlarına. Onlar da çok para bırakan yağlı müşteriler değildi. Büyük sermayeleri olmadığı için de daha işlek bir yerde dükkân açamıyorlardı.

Gecekonduya taşınmasından birkaç gün sonra, bakkalın önüne bir simitçi gelmeye başlamıştı; hergün öğle sonraları gelir, hava kararınca kadar orda kalırdı. Daha sonra, simitçinin yanına bir mısırcı gelmeye başladı.

Manavın köşesinde bir adam, camekân içinde tatlı, kurabiye filan satmaya başladı. Derken, bir kundura boyacısı, daha sonra bir gezgin şerbetçi, bir helvacı da oraya yerleşti. Hatta, eski bir şemsiye altında bir kundura tamircisi bile ortaya çıktı.

Kısa zamanda gecekonduyunun karşısı bir küçük pazaryeri olmuştu. Bir çöpçü, sabahtan akşama kadar oraları süpürür dururdu. Bisürü gezginci esnaf dolmuştu. Bakkalla manavın arasında bir kırkahvesi bile kuruldu. Gidişgeliş, gelipgeçen arttı.

Ne zamandanberi boş duran komşu gecekonduların odaları da kiralandı.

Bu cümbüşlü, neşeli havadan mutluluk duyuyordu. Ne var ki, hâlâ işsizdi. O kadar iş aradığı halde bulamıyordu. İş verecek gibi olup, hemen onun arkasından gelen polisten kimliğini öğrenenler iş vermekten vazgeçiyorlardı.

Arkadaşları da onun gibi parasız, işsiz olduklarından borç bulması da olanaksızdı. Hiç olmazsa, oturduğu gecekonduyunun kirasından kurtulmak için, bir arkadaşının kentte bir apartımandaki tek odasını onunla bölüşecekti. Arkadaşının bu önerisini kabul etti ama, burdan çıkması kolay değildi. Bakkala, manava, daha biriki satıcıya çok küçük de olsa borçları vardı. Borçlarını ödemesi gerekirdi.

Bir gece evinde, neyini satıp da borçlarını ödeyeceğini, nasıl taşınacağını düşünürken kapı çalındı. Gelen üç kişiydi; bakkal, manav, bir de kırkahvesinin sahibi... Yoksul odasına utanarak bu üç konuğu aldı.

– Kusura bakmayın, size ikram edecek ne kahvem, ne başka şeyim var... dedi.

Bakkal, gülümseyerek

– Zarar yok, biz bişeyler getirdik, işte kahve, işte şeker... diye elindeki kesekâğıtlarını masanın üstüne koydu.

Pek şaşıtı. Niçin bunları getirmişlerdi? İlkin, alacaklarını istemeye geldiklerini sanmıştı, ama bu hediyeler ne oluyordu?

Manav,

– Duyduğumuz doğruysa, buradan taşınıyormuşsunuz? dedi.

– Evet, taşınacağım...

Şimdi anlamıştı, neden geldiklerini. Onlara olan borcunu ödemedi taşınacağını sanıp telaşlanmış olmalıydılar.

– Evet ama, siz nerden duydunuz taşınacağımı?

Kahveci, anlamlı anlamlı,

– Biz duyarız, hem de yerinden duyarız... dedi.

– Merak etmeyin, sizlere olan borcumu ödemedi taşınacak değilim...

Kahveci,

– Şimdi ayıp ettin işte ağabey, senden alacak isteyen mi var? dedi.

Bakkal,

– Sözüne etmeye bile değmez beyim, dedi, zaten kaç para ki...

Manav,

– Benden yana helal olsun, katiyen istemem ve de versen alamam... dedi.

– Ama niçin?

– Biz senin değerini bilenlerdeniz beyim... Senin bize çok iyiliğin var...

Boğazına bir düğüm oturdu, zorlukla,

– Estağfurullah... diyebildi.

Demek onu tanıyorlar, bu halk için çalıştığını biliyorlardı. Ne diye umutsuzluğa kapılmıştı, ne diye karamsarlaşmıştı da, politikadan çekilmeye kalkışmıştı. Hiç bu insanlar bırakılır mıydı?

Kahveci,

– Vazgeçin burdan taşınmaktan, çok rica ederiz, dedi.

Manav ekledi:

– Evet, bunu ricaya geldik...

– Taşınmak zorundayım, çünkü kira veremiyorum...

Manav,

– Biliyoruz, dedi, her şeyi biliyoruz. Biz, bura esnafı düşündük, taşındık sonunda sizin kiranızı aramızda toplayıp her ay ödemeye karar verdik. Yeter ki siz burdan çıkmayın...

Bakkal,

– Bizden ayrılmayın yeter, kirayı hiç düşünmeyin... dedi.

Gözleri buğulanmıştı sevinçten, nerdeyse ağlayacaktı. Halk uğruna bunca yıllık mücadelesinin sonunda, kendisine ilk olarak değer veriliyordu.

– Olmaz, dedi, kabul edemem... Sonra, yalnız kira değil, işsizim. Burda geçinmek zor, bir arkadaşımın yanına sığınacağım.

Kahveci,

– Biz bura esnafı kaç gündür hep bu işi konuşuyoruz, dedi, biz her şeyi düşündük, sizin geçiminizi de... Sizin aylık geçiminiz her ne kadarsa biz aramızda denkleştirip vereceğiz... Ne olur, çıkmayın burdan... Bizi yüzüstü bırakmayın...

Üçü birden yalvarıyordu.

Nerdeyse kendini tutamayıp ağlayacaktı. Kim ne derse desin, memlekette büyük bir gelişme, insanlarda büyük bir uyanma vardı. Demek bunca yıl boşuna çalışmamışlardı. Eskiden olsa, bu adamlar ona selam bile vermezlerdi.

– Çok teşekkür ederim, dedi, sağolun, beni çok duygulandırdınız. Ama kabul edemem yardımınızı...

Yeniden yalvarmaya başladılar. Bakkal,

– Bu yer size layık değil, dedi, oturulacak ev değil... Burasını beğenmiyorsanız, hemen şuracıkta, iki katlı bir ev var, üst katı kiralık. Banyosu da var hem de... Orasını size tatalım...

Kahveci,

– Bizim istediğimiz, sizin bu mahalleden, bizden uzaklaşmanızı... dedi.

Çok merak etmeye başlamıştı:

– Peki ama niçin burda kalmamı istiyorsunuz?

– Besbelli beyim... Bunca esnaf, sizin sayenizde geçiniyoruz.
– Estağfurullah... Ben sizden öyle büyük alışveriş yapmıyorum ki...

– Sizin alışverişiniz hiç... Asıl alışveriş başka... Siz buraya uğur getirdiniz... Siz gelmeden önce dükkânıma günde üçdört müşteri ancak uğradı. Siz burasını canlandırdınız, neşelendirdiniz. Baksanıza yeni yeni dükkânlar açıldı...

Bakkal,

– Hep sizin sayenizde... dedi.

Kahveci,

– Bize acıyın, dedi, siz burdan taşınırsanız biz hepimiz hapa yuttuk. En başta ben, kahveyi kapatmak zorunda kalırım...

Manav,

– Siz bu mahalleden taşınırsanız, buraları yine eskisi gibi sönük kalır, büyük esnaf dağılır. Bizler de çoluk çocuk aç, sefil kalırız... dedi.

Bir yalvarma daha tutturdular. Çoluk çocukları vardı, onlara acımalıydı. Hepsini onun sayesinde geçinip gidiyorlardı işte... İsterse ona aylık bile bağlayacaklardı.

– Sağolun ama, benim öyle büyük hizmetlerim yok, dedi, hem elim ayağım tutarken çalışmalıyım... Ben ne yaptım ki size, burdan ayrılmamı istemiyorsunuz?

Manav,

– Daha ne yapacaksınız, dedi, sizin iyiliğinizi unutamayız. Siz bu gecekonduya taşınıncaya, sizi dikizleyip gözaltında tutmak için, çöpçü kılığında, boyacı kılığında polisler geldi. O polisleri kontrol için de daha başka polisler geldi. Buraları ana baba günü oldu.

Bakkal,

– İlkın bizden sorup öğrenirlerdi sizin neler yaptığınızı... dedi.

Manav,

– Bunlar hep bizden alışverişe başladılar.. Sonra eskici geldi, kundura tamircisi, şekerci, turşucu, simitçi filan geldi.

Kahveci,

– Ben de, dedi, bir kahve açıp sayende geçinmeye başladım beyim. Akşama kadar kahvemde oturuyor, tavla, iskambil oynu-

yorlar, enazından üçer dörder kahve içseler, tamam.

Onlara acı acı baktı,

– Bunların hepsi sivil polis mi? dedi.

– Polis olanı da var, olmayanı da... Bir yerde on kişi birikti mi, yanına elli kişi toplaşır... Şimdi siz burdan taşınırsanız, burası yine eski haline dönecek... Arkanızdan bütün polisler gider.

Bakkal,

– İşte, o zaman yandık! dedi.

Manav,

– Fakir fukaraya acıyın! dedi.

Kahveci,

– Hiç olmazsa, biz bir sermaye toplayana kadar buradan taşınmasanız... dedi.

Düşündü. Başka yerde aynı durum başına gelecekti.

– Peki, dedi, burdan taşınmayacağım ama, alın şu getirdiklerinizi...

Masa üstünde duran dört kesekâğıdını bakkala verdi.

Giderlerken, manav,

– Öbür arkadaşlara müjdeyi verelim mi? dedi.

– Evet, taşınmayacağım... Sizden bişey istediğim de yok...

Kahveci,

– Allah razı olsun... dedi.

KALPAZANLIK BİLE YAPILAMIYOR

Gelmiş geçmiş kalpazanların en büyüğüydü. Bu da onun kendi övünmesi değildi. İnsanı şaşırtacak denli alçakgönüllüydü. Bigünden bigüne kendisini övdüğü duyulmamıştı. Oysa hırsızlık, yankecilik, dolandırıcılık, kalpazanlık ve benzeri gibi suçların sabıkalıları palavracı olurlar. Çoğunlukla hayal güçleri sonsuz olduğundan, yaptıklarını bire bin katarak, üstelik hiç yapmadıklarını da uydurarak anlatırlar. Öyle uydururlar ki, hepsi birer üstün insandır hırsızlıkta, dolandırıcılıkta, kalpazanlıkta. Anlata anlata, bir zaman sonra, uydurdıkları yalanlarına kendileri de içtenlikle inanmaya başlarlar. Kalpazanlar Kralı, bu türlü sabıkalılardan değildi. O, gerçek bir kraldı sanki; davranışları soylu ve ağırbaşlı. Uydurmak şöyle dursun, olağanüstü kalpazanlıklarından hiç söz etmez; bunları başkaları anlatır, serüvenleri dilden dile dolaşırdı. Ne de olsa güngörmüş bir adamdı. Yılların kalpazanıydı. Sık sık cezaevlerine girip çıkanlardan değildi, ama yine de adı sanı bütün cezaevlerinde bilinirdi. Bu denli ünlü olmasının nedeni elinin çok açık olmasıydı. Onun tutuklandığı haberi daha gazetelerde çıkar çıkmaz, tutukevindekiler sevinçten bayram ederlerdi. Kalpazanlar Kralı tutukevine geliyor diye sevinenler salt serseri takımı, yoksullar, sübyanlar, âdembabalar, kimsesizler değil, azıllılar, koğuş ağaları, gardiyanlar, hatta yöneticiler bile sevinirdi. Çünkü Kalpazanlar Kralı'nın girdiği ceza ve tutukevlerinin havası değişirdi. O bir para kaynağıydı ve hiçbir zaman bu gür kaynak kurumazdı.

Tutuklandığı duyulur duyulmaz, tutukevinde hazırlıklar başlardı. Zenginler ve dolayısıyla daha çok boyunbağlılar kaldığı için beyler koğuşu denilen koğuşun iyi bir köşesinde ve pencere dibinde olan en güzel ranzasının, kışın alt, yazın üst katındaki yatak ona ayrılırdı. O güzel ranzadaki yatakta yatan başka biri varsa, kim olursa olsun, yeri değiştirilir, orası Kral'a ayrılırdı. Daha tutu-

kevine gelmeden buyruğuna üç özel meydancı ayrılırdı; bunlardan biri Kral'ın yemek işlerine bakar, biri çayını kahvesini yapar, biri de ayak işlerine koşardı.

Kalpazanlar Kralı, daha tutukevine gelmeden bavulları, eşyası önceden taşınırdı. Enaz dört büyük bavulla gelirdi tutukevine, lüks bir otele gider gibi. Bavullar da öyle bavul ki, domuz derisinden ve tutukevleri, cezaevleri başkalarında öyle bavul görmemişti. Öteki tutuklular bunca bavulla giremezlerdi tutukevine, ama Kalpazanlar Kralı'nın ne de olsa bir ayrıcalığı vardı.

Çorabından gömleğine, pijamasından mendiline, boyun atkısından boyunbağına dek herşeyi ipekliydi, hem de halis ipekten.

Sabahları üç meydancısı ranzasının çevresinde dönenip durur, Kral'ın uyanmasını beklerlerdi. Kalpazanlar Kralı gözünü açıp da tatlı tatlı gerinmeye başladı mı, meydancılardan biri tepsi içinde kahvaltısını yatağına koşturur, biri hergün üç gazetesini yatağına bırakır, biri de elinde peşkirle kokulu sabun, Kral'ın kalkıp tuvalete gitmesini beklerdi.

Kral kahvaltısını eder, üstüne bikaç bardak özel yapılmış demli çayını içer, gözlüğünü takıp gazetelerini okur, sonra ipek pijamasının içinde salınarak, arkasında meydancısı, tuvalete giderdi.

Öğle yemeklerini çok kez dışardan, çok ünlü bir lokantadan getirtirdi. Akşama doğru kumar postası kurulurdu. Kalpazanlar Kralı kumarda hep ütülür, para saçardı; onca ütülürdü de kılı bile kıpırdamazdı.

Bağırдыğı, kızдыğı, sinirlendiğı hiç görölmemiştı. Adam sanki doğuştan ve enaz on kuştaktanberi süren krallıgın son kralıydı.

O içeri düşünce, tutukevinde herkesin, asıksuratlı gardiyanların bile yüzü gülerdi. Çünkü, Kalpazanlar Kralı'nın sayesinde tutukevinde ekonomik durum düzelince, doğal olarak toplumsal durum da düzelmiş olur, alışkan içiciler bol bol esrarını, afyonunu, eroinini çeker, tutukevinde kavga gürültü, yaralanma ve öldürme olayları olmaz, herkesin yüzü gülerdi. Ne var ki, Kalpazanlar Kralı tutukevine daha girer girmez, ne zaman çıkacak diye, ötekilerini bir kaygı alırdı. Çünkü Kalpazanlar Kralı'nın tutukevine girmesiyle çıkması bir oluyordu. En çok bikaç ay kalıyordu tutu-

kevinde. Sonunda ya aklanıp kurtuluyor, yada bikaç ay hapis cezasıyla yakasını kurtarıyordu. Arkasından, bir söylence gibi onun serüvenleri, eliaçıklığı, soyluluğu anlatılır dururdu.

Karısıyla kaynanasını, boğazlarını keserek öldürmekten onsekiz yıl hapse hükümlü tutukevinin berberi, okumakta olduğu gazeteyi sevinçle fırlatıp bikaç kez üstüste "Yaşasın!" diye bağırdı. Öbür berberler ne olduğunu sordular.

– Kalpazanlar Kralı enselenmiş... Gazete yazıyor.

– Yarın düşer buraya.

Bütün tutukevini bir sevinç dalgası sardı. Para babası geliyordu.

Tutukevindekilerin kestirdikleri gibi, Kalpazanlar Kralı Emniyet Müdürlüğü'nde iki gün gözaltında tutulup gönderildiği savcılıktan tutuklanma istemiyle getirildiği mahkemede tutuklanmıştı. "Kalpazanlar Kralı yine suçüstü yakalandı" diye gazetelere haber olduğunun ertesi günü, ceza ve tutukevinin kapısından girmişti. Ama bu giriş, Kral'ın tutukevine eski girişlerine hiç benzemiyordu. Eskiden, daha Kral gelmeden, Kral'ın domuz derisinden kocaman bavulları, yatağı, eşyası gelir, bunlar getirildikten bikaç saat sonra da, Kalpazanlar Kralı bikaç adamıyla birlikte geldiği tutukevinin kapısından girerdi. Ama bukez öyle olmamıştı. Ne daha önce bavulları getirilmiş, ne kendi adamlarıyla gelmişti Kral. Öteki tutuklularla birlikte, elleri kelepçeli olarak cezaevi arabasından inmiş, candarmaların arasından geçerek tutukevi kapısından girmişti. Kilidi tutmadığından iple bağlı, yırtık pırtık bir küçük bavulu vardı cezaevi arabasında. Üstü başı da dökülüyordu. Ayakkabıları boyasız ve eskiydi. Sanki tanınmamak için kılık değiştirerek halkın arasına girmiş bir eski zaman kralı gibiydi. Onu bu konumda görünce ilkin başgardıyan şaşırdı. Gardiyanlar ve tutukevinin yönetim işlerinde çalışan tutuklular da yadırgadılar. Hele gazetede Kalpazanlar Kralı'nın tutuklandığı haberini okuyunca sevincinden yaşısın diye bağıran tutukevi berberi büyük düşkırıklığına uğramıştı. Yine onu gördüğünde herkes geçmiş olsun diyordu ama o eski, coşkulu karşılama değildi bu.

Her zaman olduğu gibi yine beyler koğuşunda en güzel yerdeki ranzanın kendisine ayrıldığını, yine özel üç meydancının el-

pençe beklediklerini görünce Kalpazanlar Kralı, beyler koğuşunun ağasına, artık bunların hiçbirine gerek olmadığını, beyler koğuşunda değil, öteki koğuşlardan herhangibirinde kalmak istediğini söyledi. Koğuş ağası “Ne demek... estağfurullah... O nasıl söz!” filan dediyse de, Kalpazanlar Kralı’nın bu düşkün durumundan hoşlanmadığını da yüz çizgilerinden belli etti. Koğuş ağası, Kral’ın isteğini, cezaevi ağasına duyurdu. Cezaevi ağası da “Dur hele... Bunda bir iş var ya ne? Yakında bombası patlar da ucuzlar, biz de öğreniriz...” dedi.

Kalpazanlar Kralı’nın geldiğinin ertesi günü “Posta kuruldu, buyur!” diye kumara çağırdılarsa da Kral “Sağolun, istğim hiç yok. Bugün kalsın.” Diyerek kumarı reddetti.

Nerde eskisi gibi dışardaki aşevlerinden yemek ısmarlayıp getirtmek, nerde kirli çamaşırı yıkatmaya, giysilerini ütöletmeye dışarı göndermek, geçti o günler; Kral kendi yemeğini kendi yapıyor, kendi çorabını kendi yıkıyordu.

Geldiğinin üçüncü günü, başgardiyana, beyler koğuşundan başka bir koğuşa verilmesini rica etti. Başgardıyan ki, yıllar yılı ondan ne değerli armağanlar almış bir adamdı, nasıl olur da Kral’ı düşkün tutukluların koğuşuna gönderirdi. Kalpazanlar Kralı’nın bu isteğini ceza ve tutukevinin yönetmenine ilettili. Yönetmen, deneyimli bir yöneticiydi, yakında emekli olacaktı. Kalpazanlar Kralı’nı ötedenberi tanırdı. Cezaevlerinde söylenceleşmiş böyle ünlü bir adamın nasıl olup da böyle düşkünleşmiş olmasını çok merak etti. Bir akşam, günlük iş saati bitiminde Kalpazanlar Kralı’nı odasına çağırttı. Eskiden, yani gerçekten Kalpazanlar Kralı olduğu zamanlarda olsa, cezaevi yönetmeninin odasına güleriyüzle girer ve bir Kalpazanlar Kralı’na yakışır biçimde konuşurdu. Bu kez Yönetmen’in odasına süklümpüklüm girmiş,

– Buyrun efendim, beni emretmişsiniz... diyerek dikilip kalmıştı.

Yönetmen,

– Geç otur şöyle! diye yer gösterdi.

Kral teşekkür edip gösterilen yere oturdu. Yönetmen cıgara tuttu. Gardiyana iki çay getirmelerini söyledikten sonra, incitmé-

ye, onurunu kırmamaya çalışarak Kalpazanlar Kralı'na neden bu duruma düşmüş olduğunu uygun bir dille sordu.

Kalpazanlar Kralı çoktenberi, sözden anlar birine içini dökme-yi gereksindiğinden başına gelenleri ayrıntılarıyla şöyle anlattı:

– Müdür Bey, iyi de olsa kötü de olsa, bir insan yaptığı işi sevmelidir derim. Siz de biliyorsunuz, dünya âlem de biliyor ki, ben bir kalpazanım. Kalpazanlığın da türlü-sü var, benim mesleğim para üstüne, sahte para basarım. Dolar getir dolar, sterlin getir sterlin, ruble getir ruble basayım ki hiçkimse kalpını aslından ayırt edemez. Ayırt etmek ne demek, bilirkişinin en ferîştahına, uzmanının en şahına götür göster, paranın aslına sahte der de, benim yaptığım kalp paraya sahte diyemez. Kâğıt paranın da, maden paranın da sahtesini yaparım. Övünmek gibi olmasın, değil bu memlekette, sanmam ki dünyada da üstüme bir kalpazan olsun... Başka kalpazanların işlerini çok gördüm, hiçbiri elime su dökemez. Kolay değil Müdür Bey, ben kalpazanlığa başlayalı, önümüzdeki nisan, elli yılım dolacak. Bu işten başka da hiçbir iş bilmem. Neden? Çünkü tenezzül etmedim başka işe... Temiz iş benimki. İnsan dediğin insan, bence işini iyi bilecek; öyle yarımyamalak bildiği işlere burnunu sokup da üstünkörü iş yapmayacak. Sözü nereye getirmek istiyorum? Bizim politikacılar? Sakın politika yaptığımı sanma Müdür Bey, Allah göstermesin... Hiç sevmem politikayı, bilmem de... Bilmediğim için de yapmam. Peki bu politika, bir ülkeyi ve insanlarını iyi yönetmek değil mi? Yani politikacılık, kalpazanlıktan daha mı kolay? Mahvolduk, tümünden mahvolduk beyim. Bir memleket düşünün ki, orda kalpazanlık bile yapılamıyor; artık orda herşey bitmiştir. Nasıl kalpazanlık yapacaksın Müdür Bey, bırakmıyorlar ki, sana kalpazanlığı yapasın... Bir işin aslı kalp olunca, kalpın da kalpı yapılır mı? Neden kalpazanlık bile yapılamıyor? Çünkü, kalpını yapacağın şeyin aslı kalp olmuş. Kalpın da kalpı yapılır mı? Kalpın kalpını yapmaya kalktın mı, işte benim durumuma düşersin: Yani iflas... Salt benim değil, göreceksiniz, çok yakında hepimizin sonu iflastır. Neden? Çünkü kalpazanlık, bir memleketin durumunu gösteren en iyi ölçüdür. Bir paranın değeri, sahtesinin basılmasıyla ölçülür. Bir paranın sahtesi bile basılır-

yorsa... Parının değerini koruma kanunu olduğundan susuyorum Müdür Bey, benim kanunlara saygım vardır.

Durdu, bir cığara daha yaktı,

– Bilmem anlatabildim mi neden bu duruma düştüğümü? dedi.

Cezaevi Yönetmeni bişeyler sezer gibi olmuştu ama, Kalpazanlar Kralı'nın neden bu sefil duruma düştüğünü pek anlayamamıştı.

– Anlat, anlat... dedi.

Kral anlattı:

– Benim zanaatım dünyanın her yerinde geçer. Çok şükür altın bileziğim var elimde. Buyüzden de başka iş öğrenmek, yapmak gereğini duymadım hiç. Bundan ikiüç yıl öncesine dek, beyler paşalar gibi, beyler paşalar ne demek, krallar gibi yaşıyordum. Bana boşuna Kalpazanlar Kralı demediler. Siz de bilirsiniz eski günlerimi... Mesleğimin kralıydım, öyle değil mi? Gelgelelim elimizden aldılar mesleğimizi. Üstelik güzelim meslek acemi ellerde kaldığından işi yüzlerine gözlerine bulaştırdılar.

Bizimki, yani kalpazanlık bir özel girişim işidir Müdür Bey. Biz, özel girişimciyiz. Her özel girişimin olduğu gibi, bizim de karşımızda devlet var. Biz devletle rekabet halindeyiz. Yani şöyle anlayayım; devletin para fabrikası var, devlet para basar. Ben de bir özel girişimci olarak, kendi eltezgâhımda para basarım. Ben o küçük eltezgâhımda para kazanırım, gelgelelim devlet, her işinde olduğu gibi o koskoca para fabrikasında zarar eder. Ben o küçük tezgâhımda kazanıyorum da, devlet neden zarar ediyor? Çünkü bir kişinin yapabileceği bir işi ilk yıl on kişiye, ertesi yıl yüz kişiye, daha ertesi yıl bin kişiye yaptırır. Bundan başka bigünde yapılacak bir işi ilk yıl on günde, ertesi yıl on ayda, daha ertesi yıl on yılda yaptırmaya başlar. Bundan başka, diyelim üç liraya yaptıracığı bir işi ilk yıl üçyüz liraya, ertesi yıl üçbin liraya, daha ertesi yıl üçyüzbin liraya, derken derken üç milyon liraya yaptırmaya başlar. Bundan başka, diyelim dört metrekairelik yerde yapılacak bir işi ilk yıl dört katlı kırk metrekairelik yerde, ertesi yıl dört tane dört katlı dörtyüz metrekairelik biyerde, daha ertesi yıl kırk tane kırk katlı kırkbin metrekairelik yerde yaptırmaya başlar. Neden

böyle yapar? Çünkü bürokrasi var. Bürokrasi demek hükümet demek. Nerde hükümet varsa, orda bürokrasi de vardır. Hükümet deyince başbakan var, bakanlar var, bunların partileri var, herbirinin kendi adamları var. İşte bunlar dolar da dolar o işe... Sonra hükümet değişir günün birinde, haydaaa yeni başbakanın yeni bakanların, yeni parti ilergelenlerinin adamları... Eski adamları atamazsın, yasalar var. İşte böyle böyle devletçilik doğar. Bu devletçilik, sonunda devleti bile batırır. Ne var ki, devletler iflas etmiş bile olsa, devletin iflas ettiği hiçbir zaman görülmemiştir. Çünkü devletlerarası icra iflas mahkemeleri yok. Buyüzden devletler iflas eder de tarihte, kimsenin haberi bile olmaz. Hatta öyle devletler vardır, iflas ederler de kendilerinin bile haberi olmaz. Peki bunun bir çaresi yok mu? Var... Herbişeyin çaresi vardır, yeter ki bulasın... Bunun çaresi çok kolay. Diyelim devletin para fabrikasında beşbin liralık kâğıt para basılacak. Herbir tane beşbin liralık devlete kaç mal oluyor? Diyelim yüz liraya... Devlet her yatırdığı yüz lirayı beşbin lira olarak alıyor. Peki ben bir özel girişimci olarak beşbin liralık kâğıt parayı kaç mal ediyorum? On liraya... Mal, aynı mal. Hem de bu on liranın içinde, benim yardımcımın, erketicimin payları var, avantası, rüşveti, herbişeyi var. Öyleyse ne yapacaksın? Devletin fabrikalarını devredeceksin özel girişime. Ama öyle özel girişimci diye üçkâğıtçılara değil ha... Özel girişimci dersem, deneyimli ve uzmanlıklarını ispat etmiş olanlarına.

Cezaevi Müdürü,

– Örneğin, seni para fabrikasının başına... dedi, kendini tutamayıp güldükten sonra sordu:

– Senin bu duruma düşmenin anlattıklarınla ne ilişkisi var?

– Çok sıkı ilişkisi var, dedi Kalpazanlar Kralı, örnek vererek anlatayım daha iyi. Bundan üç yıl öncesi, diyelim bin tane bin liralık sahte para basacağım. Ne eder toplamı? Bir milyon lira. Bir milyon tutarında bin tane bin liralık basmak için benim giderim ne? Para basmak için has kâğıt, boya, mürekkep, film, klişe, makine, işçilik... Elli yıllık kalpazanım, eskiden her bin liralık kâğıt para, bana on liraya mal olurdu. Sonraları bu gider arttıkça arttı. Yirmi liraya, yüz liraya, derken ikiyüz liraya bir bin liralık mal etmeye

başladım. Yine çok şükür, kazançtayız. İşte buyüzden çalışma odamda masamın arkasındaki duvara “Elkâsib-i Habib-ul-lah” levhası asmışımıdır. Ama son yıllarda bu giderler öyle arttı ki dayanılır gibi değil. Kâğıt, film, boya, işçilik, hepsinin fiyatları arttı; öyle zaman geldi ki bir bin liralığı eskiden on liraya mal edip 990 lira kazanırken, sonraları 990 liraya mal edip on lira kazanmaya başladık. Yani işler tersine döndü; 990 lira harcıyor, on lira kazanıyor-sun. Neyse, az da olsa yine kazanıyoruz ya... Bin lira başına on lira kazanca da razı olduk. Biz de sürümden kazanalım diye, eskiden diyelim günde yüz tane binlik basarken bukez günde bin tane binlik basmaya başladık. Salt bizim gibi özel girişimciler değil, devletin panginot fabrikası da bizim gibi yapıyor; araçların gereçlerin fiyatı artıp maliyet yükseldikçe daha çok para basıyor fabrika... İşte piyasada paranın çoğalıp karasinek gibi havada paraların uçuşması bundan oldu. Derken fiyatlar öyle yükseldi ki Müdür Bey, bir bin liralığı binikiyüz liraya mal etmeye başladık. Her bin lirada ikiyüz lira zarar... Buna özel girişim dayanamaz, ancak devlet dayanır. Tanrı korusun, hele elli liralık, yüz liralık bassak, temelli iflas edeceğiz. Sonunda devlet bile dayanamayıp paraların boylarını küçülttü ki, gideri azaltsın... Dilekçe kâğıdı kadar beşyüz liralık küçüldü küçüldü, dilekçenin pulu kadar oldu. Gelgelelim, biz yine zarardayız. Bunun üzerine sahte binlik basmaktan vazgeçip sahte beşbin lira basmaya başladık. Sahte beşbin liralık basmanın rizikosu, bin liralığa göre daha çok, yakalanma tehlikesi fazla. Ama başka da umarımız yok. İşte son dokuz aydır beşbin liralık basıyordum.

Yönetmen,

– İyi ya, dedi, daha ne istiyorsun? Yine kazançlısın...

– Kazançlı olsam Müdür Bey, burada işim ne? Ben elli yıl önce bu işe başladığımda sahte on liralık basardık. Sonra yüz liraya, bin liraya döndük. Çünkü, on lira, elli lira, yüz lira, beşyüz lira sahte para basmak kurtarmıyor. Rahmetli benim ustamın zamanında, lira değil, elli kuruşluk sahte para bile basarlarmış. Şimdi onbin liralık basıyoruz da yine zarardayız. Diyelim, sözün gelişi, yüzbin liralık araç gereç alıyorum. Bir de bakıyorum, yüzbin liralık

araç gereçle sekiz tane onbin liralık basabilmişim. Yirmibin lira içerdeyim. Bukez seksenbin liralık araç gereç alıyorum, ben sahte onbin liralıkları basana dek üç gün içinde fiyatlar yükselmiş yüzde elli... Seksenbin lira harca, dört tane onbin liralık bas... Başabaş gelse yine razıyım, bunca yıllık mesleğimdir deyip işi sürdürreyim, ama başabaş da gelmiyor. Dedim ya, seviyorum da işimi, vazgeçemiyorum... Elli yıl geçindiğim bir iş, nasıl vazgeçerim? Dünyada kalpazanlıktan da başka bir iş bilmem ki Müdür Bey, başka iş yapayım? Sözün gelişi, on tane onbin liralık bastım, ben on tane onbin liralığı piyasaya sürüp gelene dek fiyatlar yeniden yüzde kırk, yüzde elli artıyor, yani yarıyarıya zarar. E bu kalp para basmak da, boyacı küpü değil ki sokup çıkarasın, kolay olmuyor; ikiüç gün sürüyor. O ikiüç günde, elimizdeki yüzbin liralık kalp para, oluyor ellibin lira. Yani, kalp paranın asıl paraya yetişmesi olanaksız; bizim kalp para, asıl paradan daha sağlam... Sonunda bende paralar suyunu çekti, sermayeyi kediye yükledik... Ama iş iştir, ne yapacaksın? İyi ki zamanında mal mülk edinmişim. Zarar kârın ortağıdır deyip satıp savmaya başladım. Bikaç apartıman dairesi, dükkân filan gitti. Arabayı da sattım. Hep bu bizim işe yatırıyorum. Sonunda Müdür Bey, elimde kalp para makinesiyle ortada kaldım. Devletle başedilmez ki... Ah, zamanında kalkıp başka bir ülkeye, Amerika'ya, İngiltere'ye, Almaya'ya, Fransa'ya gitmek varmış. Şimdi yaşım altmışyedi. Bu yaştan sonra nereye giderim de yeniden kalpazanlığa başlarım? Yer bilmem yar bilmem, il bilmem dil bilmem... Bu memlekette benim değerim bilinmedi Müdür Bey... Kala kala elimde bir küçük apartıman dairesi kaldı. Dışarda kalsam, onu satıp kalpazanlığa yatıracağım, o da uçup gidecek. Hiç olmazsa o küçük daireden gelen kirayla burda geçinip giderim deyip, kendimi suçüstü yakalattım da canımı cezaevine attım. İşte böyle Müdür Bey, bir memlekette kalpazanlıktan bile zarar ediliyorsa, kalpazanlık bile yapılamıyorsa, o memlekette hiçbir şey yapılamaz demektir. Yok, yok, yapılacak bir iş var ama, o da bu yaştan sonra bana yakışmaz.

NAH KALKINIRIZ

Emekli oldu. Karısı, emekli ikramiyesini bir taşınmaza yatırmasını istiyordu. Bir apartıman katı satın alsalar, onun getireceği kirayı emekli aylığına katarak sıkıntı çekmeden gül gibi geçinir giderlerdi. Yada bir arsa satın alabilirlerdi. En kısa zamanda fiyatı ençok artan taşınmaz arsaydı. Alacakları arsanın fiyatı bir yılda iki, belki de üç katına çıkabilirdi. Ama adam, paranın işletilmesi düşüncesindeydi. Herkes parasını taşınmaza yatırırsa bu ülke nasıl kalkınırdı? Taşınmaza yatırılan para dondurulmuş sermayeydi. Oysa sermaye işletilerek konuşturulmalıydı. Hoş onun emekli ikramiyesi, öyle sermaye denilecek gibi bir para tutmuyorduysa da, sıkı bir tutumlulukla yıllardanberi biriktirdiği parasını da ikramiyesine katarsa ve gerekirse babadan kalma evini de satarak parasını eklerse, küçük bir işletme kurabilecek bir sermaye toparlayabilirdi. Önemli olan az yada çok, ama kazançlı bir iş kurmaktı. Ötedenberi bir sığır çiftliği kurmayı düşlerdi. Bu işi bilenlere danışıp onlardan da öğütler aldıktan sonra kente altmış kilometre uzaklıkta bir arazi satın alarak oraya küçük bir çiftlik kurdu. Ahır yaptırdı. İlk deneme olarak yirmi inek satın aldı. Bu işler için emekli ikramiyesi, yıllardanberi biriktirdiği para ve sattığı babadan kalma evin parası yetmeyince Ziraat Bankası'ndan kredi de almak zorunda kalmıştı.

Yirmi inek... Bunlara bakacak, onları besleyip sağacak hayvancılıktan anlar işçiler gerekiyordu. Çoluk çocuk toplamı onbir kişi olan iki aileyi işçi olarak aldı.

Herhangibir köylü gibi değil, aydın bir insan olarak düzenli çalışacak, en iyi verimi alacaktı. Daha işi kurarken, bu işten ne kazanacağını hesaplamıştı. Önlemleri bir insan olarak bütün hesapları aleyhinde tuttuğu halde, ayda iki milyon lira kazanması gerekiyordu ki, böyle olunca, düşük faizli banka borcunu da iki yıla kalma-

dan ödemiş olacaktı. Ne var ki çok kez olduğu gibi, evdeki hesap çarşıya uymadı. Böyle olmasının nedeni, işçi olarak aldığı onbir nüfuslu o iki ailenin tembelliği idi. O onbir kişiden çiftlikte en çok dört kişi bulunurdu. Bunlar karnı burnunda gebe bir kadın, yürüyemeyen bir yaşlı adam, bir küçük çocuk, bir de yarım akıllı bir oğlan. Onlar da kovsan biyere gidemeyecek durumdaydılar. Ama yemek zamanı, bir de yatma zamanları hepsi birden çiftlikte olurlardı.

Deli olacaktı. Yahu bu insanlar bu çiftlikte kendilerine iş verilmesi için yalvar yakar olmamışlar mıydı? Neydi istedikleri, niçin çalışmıyorlardı? Bu ülkede beş milyondan çok işsiz var, denilmiyor muydu? Bu işsizler, Avrupalının pisliğini silip süpürmek için gurbete gitmeye kuyruğa girmemişler miydi? Onbir kişilik iki aileye iş vermişti, paralarını ödüyordu, ev vermişti, onları sigorta ettirmişti. Çalışmaları için daha ne yapmalıydı? İki inek ölmüştü. Sağılan sütler gündengüne azalıyordu. Sütleri almak için kamyonet sabahleyin çiftliğe geldiğinde, onları ayaklarından çekip sürüyerek uyandırmak zorunda kalıyordu.

Çiftlik batmak üzereydi. Canı burnuna gelen adam bigün işçilerine bağırıp çağırdıktan sonra, ağzını göğse açıp vargücüyü haykırdı:

“Bizde bu tembellik varken nah kalkınırız!”

* * *

Çiftlik sahibi işçilerle başedemeyince, sağmal hayvancılıktan anlayan birisini ortak aldı. Adam, emeği karşılığında ortak olmuştu. Ortak geldikten sonra çiftliğin durumu biraz düzelir gibi oldu. Ortak, çiftliğe aldığı işçileri sık sık değiştirip yeni yeni işçiler alıyordu. Çiftlikte iki aydan uzun çalışan işçi olmuyordu. Ortak bunu şöyle açıklamıştı:

– Bunlar işe başladıkları ilk günlerde gözboyamak için çok çalışır, güven kazanırlar. Sonra sonra, kendilerini güvene alınca, işi gevşetmeye başlarlar. Daha sonra da büsbütün kaytarır, hiç çalışmazlar. İşte buyüzden onlardan atik davranıp daha tembelleşme-

lerine kalmadan onları kovup yeni işçiler almak gerekir.

Yılda dört-beş kez değişen işçileri çok iyi çalışıyorlarken yine de süt verimi düşmüştü. Adam bunun nedenini sorduğundan ortağı şöyle açıkladı:

– Aldığımız yemler bozuk, içindeki besin eksik de ondan... Altı yem fabrikası değiştirdik, hepsinin yemi birbirinden hileli.

İneklerin sütleri gittikçe eksiliyordu. İflas etmek üzereydiler.

Canına tak diyen ortak bigün dayanamayıp avazı çıktıkça bağırdı:

“Bizde bu hilecilik varken (iki aa boyu uzatarak) naah kalkınız!”

* * *

Banka borcu yüzünden çiftlik haczedilmeden, ucuzuna pahalısına bakmadan çiftliği satıp kurtulacaktı. Çünkü süt geliri çiftliğin giderlerini bile karşılamıyordu. Zararın neresinden dönülse kazançtı. Gazetelere ilan verip çiftliği satılığa çıkardığı sırada ineklere bulaşıcı bir hastalık geldi. Adam, hükümet veterinerini görmek için ilçeye koştu. Veteriner müdürlüğünün nerde olduğunu sordu. Sorduğu adam da orasını aradığını söyledi. Birlikte aramaya başladılar: Bilen birini bulup yerini öğrendiler. O yere gittiklerinde, ordaki yapıların hiçbirinin kapısında “T.C. Tarım Bakanlığı İlçesi Veteriner Müdürlüğü” gibi yazılı bir levha göremediler. Sonunda tarif üzerine levhasız, tabelasız, bahçe içinde iki katlı bir yapıya girdiler. Alt katta kimseyi bulamadılar. Üst kattaki odalardan birinde, masaya kollarını dayamış uyuyan birini görünce sevinerek,

– Burası veteriner müdürlüğü mü? diye sordular.

Kapı açılırken gıcırtdan uyanan adamın,

– Heee... demesinden onun hademe olduğunu anladılar.

– Kapıda levhası yok da...

– Yok daha... Buraya taşınalı daha biriki yıl anca olduğundan levha asmaya zaman olmadı.

– Veteriner beyler yok mu?

Hademe saatine baktıktan sonra,

– Benimki durmuş saatiniz kaç? diye sordu.

Saat onu yirmi geçiyordu. Hademe,

– Saat onbire doğru gelirler... dedi.

İki teknisyenin köylere suni tohumlama yapmak için gittiklerini de ekledi.

Adam, başını sallaya sallaya şöyle dedi:

“Bizde bu boşvermişlik, bu aldırmaçlık, bu sorumsuzluk varken biz (üç aaa boyu uzatarak) naaah kalkınınız!”

* * *

İkisi de veteriner müdürlüğünden çıktıktan az sonra kamyonetle iki teknisyen köylerden döndü. İkisinin de kızgın oldukları yüzlerinden belliydi. Teknisyenlerden biri,

– Köylüler haklı... dedi.

Öbürü,

– Yaptığımız tohumlamalar tutmuyor ki... dedi, bakanlıktan gönderilen aşılar hep bozuk besbelli. Bütün inekler kısırlandı, köylü hayvanını kasaba satmak zorunda kalıyor.

Öbür teknisyen dayanamayıp bağırды:

“Bizde bu adam sendecilik, bu umursamazlık, bu baştan savmacılık varken biz (dört aaaa boyu uzatarak) naaaaah kalkınınız!”

* * *

Köyündeki sağmal hayvanların tohumlanması tutmaması yüzünden canı çok sıkılan muhtar ilçeye indi. Önce belediyeye uğradı. Belediyedeki bütün odalarda gürül gürül sobalar yanıyordu. İçerdeki memurlar sıcaktan iyice gevşemişler, yarı uyur yarı uyanıktılar; kimisi de açıktan uyumaktaydı. Oysa aylardan Mayıs-
tı, mayısın son günleriydi. Hava iyice sıcaktı. Herkes paltosunu çıkarmıştı. İlçede hiçbir evde soba yanmadığı gibi evlerin pencere-
leri de açılmıştı. Muhtar,

– Para cebinizden çıkmıyor ya, yakın bakalım, siz ağustosta bi-

le soba yakarsınız kömür devletin olunca... diye söylendi. O can sıkıntısıyla belediyeden çıkarken de şöyle dedi:

“Bizde bu israf varken biz (beş aaaaaa boyu uzatarak) naaaaaah kalkınırız!”

* * *

Muhtar kaymakamlıkta bir memurla şurdan burdan konuşurken söz süt fiyatlarına geldi. Memur, ilçedeki sütçüden aldığı sütün fiyatını söyleyince muhtar şaşırdı. İlçeyle köy arası sekiz kilometreydi. Köyde üretilen süt, sekiz kilometre ötedeki ilçede, köydekinin üç katı pahalı satılıyordu. Bu konuşmayı dinlemekte olan kentli bir küçük tüccar, kentte sütü daha da pahalı aldıklarını, üstelik sütün katkılı olduğunu, ne kadarının süt ve ne kadarının su olduğunun anlaşılamadığını söyledikten sonra, ellerini açıp gözlerini tavana dikerek şöyle dedi:

“Bizde bu kazıkçılık varken biz (altı aaaaaa boyu uzatarak) naaaaaah kalkınırız!”

* * *

Sütün pahalılığından yakınan kentli küçük tüccar akşam evine gelen konuklarıyla, çocuklarının gittiği okuldan konuşuyordu. Onlara göre, ne ilkokulda, ne lisede saygınlığı olan öğretmen kalmamıştı. Nerde onların öğrencilik zamanlarındaki o eski öğretmenler! Şimdiki öğretmenlere öğretmen demek için bin tanık göstermek gerekirdi. Çünkü bunlar, öğretmenlikten başka her işi yapıyorlardı. Örneğin bunlardan biri, karısının üstüne gösterdiği bir dükkânda çalışıyordu. Bir öğretmen de ders saatleri dışında muhasebecilik yapıyordu. Biri de geceleri taksi sürücülüğü yapıyordu. Hepsinin, öğretmenlikten başka bir başka işleri daha vardı. Bunlar ne zaman verecekleri dersi hazırlayacaklar da öğretmenlik yapacaklardı. Böyle öğretmenlerden ne umulur, ne beklenirdi... Nerde uğraşına aşık o eski saygın öğretmenler... Küçük tüccar kestirip attı:

“Bizde bu ahlak varken biz (yedi aaaaaaa boyu uzatarak) naaaaaah kalkınırız!”

* * *

Geceki toplantıda bulunanlardan biri, ilkokul son sınıf öğrencisi olan kızıyla pazara çıkmıştı. Alışveriş yapıyorlardı. Birara kız, – N’olur, ordan gitmeyelim baba, dönelim... dedi.

Adam nedenini anlamadığı için kızına sordu. Gözleri buğulanan kız yanıtlamamakta direndiyse de babasının üstelemesi sonunda, az ilerde öğretmeninin pazarcılık yaptığını söyleyerek, – Satıcılık yaptığını görmemi istemez belki... Utanıyorum... dedi.

Öğrenimini bitirdikten sonra öğretmen olmak isteyip de, yaşam koşullarından başka alanlarda çalışmak zorunda kalmış olan adamın da, kızıninki gibi gözleri doldu ve mırıldanarak söylendi:

“Bizde bu değerbilmezlik varken biz (sekiz aaaaaaaa boyu uzatarak) naaaaaaaaah kalkınırız!”

* * *

Karı koca öğretmenlik yaparak da geçinemeyen ve buyüzden pazarcılık da yapmak zorunda kalan öğretmen, yakını bildiği bir öğretmen arkadaşına lise müdüründen şöyle yakınıyordu:

– Öğretmen eksiği diye Bakanlıktan bir kadın beden eğitimi öğretmeni istedi. Oysa erkek beden eğitimi öğretmenimiz var. Ama erkek öğretmen, kız öğrencilerine beden eğitimi yaptıramamış. Anla kafayı...

Arkadaşı,

– Müzik öğretmeni diye köy imamı getirtip de, çocuklara müzik dersinde ilahi söyletmedi mi!

Öğretmen yumruğunu masaya indirerek şöyle dedi:

“Bizde bu kafa varken biz (dokuz aaaaaaaaa boyu uzatarak) naaaaaaaaah kalkınırız!”

* * *

O lisenin müdürü de, her eğitim bakanı değiştikçe değişen öğretim dizgelerinden bıkip yakındığı bigün, öğretmenler odasında şöyle bağırırmıştı:

“Bizde bu tutarsızlık varken biz (on aaaaaaaaaa boyu uzatarak) naaaaaaaaaaaah kalkınırız!”

* * *

Lisenin okul-aile birliği toplantısına gelmiş olan çok şık bir hanımefendi, kocasının yeni aldıkları evlerine ivedi telefon bağlanması için PTT'ye çok büyük para yatırmışken hâlâ telefonun bağlanmadığını, haftalar geçtiğini, yanında oturan bir başka çocuk velisi hanıma anlatıyordu. Sorduklarında telefonu ertesi günü bağlayacaklarını söylüyorlar, ama bitürlü bağlamıyorlardı.

“Sonunda rüşvet istediklerini anladık. Önceden söyleseler de versek... Rüşvet vermek bişey değil de, tarifesi olmayınca insan ne kadar vereceğini bilemiyor ki... Bakın, taksilere taksimetre konulduktan sonra ne kadar rahatladık.”

Bunları söyleyen o şık hanımefendi o kerte sinirlenmişti ki, kadın olduğunu, okul-aile birliği toplantısında bulunduğunu da unutup yanındaki kadına yüksek sesle şöyle dedi:

“Affedersiniz şekerim, bizde bu rüşvetçilik varken biz (onbir aaaaaaaaaa boyu uzatarak) naaaaaaaaaaaah kalkınırız!”

* * *

Bu hanımefendinin eşi bir yürek sıkıntısı yüzünden bir uzman hekime muayene olmuş, hekim, röntgenini ve yürek elektrosunu alınca, hemen ameliyat olması gerektiğini söylemişti. Yürek ameliyatı kolay değil. Rastlantı olarak Türkiye'de bulunan bir Alman yürek hastalıkları uzmanına, hastanede çekilen röntgen filmini ve kardiyogramını gösterdiler. Alman hekim alayla gülümseyerek,

– Ne kalbinizde, ne de bu filmi ve kardiyogramı çeken aygıt-

larda bozukluk var, bozukluk sizin elektriklerinizde... dedi.

Muayenenin yapıldığı sırada elektrik voltajının düşük olması yüzünden, kardiyogram çok tehlikeli bir durum gösteriyordu.

Yürek ameliyatından kurtulmuş olan hasta çevresindekilere şöyle dedi:

“Bizde bu bilgisizlik varken biz (oniki aaaaaaaaaaaaaa boyu uzatarak) aaaaaaaaaaaaaah kalkınırız!”

* * *

Yürek hastasının röntgen filmini çekmekte yardımcı olan hastabakıcı adamın bir devlet dairesinde küçük bir işi vardı. Bu küçük iş için aylardanberi – bir yılı geçmişti – o devlet dairesine gidip geliyor, ama bitürlü o küçük işini sonuçlandıramıyordu. Hastaneden izin alması da çok zor olduğundan iyice bunalmış olan hastabakıcı, ne yapacağını, ne diyeceğini bilmez durumda cumartesiye rastlayan ertesi gün stadyuma futbol maçına giderek, hangi takımın hangi takımla maç yaptığını da bilmeden avazı çıktığıınca bağırdıktan başka, el, kol, bilek işaretleriyle içini dökmeye çalıştıysa da yine de tam olarak boşalamadı. Maçtan çıkınca, çok kez geceleri gittiği kahveye gitti, televizyonun karşısına geçip oturdu. Dalmış gitmişti televizyona... Birden nasıl oldu, televizyonda haberler mi veriliyordu, neydi, ne oluyordu, ilerigelen bir adam konuşuyor ve sıklıkla “Çağ atlıyoruz”, “Çağ atlayacağız”, “Çağ atladık” gibi sözler söyleyip duruyordu. Hastabakıcı, üç sınıflı köy okulundan sonra öğrenim görmediği için, ötekiler gibi “Bizde... varken biz... nah kalkınırız!” gibi sözler söyleyerek rahatlayamıyordu. Ama aylardan beri devlet dairesindeki bir küçük işini yaptırmanın kızgınlığı içindeyken televizyonda “Çağ atlıyoruz... Kalkınıyoruz... Kalkındık...” sözlerini duyunca, artık dayanamadı, televizyona doğru uzanarak, o gün stadyumda bol bol ve özgürce yaptığı el, kol ve bilek hareketlerinden birini yaptı. Bu bir şakırtılı ses ti. Kahvedekiler, o sese başlarını çevirdiler. Bikaç kişi birden hastabakıcının üzerine atılıp onu kargatulumba dışarı çıkardılar, sürükleyerek yakındaki karakola soktular. Komisere olup biteni an-

lattılar. Komiserin boynu bir tülbentle yada gazlıbez gibi bişeyle bağlıydı. Komiser şikâyetçileri dinledikten sonra, pandomim oynar gibi işaretlerle polise yazımakinesinde anlatılanları yazmasını bildirdi. Polis, önce kimlikleri, sonra anlatılanları yazdı. Hastabakıcıya,

– Sen ne diyorsun? diye sordu.

Hastabakıcı, ta başından başladı anlatmaya. Aylardanberi bir küçük iş için nasıl devlet dairesine gidip geldiğini, nasıl orda kendisini atlattıklarını, hastaneden izin almasının zorluğunu, aldığı aylıkla geçinemediğini, çalıştığı işte rüşvet olmadığı gibi bahşiş bile olmadığına, gırtladına dek borca girdiğini, çocukları olmasa kendini öldürmeyi bile düşüneceğini.... İşte bu sinir içindeyken kahvede televizyon seyrederken birinin çıkıp “kalkınıyoruz... ağı atlıyoruz... Kalkındık... ağ atladık...” demesine dayanamayıp...

Her ne yaptıysa, hiçbirini saklamadan bütün ayrıntılarıyla anlatıyordu. O anlatırken, hiç konuşmamış olan komiser de onu dinliyordu. Komiserin sağ elinde tespih vardı. Sol eliyle, tespihli elinin bileğini kavramış ve hastabakıcı televizyondaki adamın “Kalkınıyoruz, kalkındık” dediğini her yineleyişinde, o tespihli sağ elini yukarı kaldırıp kaldırıp aşağı indiriyordu. Sanki komiserin böyle bir tiki varmış gibiydi.

Anlatımlar yazıldıktan ve altına imzalar atıldıktan sonra, yine komiserin bir işareti üzerine polis, şikâyetçileri “Gereğini yaparız...” diyerek dışarı çıkardı.

Komiser hastabakıcıyı durdurdu. Hastabakıcı, korkudan tirtir titriyordu. Kesin, sabaha dek dver, kemiklerini kırarlardı. Komiser ona eliyle, eğilmesini işaret etti. Artık ne olacaksa olacak... Başa gelen çekilir diye düşündü hastabakıcı. Eğilerek başını, oturan komisere yaklaştırdı. Komiser duyulur duyulmaz, boğuk, çatallı bir sesle,

– Ne diye el işareti yaparsın a oğlum? Değil mi ki televizyondan kalkınıyoruz diyorlar, iyi ya, sen de “Bizde bu gelgit varken, bugün git yarın gel varken, nah kalkınırız” desene... O zaman başın belaya girmezdi... dedi.

Hastabakıcı bu sözlerden rahatladı, biraz da řımarđı.

– Ama komiserim, dedi, dikkat ettim, siz de demindenberi el işareti yapıyordunuz.

Komiser kızdı,

– Ulan, benim sesim kısıldı da ondan, el işaretiyle söyleyeceğimi anlattım dedi, hasta olmasam bağırılmaz mıyım... Hadi çek git, bir daha da eline, bileğine hâkim ol!..

VAR MI DELİLİK GİBİSİ

Ben çocukken mahallemizde Deli Fatma Hanım denilen bir kadın vardı. Bakın, aradan bunca yıl geçti de bugün bile Deli Fatma Hanım diyorum. Ona herkes büyük saygı gösterirdi.

Mahalle çeşmesinin bitişiğindeki evin bir odasında kiracıydı, ama kira mira verdiği yoktu. Ev sahibi kira istemedikten başka Deli Fatma Hanım'a kul köle olur, karısı da onun çamaşırını, bulaşığını yıkar, ortalığını siler süpürürdü. Buna karşılık ev sahipleri de mahallemizin itibarlı kişileri olmuşlardı.

Karısı için dedikodu çıkarılan mahalle bakkalı, bu dedikoduları önlemek için, Deli Fatma Hanım, evine kiracı almak istemişti, adı kiracı, kira filan istemiyor, iki odalı bir katı ona veriyordu. Ama Deli Fatma Hanım aldığı evden çıkmadı.

Bakkalda açık hesabı vardı; bu hesap hiçbir zaman ne tutulur, ne de ödenirdi...

On kez söylense, yine de evlere bin nazla su getiren saka her sabah Deli Fatma Hanım'ın kapısını çalar.

– Su lazım mı? diye sorar, taşıdığı suya da para almazdı.

Kasap چراغını gönderir, etin neresinden istediğini sorar, manav, zerzevatçı kendileri taşır, ne isterse getirirlerdi.

Hiçbir yerden en küçük geliri, kazancı yoktu. Annem,

– O, hepimizden akıllı, derdi, adını deliye çıkarmış da kart kaltak, delilik sayesinde gül gibi geçinip gidiyor...

Annem böyle söyledikten sonra, sözlerinin, Deli Fatma Hanım'ın kulağına gideceğinden mi korkardı nedir, hemen elime bir kâse aşure, ya da bir tas paça, evde güzel hangi yemek varsa tuşturur,

– Çabuk bunu Fatmanım Teyzene götür! der, arkamdan da seslenirdi :

– Annemin mahsus selamı var Fatmanım teyze, taze pişirmiş

de sensiz boğazından geçmemiş, dersin...

Deli Fatma Hanım'ın mahallemizde, muhtardan çok sözü geçer, muhtar bile çok zaman ona gelir danışırdı.

* * *

Her babanın kafasına çakılıp kalmış bir anısı vardır; gevezeliğe başladılar mı bu anılarını tekrarlar dururlar.

Benim babam da yüzbaşı Deli Mehmet Beyi anlatır dururdu. Ne kadar çok dinlemişimdir bu Deli Mehmet Beyi... Herkes korkarmış Deli Mehmet Beyden, paşalar bile ona ses çıkaramazlarmış.

Bir manevraya çıkmışlar da yüzbaşı Mehmet Beyin bölüğü üç gün ortarlardan kaybolmuş. Kırmızı ve Mavi kuvvetlerin iki tümeni, kaybolan bölüğü aramışlar da bulamamışlar. "Yahu" derlermiş "Kırmızıdan, Maviden başka kuvvet yok ki oraya gitsin... Yeşil kuvvetlere mi esir düştü, ne oldu..."

Manevra bitmiş, geçit töreni olurken Yüzbaşı Deli Mehmet'in bölüğü de görünmüş. Babam derdi ki, "O kadar bölük vardı, hiçbirisi bizim bölük gibi geçemedi. Sen o Deli Mehmet'i görecektin, bölüğün önünde ayağını yere vurdukça toprak sarsılıyor. Paşanın önüne gelince, Allah inandırırın, paşanın gözleri yaşardı; öyle bir Deli Mehmet Beydi. Arkadaşlarından önce binbaşı oldu."

Doğu cephesinde düşmanla savaşırken askerin saçına kaşına, bıyığına kirpiğine hep bit yürümüş de kimse kimseyi tanımaz olmuş.

Deli Mehmet Bey yine ortarlardan kaybolmuş. Kimbilir hangi çukurda donup şehit kaldı, diye ağlaşırlarken Deli Mehmet Bey yanında bir herifle çıkıp gelmiş. Yanında getirdiği yalınayak ve don gömlekleymiş.

Deli Mehmet Bey kendi kendine "Yahu, biz burada kar içinde soğuktan, bit içinde pislikten hep kırılıp şehit düşeceğimize, gidip şu düşman paşasını esir alayım da harp bitsin!" deyip dalmış düşman içine. Gece, çadırında uyuyan düşman paşasını don gömlekle sürüyerek getirmiş. Velakin gecenin karanlığında, üstünde üni-

formasını da olmayınca, don gömlek adamın paşası mı, emirber mi olduğunu nerden bilsin... Düşman paşası diye, emirberi yakalayıp getirmemiş mi!

Babam anlatırdı, anlatırdı da “Hey gidi hey...” derdi “bizim orduda öyle babayığit beş Deli Mehmet daha olaydı dünyayı zapt eder gelirdik...”

* * *

Amcamın keyifli zamanlarında kafamızı şişirdiği konu da Deli Murat Paşaydı. Akşamları iki kadeh rakısını içti mi Deli Murat Paşayı anlatırdı. Geçim sıkıntısından bunaldıkça “iki tane değil, bir tane Deli Murat Paşa olsa bu memleket kurtulur” derdi.

Deli Murat Paşa emekliye ayrılınca mebus olup Meclise girmiş; bir tabanca bir cebinde, bir tabanca öbür cebinde...

Amcam anlatırdı :

– Nerde öyle adamlar şimdi?.. Düveli ecnebiye karşısında sulta dururdu. Bir kezinde Frenk sefirlerinden biriyle konuşuyormuş da, tercümanı sözlerini ters tercüme etmiş. Sefirin dilini bilmediği halde yanlışlığı anlamış, bak herifteki zekâyâ!.. Deli milleti çok zeki ve çok akıllı olur. Bunun üzerine tercümanı almış ayağının altına, sefir araya girmiş. “Ulan sefir, bu iti sana bağışladım” diyerek herifi kapıdan silkelemiş.

Deli Murat Paşa emekliye ayrılınca bir şirketin yönetim kuruluna girdi. Yok öyle müzakereymiş, komisyonmuş, öyle şeyler yok... Ne derse, o kanun!.. Yazısı çizisi kuvvetli değildi, konuşması da düzgün değildi, velakin kafa vardı, kafa... Sonunda çekemediler, küçüksü dökerken ihtiyatsızlık edip helanın kapısını açık koymuş, arkadan vurdular. Önden vurmak ne mümkün... Öyle bir Deli Murat'ı yedi top bataryası olsa vuramaz!”

* * *

Okuldayken öğretmenlerimizden bir Deli Rıza Bey vardı. Adını duyduk mu titrerdik. Yalnız biz öğrenciler değil, öğretmenler de

ondan korkardı. Bizim sınıfa haftada yedi dersi vardı ama, ya bir, ya iki derse gelir, "Kitabın şu sayfasından, şu sayfasına kadar okuyun!" der, kendisi de kürsüde ya uyuklar, yada gazetesine daldardı. Başka öğretmenlerin derslerinde yapmadığımız yaramazlık kalmazken, onun dersinde çıtımız bile çıkmazdı.

Deli Rıza Bey çok zeki, çok akıllı, çok bilgiliymiş de aklının fazlalığından deli olmuş. Ders anlatmadığı, bizimle pek konuşmadığı için, onun akıllı, bilgili olduğunu bizden önceki sınıflardan öğrenmiştik. "Profesörleri cebinden çıkarır" diyorlardı.

* * *

Bir taşra iline küçük bir memur oldum. Orda Deli Recep denilen biri vardı. Sokaklarda başıboş dolanır dururdu. Herkes ona para verirdi. Hangi dükkâna girse uğur getirirmiş. Esnaf dükkânına girsin diye yolunu gözler, ama o dükkândan içeri başını uzatmak için nazlanırdı.

Deli Recep öldü. Cenazesi görülmemiş bir törenle kaldırıldı, ölümünden sonra Deli Recep'in Evliya olduğu da anlaşılmıştı. Mezarı türbe oldu. Yaşlılar, "Deli olmayınca veli olunmaz... Deli Recep'in evliya olduğu belliydi," diyorlardı.

* * *

Çalıştığım dairede üçüncü şube, ikinci kısımda biz iki şef muaviniydik. Öbür muavin Deli Feridun denilen biriydi. Bütün memurlar gibi sabahın dokuzunda işin başında olurdum. Deli Feridun saat ona, onbire doğru sallana sallana gelir, kahve içerek, gazete okuyarak öğleyi yapar, öğleden sonra da biraz durur, oyalanır, çeker giderdi. Deli olduğundan kimse bişey diyemiyordu. Akşamlara kadar çalıştığım halde bitiremediğim işleri eve götürür, gece de çalışmak zorunda kalırdım. Yine de kısım şefi, şube müdürü, daire müdürü çıkışır dururlardı. Dahası Deli Feridun'un işlerini de üstüme yıkmışlardı.

Şikâyet edeceğim ama, korkuyorum Deli Feridun duyacak di-

ye... Dayanamadım, şube müdürünün yine bana çıktığı bir gündü,

– Beyfendi, dedim, kaç kişinin işini yapıyorum... Deli Feridun'un daireye uğradığı yok, ona bişey söylemiyorsunuz.

Müdür,

– Bırak şu deliyi! dedi, adı üstünde deli işte...

Tam o sırada açık kapıdan, Deli Feridun'un geçtiğini gören müdür,

– Günaydın Feridun Bey... dedi.

Başını bile çevirmeyen Deli Feridun'un sesi duyuldu.

– Günaydın!..

Kimse deliyle başını belaya sokmak istemiyordu. Bikaç ay sonra da terfi eden Deli Feridun başka bir yere gitti. İyi sicil verip onu terfi ettiren Daire Müdürü,

– Oooh, çok şükür, deliden kurtulduk... dedi.

* * *

Daire Müdürü de Ankara'ya naklolundu. Yerine gelecek olanın Deli Şükrü denilen biri olduğunu, daha kendisi gelmeden öğrendik. Tanıyanlar, deliliklerini anlata anlata bitiremiyorlardı.

Ne dersiniz, Deli Şükrü Bey gelir gelmez dairenin bütün işleri tıkr tıkr yürümeye başladı. Yıllardır sürüncemede bırakılmış işler hemen sonuçlandırıldı. Korkumuzdan pazar, bayram demeyip çalışıyorduk. Arkadaşlar “Bu milletin başına deli lazım, deli...” demeye başladılar.

Deli Şükrü Beye gelince, bütün adını deliye çıkarmış olanlar gibi tembelin biriydi. Arada bir daireye şöyle bir uğrar, haydi evine...

* * *

Kırkdokuz yaşına gelmişim, beş çocuk, bir küçük memur maşıyla geçim zor. Ancak o yaştan sonra delilerin dokunulmazlığı olduğunu, adını deliye çıkarmazsa insanın rahat yaşayamayacağı-

nı anladım. Ne yapıp edip adımı deliye çıkarmalıyım.

Bigün yine şube müdürü beni terslerken birden masanın üzerine fırladım, kollarımı kanat gibi çırparak horoz sesiyle ötmeye başladım. Sesimi duyan dairenin bütün memurları çalıştığımız odaya dalmış, bana bakıp kahkahalarla gülüyorlardı. Bu ne iş, başka deliden ödleri kopar, ben delirince gülüyorlar.. Kahkahaları karşısında ne yapacağımı şaşırdım, masadan insem ne yapacağım, boyuna da ötülmaz ya... Bereket versin Şube Müdürü,

– İn aşağı be, soytarı! diye bağırdı da, masadan inip yerime oturdum.

O günden sonra alay konusu olmuştum.

Mutlaka deli olduğuma çevremdekileri inandırmalıyım. Çok bunaldığım bigün muhasebede bordroyu imzalarken amuda kalktım. Başka bigün de oynayıp göbek attım. Daktilo bayanlardan birinin kabağını çimdikledim.

Ne yapsam deliliğimi ciddiye almıyorlar,

– Hadi ordan Deli Sezai! deyip geçiyorlardı.

Ceketi ters giyip daireye geldiğim gün, müşahede altına alınmam için hastaneye göndereceklerdi. Bu yaştan sonra tımarhanelerde sürünemezdim. “Bir sinir buhranı geçirdim, vallahi deli değilim?” diye yalvardım da zor kurtuldum.

Bu nasıl iş, herkes deli olunca çalışmadan yaşıyor, ben deli oldum mu tımarhaneye atmaya kalkıyorlar... Deliliklerim yüzünden karım da ayrılmaya kalktı.

Bigün Deli Şükrü Bey çalıştığımız odaya girdi. Odada sekiz memuruz. Birden Deli Şükrü Beye,

– Ulan, sen Deli Şükrü’ysen, bana da Deli Sezai derler.. Dedim.

Herkes şaşırp kaldı. Odada çıt yoktu. Yalnız benim haykırmam binada çınliyordu :

– Bana Deli Sezai derler!.. Senin gibi Deli Şükrüler bana vız gelir...

Doğrusunu isterseniz, böyle bağıırken korkudan da ödüm patliyordu. Çünkü Deli Şükrü Beyin büyüyen gözleri üstüme dikilmişti.

– Ulan, senin Deli Şükrü’lüğün bana sökmez... Sen deliysen,

ben de deliyim... Ben senden daha deliyim!

Deli Şükrü Bey gözlerini üstümden ayırmadan yanıma sokuldu. Arkam duvar, köşeye sıkışıp kalmış olduğumdan kaçacak yer de yok...

Deli Şükrü Bey heceleri tane tane söyleyerek,

– Sana ne derler?

- Deli Sezai derler! diye bağırdım, ama korkudan bağırıyordum.

– Yaaa!.. Öyle miiii?

Artık dönemezdim, ok yaydan çıkmıştı,

- Öyle... N'olacaktı...

– Öyleyse gel bakalım, benim odada konuşalım.

- Gel len... Çık dışarı!..

Deli Şükrü Bey önde, ben arkada çıkarken arkadaşların fısıltılarını duyuyordum :

– Eyvah! Ne yapsak!..

– Öldürür, mutlaka öldürür!..

– Yer be, vallahi yer!..

Evet, bu Deli Şükrü Bey beni yer. Ben ufak tefek, cılız, sıska, kısa bodur, kara kuru bir adamım. Bu Deli Şükrü tepeme bir yumruk indirirse beni akordeon gibi kendi içime geçirir.

Odasına girdik. Karşı karşıya duruyoruz. Yüzüme baktı, baktı, sonra yumuşak bir sesli.

– Sen deli değilsin... dedi.

N'olacaksa olsun, deliliği elden bırakmadan,

– Deliyim! Bana Deli Sezai derler... diye bağırdım.

Karşısında bir ufak çocuk varmış gibi çenemi okşadı,

– Sezai Bey, siz akıllısınız... dedi.

- Bana bak, senin gibi Deli Şükrü'leri ben cebimden çıkarırım... dedim.

Gülümseyerek yanağımdan bir makas aldı,

– Yakışmıyor... dedi.

– Çek elini! diye elini ittim...

– Hiç yakışmıyor...

– Ne yakışmıyor?

– Delilik!.. Size delilik yakışmıyor...

– Sana yakışıyor mı sanki?

– Yakışmasa bunca yıl söktürebilir miydim?

Nerdeyse ağlıyacaktım.

– Deli meli değilsin... dedi, daha ileri gidersen tımarhaneye atarlar.

Ağlamaklı bir sesle,

– Delilik de mi yakışmıyor bana? Bütün ömür boyu böyle sürünecek miyim, diye inledim.

– Öyle... dedi, akıllı olmanın cezası bu... Geç çok geç kalmışsın. Gençlikte olacaktı. Artık adını deliye çıkaramazsın.

Avazım çıktığı kadar bağırdım :

– Deliyim ulan... Bana Deli Sezai derler!

O, yumuşacık tatlı bir sesle,

– Demezler... dedi, oturunuz.

Oturdum,

– Size bir iyilik yapacağım. Bu yıl terfi edeceksiniz. Başka bir yere naklettireceğim sizi. Gayret ederseniz, belki yeni yerinizde söktürürsünüz. Vazifenize başlamadan oradaki arkadaşlara “Deli Sezai Bey geliyor” diye mektup yazarım. Ondan sonrası sizin dirayetinize, aklınıza kalmış...

– Allah ömürler versin... diye dualar ederek dışarı çıktım.

Koridorda toplanmış olan memurlar merakla bekliyorlardı.

– Ne oldu, ne oldu? diye merakla sordular.

– O da deli, ben de deli... dedim, iki deli bir devlet dairesine çok geliyor.

Bikaç ay sonra terfi ettim. Şimdi yeni vazifeme gitmek üzereyim. Bakalım gideceğim yerde söktürebilecek miyim? Bizim memlekette insanın adını deliye çıkarmasının yararına iyice inandım. Deliliğe özenmeseydim daha yıllarca terfi edeceğim yoktu. Özen-tisi böyle olursa deliliğin kendisi kimbilir nasıldır, düşünün artık...

İÇİNDEKİLER

İt Kuyruğu	7
Edebiyat Meraklısı	14
Sınır Üstündeki Ev	20
Usta Paydosss!	27
Adamı Zorla Deli Ederler	34
Kuyruk	41
Dolmuşun Kapısı	49
Yaşasın Züğürtlük	57
Hangi Parti Kazanacak?	62
Bay Düdük	68
Fişe Giren Çıkamaz	73
Çocuk Ne Zaman Ağlar?	79
Nazik Alet	85
Zübür Amca Kaç Kez Gömüldü?	91
Kördöğüşü	97
Yaşasın Memleket	108
Gözüne Gözlük	116
Kız Ucuza Gitti	121
Biz Adam Olmayız!..	131
Sizin Memlekette Eşek Yok mu?	137
Vatan Sağolsun	149
İnsanlar Uyanıyor	158
Kalpazanlık Bile Yapılamıyor	164
Nah Kalkınırız	173
Var mı Delilik Gibisi	183

aziz nesin adama zorla deli ederler

SEÇİLMİŞ ÖYKÜLER

BU KİTAPIN
TELİF HAKLARI
NESİN VAKFI'NA
AİTTİR.

1972'de kurulan Nesin Vakfı, ortalama 41 çocuğu ve 21 çalışanıyla – gönüllüleri de sayarsak – 70 kişilik cıvılcı bir ailedir. Vakf'ın ana binası Çatalca'da, 15 dönümlük yemyeşil bir bahçe içindedir. Her çocuğun ayrı bir odası vardır. İlk ve orta eğitimdeki çocuklarımız Çatalca'daki devlet okullarında okurlar. Yüksek öğretimdeki gençlerimiz, bulundukları kentlerde, varsa Nesin Vakfı'nın evlerinde, yoksa kiralanmış bir evde ya da yurtlarda kalırlar.

İlkokul çağına girmeden Vakf'a katılan çocuklar, bir meslek edininceye, daha doğrusu kendi ayakları üstünde duruncaya değin, Vakf'ın koruması altındadır.

Nesin Vakfı'nda neredeyse yok yoktur: 25.000 kitaplık kütüphanesi, tiyatro salonu, yüzme havuzu, spor ve oyun alanları, seramik atölyesi, müzesi, bilgisayar odası, hayvanları (inek, koyun, keçi, tavuk, bildircin, tavşan, hindi, ördek...) çeşit çeşit meyve ağaçları, sebze bahçeleri, marangozhanesi... Ve elbette Aziz Nesin her zaman bizimle birlikte.

Nesin Vakfı'nın gelirleri, Aziz Nesin'in yapıtlarının telif haklarından, Nesin Vakfı'nın konutlarının kiralardan ve bağışlardan oluşmaktadır.

